

Torsdagen den 23 oktober

Kl. 14.00

Förhandlingarna leddes till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollen för den 15 innevarande månad.

§ 2 Upplästes följande till kammaren inkomna ansökningar:

Till riksdagens kammare

Härmed anhålles om tjänstledighet från riksdagsgöromålen den 5 november–den 13 december 1975 för deltagande i Förenta nationernas generalförsamling i New York.

Stockholm den 22 oktober 1975

Rune Gustavsson

Till riksdagens kammare

Undertecknad anhåller om ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 13 november–den 13 december, under tiden den 22 november–den 13 december för deltagande i Kyrkornas världsråds generalkonferens i Nairobi samt för tiden den 13–21 november för enskild angelägenhet.

Stockholm den 14 oktober 1975

Kerstin Anér

Till riksdagens kammare

Undertecknad anhåller om ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 13 november – den 13 december, under tiden den 22 november–den 13 december för deltagande i Kyrkornas världsråds generalkonferens i Nairobi samt för tiden den 13–21 november för enskild angelägenhet.

Stockholm den 16 oktober 1975

Birgitta Hambraeus

Herr förste vice talmannen anmälde att herr *Olsson* i Markaryd fr. o. m. den 5 november skulle inträda som ersättare för herr *Gustavsson* i Alvesta under hans ledighet från riksdagsmannauppsdraget samt att herrar *Wikström* och *Andersson* i Falun fr. o. m. den 13 november t. o. m. den 13 december skulle inträda som ersättare för fru *Anér* respektive fru *Hambraeus*.

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om allmänhetens
tillträde till ströv-
och rekreationsom-
råden*

§ 3 Om allmänhetens tillträde till ströv- och rekreationsområden

Herr jordbruksministern LUNDKVIST erhöi ordet för att besvara herr Johanssons i Malmö (s) den 15 oktober anmälda fråga, 1975/76:12, och anförde:

Herr talman! Herr Johansson i Malmö har frågat mig om jag är beredd att vidta ytterligare åtgärder i syfte att förhindra markägare att med hägnader i skog och mark utestänga allmänheten från betydande ströv- och rekreationsområden.

Med stöd av 17 § naturvårdslagen kan länsstyrelsen ge föreläggande om s. k. stängselgenombrott, om området har betydelse för allmänhetens friluftsliv. Den som har satt upp stängslet kan alltså tvingas att anordna grind eller på annat sätt ordna så att det är lätt att komma igenom stängslet. Är det uppenbart att stängslet endast avser att utestänga allmänheten från området, kan föreläggande meddelas om att stängslet skall tas bort. Möjligheterna till stängselgenombrott utvidgades genom lagändring som trädde i kraft den 1 januari i år.

Frågan om hållande av vilt inom hägnad undersöks f. n. av en arbetsgrupp inom naturvårdsverket. Enligt vad jag har inhämtat kommer en rapport med förslag till åtgärder att avlämnas i början av 1976.

Som jag tidigare har uttalat i riksdagen är jag beredd att vidta de åtgärder som krävs för att på lämpligt sätt reglera denna fråga och slå vakt om allemansrätten. I avvaktan på naturvårdsverkets förslag har regeringen därför nu föreskrivit samrådsplikt enligt 20 § naturvårdslagen i fråga om vilthägnad. Bestämmelse härom har tagits in i naturvårdskungörelsen. Det innebär att den som vill uppföra vilthägnad omkring område där allmänheten får färdas fritt blir skyldig att anmäla detta till länsstyrelsen i god tid innan hägnad sätts upp. Länsstyrelsen kan då förelägga vederbörande att vidta de åtgärder som behövs med hänsyn till naturvårdsintresset och allmänhetens friluftsliv, t. ex. att anordna öppningar i hägnaden eller begränsa dess omfattning.

Herr JOHANSSON i Malmö (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret på min fråga.

Antalet hägnader i naturen har ökat kraftigt på senare tid. För ett antal år sedan kände man till några få stängsel i södra Sverige. 1973 uppskattades emellertid antalet hägnader i landet till omkring 100, och enligt vissa uppgifter skulle det i dag finnas minst 160 hägnader i skog och mark. Det rör sig således om en ökning på bortåt 60–70 % på ett par år. Det är minst sagt oroväckande.

De områden som hägnas tycks dessutom till ytan vara mycket omfattande. Genomsnittet anses ligga omkring 30 ha. Inom ramen för detta genomsnitt torde det finnas ett flertal hägnader på över 100 ha. Hägnader

av områden mellan 400 och 600 tunnland är kända i landets sydligaste delar. Tyvärr tycks det bli allt vanligare, trots att vi fått en strängare naturvårdslag, att ägare till stora markområden uppför stängsel av olika slag som utestänger allmänheten från marker där man tidigare kunnat ströva. Denna utveckling måste bekämpas.

Riksdagen antog förra året en proposition som innebar skärpning av naturvårdslagen i flera avseenden. Det tycks emellertid vara ovisst om länsstyrelserna verkligen utnyttjar de möjligheter som den nya naturvårdslagen ger i syfte att åstadkomma stängselgenombrott eller att hägnader rivs. Det är i så fall mycket betänkligt. Det skulle onekligen, herr statsråd, vara intressant att närmare få belyst om länsstyrelsernas agerande gentemot dem som inhägnar markområden har skärpts med den nya lagens tillkomst eller om attityden i stort sett är densamma som när den gamla lagen gällde. Det finns kritiker som menar att vissa länsstyrelser är undfallande gentemot markägare som inhägnar. Vi får hoppas att det inte är så.

Den 24 oktober 1974 framhöll jag här i riksdagen att 17 § naturvårdslagen borde få ett sådant innehåll att statlig myndighet kan förhindra att hägnad sätts upp. Fortsätter trenden med allt fler hägnader kan enligt min mening en ytterligare lagskärpning därför bli nödvändig.

Jag vill bara till sist, herr talman, säga att självfallet vilar ett stort ansvar för frågans vidare utveckling också på markägarna själva. Genom att visa stor restriktivitet och starkt begränsa hägnader av olika slag i naturen kan markägarna själva medverka till att en ytterligare skärpning av naturvårdslagen blir överflödigt.

Herr jordbruksministern LUNDKVIST:

Herr talman! Jag förutsätter givetvis att länsstyrelserna prövar dessa frågor i lagstiftningens anda. Den ytterligare skärpning som kommer till stånd genom samrådsförandet är ett understrykande av denna min uppfattning.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om en internationell bojkott av Chile

Herr utrikesministern ANDERSSON erhöll ordet för att besvara herr *Lindkvists* (s) den 15 oktober anmälda fråga, 1975/76:1, och anförde:

Herr talman! Herr Lindkvist har frågat om regeringen avser vidta åtgärder i FN som syftar till en internationell bojkott av Chile.

Regeringen har vid olika tillfällen med stöd av en bred svensk folkopinion gett uttryck för sitt bestämda avståndstagande från förtrycket i Chile. Regeringen har därmed velat medverka till att få till stånd en kraftfull internationell opinion mot detta förtryck. Vi menar att en sådan

internationell opinion inte kan undgå att påverka utvecklingen i Chile.

Därför har Sverige i FN, i år liksom förra året, varit bland initiativtagarna till resolutioner mot juntan inom ramen för generalförsamlingens tredje utskott som behandlar frågor om mänskliga rättigheter.

Beslut om tvingande bojkotter och sanktioner kan endast fattas av FN:s säkerhetsråd. För att ett sanktionsbeslut skall komma till stånd krävs inte endast majoritet inom rådet utan även att ingen av de fem permanenta rådsmedlemmarna inlägger sitt veto. En förutsättning för att rådet skall kunna besluta om sanktioner mot en stat är att rådet konstaterar att det föreligger ett hot mot fred och säkerhet.

Regeringens bedömning är att förutsättningar för närvarande saknas för att få till stånd beslut i säkerhetsrådet om FN-sanktioner mot Chile.

Herr LINDKVIST (s):

Herr talman! Jag skall först tacka utrikesministern för svaret på min fråga. Den är framställd i klart medvetande om att en bojkott mot det förtryckta demokratiska Chile måste få en bred internationell uppslutning om den skall framstå som meningsfull. Det är genom FN en sådan bojkott måste organiseras.

Händelserna i Chile – då president Allende mördades, presidentpalatset sattes i brand, jakten på socialister av alla grader inleddes, då gripna i tusental skyndsamt fördes till den stora fotbollsarenan och antingen torterades eller mördades, då fängelserna fylldes med folk som hade en mot militärjuntans avvikande ståndpunkt i fråga om Chiles framtid – var inledningen till en utveckling i militär regi som är en av de grymmaste i modern tid.

En storm av förbittring över hela den civiliserade världen var svaret på dessa grymheter. Förhoppningarna om att övergångsskedet skulle avlösas av en demokratiserad samhällsordning och ett rättsmaskineri har grusats. Militärjuntan härskar alltjämt i Chile. I dag sitter tiotusentals människor i fängelser, alltjämt under svår tortyr. Många som tillhör ledargarnityret inom den fackliga och politiska arbetarrörelsen i Chile hotas nu av en hemlig rättegång. I en polisrapport – som motståndsrörelsen nyligen kom över – finns namn på 30 personer som skall oskadliggöras.

Jag vet förstås att en opinion arbetar för chilensarnas sak. Stöd, hjälpsatser och kontakter är våra medel för att hålla kampen för frihet vid liv. Det lönar sig därför inte att offra tid på att försöka ta reda på varför det inträffade kunnat ske, hur skuldmomenten skall delas mellan CIA och militärjuntan. Vi vet bara att överklassen nu återigen styr landet, och det är denna överklass som kastar arbetarklassens företrädare och anhängare i fängelse.

Det saknas förutsättningar f. n. att få till stånd beslut i säkerhetsrådet om FN-sanktioner mot Chile, heter det i utrikesministerns svar. Det får inte fattas så att frågan därmed faller. Jag hoppas att den svenska regeringen tillvaratar de möjligheter som finns att återigen föra upp frågan i FN:s säkerhetsråd och därmed skapa förutsättningar för en allmän in-

ternationell bojkott mot Chile.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om svenskt initiativ för bortdragande av turkiska trupper från Cypern

Herr utrikesministern ANDERSSON erhöll ordet för att besvara herr Takmans (vpk) den 15 oktober anmälda fråga, 1975/76:19, och anförde:

Herr talman! Herr Takman har frågat mig om vilka initiativ den svenska regeringen ämnar ta i Cypernfrågan – bl. a. inför den förestående FN-debatten – för att bidra till FN-resolutionernas förverkligande, dvs. att alla interventionstrupper utan ytterligare dröjsmål dras bort från ön och republiken Cyperns suveränitet, oberoende och territoriella integritet återställs och respekteras.

Sverige står bakom samtliga de resolutioner som generalförsamlingen och säkerhetsrådet antagit sedan händelserna på Cypern sommaren 1974. Dessa resolutioner yrkar på snabbt tillbakadragande av alla utländska väpnade styrkor och fastslår Cyperns rätt till självbestämmande och nationellt oberoende. Resolutionerna är inte tvingande, men de utgör en betydelsefull internationell opinionsyttring, som parterna måste ta hänsyn till. I säkerhetsrådets senaste resolution uppmanas till förhandlingar mellan de två befolkningsgrupperna under generalsekreterarens medverkan.

En lösning av Cypernfrågan måste enligt vår uppfattning grundas på principerna i dessa resolutioner. Under hösten kommer Sverige både i generalförsamlingen och i säkerhetsrådet försöka verka för att de f. n. avbrutna förhandlingarna mellan de två befolkningsgrupperna om främst geografiska och konstitutionella frågor återupptas.

En betydelsefull roll för upprätthållande av fred på Cypern i avvaktan på en politisk uppgörelse spelas av FN:s fredsbevarande styrka, UNFICYP. Sverige bidrager till denna styrka med sammanlagt drygt 500 man.

Herr TAKMAN (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret på min fråga.

I likhet med Cyperns regering är jag tveksam om huruvida fortsatta förhandlingar mellan de två befolkningsgrupperna kommer att leda någon vart, i varje fall så länge de turkocypriotiska talesmännen är marionetter i händerna på den turkiska regeringen. Det finns ett konstruktivt alternativ som Cyperns regering har stött, nämligen en internationell konferens om Cypernproblemet med representanter för säkerhetsrådets samtliga stater, för de alliansfria staterna och för de stater som är närmast engagerade i frågan.

De resolutioner som har antagits av säkerhetsrådet och av FN:s ge-

Nr 8

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om svenskt initiativ
för bortdragande av
turkiska trupper
från Cypern*

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om svenskt initiativ
för bortdragande av
turkiska trupper
från Cypern*

neralförsamling, nr 353 och nr 3212 år 1974, är entydiga och enhälliga. All inblandning i Cyperns angelägenheter skulle, enligt bägge resolutionerna, upphöra omedelbart, och interventionstrupperna skulle utan dröjsmål dras bort från ön.

Men trots att Cypernfrågan alltså är enkel och okontroversiell från folkrättslig ståndpunkt har efter resolutionerna ingenting hänt i praktiken. Alltjämt är nära 40 % av Cyperns territorium med 70 % av landets ekonomiska resurser under turkisk ockupation. Över 200 000 cyprioter, dvs. en tredjedel av republikens befolkning, är fördrivna från sina hem, och en mycket stor del av dem bor helt utblottade i tältläger.

Oskattbara arkeologiska minnesmärken har plundrats och förstörts. Fortfarande saknas över 2 000 personer. En stor del av dessa var bevisligen vid liv när de föll i de turkiska ockupationstruppernas händer. Man vet att många mördades. Andra fördes över till Turkiet, men de turkiska myndigheterna vägrar medge att de har några cyprioter kvar i fångenskap. Tusentals familjer på Cypern har lämnats i okunnighet om deras anhöriga lever eller är döda.

Turkiets regering i tyst samförstånd med övriga NATO-regeringar, främst USA:s och Storbritanniens, permanentar ockupationen i hopp om att världen skall glömma denna flagranta kränkning av folkrätten och de mänskliga rättigheterna. Från den militära aggressionens början har man med hjälp av massmedia spritt myten om att Turkiet gripit in för att skydda den turkycypriotiska minoriteten. I realiteten har Turkiet till den ockuperade delen av Cypern exporterat Europas lägsta levnadsstandard och en politisk regim som har nära släktskap med de fascistiska.

Turkycyprioter liksom grekycyprioter är i första hand cyprioter med en egen nationell identitet. De behöver skyddas -- inte mot sina grekycypriotiska landsmän men mot den turkiska ockupationsarmén och dess fascistiska marionetter.

Herr utrikesministern ANDERSSON:

Herr talman! Endast några få ord.

Den enda möjligheten att lösa konflikten utan krig och utan nytt våld är förhandlingar, och det föreligger enighet om att dessa förhandlingar skall ledas av FN:s generalsekreterare, som har haft flera förhandlingsomgångar om konflikten. Även om nästa förhandlingsomgång ännu inte är fastställd, kan man av generalsekreterarens rapport från den senaste förhandlingen läsa ut att framsteg har gjorts och att vissa omflyttningar av befolkningen på ön nu förekommer. Som jag sade i mitt svar tror jag att en satsning på ett återupptagande av reella förhandlingar är det mest konstruktiva alternativet i dag.

Herr TAKMAN (vpk):

Herr talman! Vi har inga delade meningar om att det skall vara en fredlig lösning på Cypernproblemet, dvs. förhandlingar, men frågan är om de förhandlingar som hittills har förts, dvs. mellan å ena sidan turk-

cyprioter som är faktiska representanter för den turkiska regeringen och å andra sidan företrädare för Cyperns regering, kommer att leda någon vart. Turkiet har använt dem som ett medel att sabotera en lösning. Vad som krävs är förhandlingar som snabbt leder till att man får ut de turkiska ockupationstrupperna från Cypern. Där menar jag att Sveriges regering skulle kunna spela en aktiv och konstruktiv roll genom att ge hög prioritet åt Cypernfrågan, så att den inte blir en permanentad fråga och glöms bort, med de humanitära, ekonomiska och andra problem som då också kommer att permanentas och glömmas bort.

Herr utrikesministern ANDERSSON:

Herr talman! Jag delar herr Takmans uppfattning att den här frågan bör ha hög prioritet. Den har mycket hög prioritet. Både generalförsamlingen och säkerhetsrådet kommer under året att behandla frågan, och det pågår ständiga konsultationer mellan en rad länder – framför allt dem som är medlemmar av säkerhetsrådet, till vilka Sverige hör – om hur man skall kunna på nytt få i gång förhandlingar, eftersom ett status quo-läge ju är omöjligt.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om publicering av och kostnaderna för 1972 års företagsräkning

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara fru af Ugglas (m) den 15 oktober anmälda fråga, 1975/76:22, och anförde:

Herr talman! Fru af Ugglas har frågat mig när en mer uttömmande publicering av den av statistiska centralbyrån utförda 1972 års företagsräkning beräknas äga rum och till hur mycket de sammanlagda kostnaderna för centralbyrån och kommunala instanser uppskattas.

1972 års företagsräkning befinner sig nu i sitt slutskede. Publiceringen av räkningens definitiva resultat beräknas i huvudsak ske i två etapper. En första del, där företag och myndigheter utgör redovisningsenheter, publiceras före årsskiftet. En andra del, där arbetsställen utgör redovisningsenheter, kommer under första kvartalet 1976. Därmed är den generella och huvudsakliga publiceringen avslutad. Härutöver planeras en mer analytiskt inriktad redovisning av de något större företagen och arbetsställena komma ut under tredje kvartalet 1976.

I vad gäller centralbyråns sammanlagda kostnader för företagsräkningen kan dessa f. n. inte slutgiltigt anges, eftersom räkningen ännu inte är slutförd. I runt tal kan dock totalkostnaden uppskattas till drygt 19 milj. kr., vilket kan jämföras med den i juni 1974 av regeringen fastställda totalramen på 13 440 000 kr. En mindre del av skillnaden betingas av sedan

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om publicering av
och kostnaderna för
1972 års företags-
räkning*

dess inträffade pris- och löneökningar. Centralbyrån har genom olika om-
dispositioner täckt merparten av fördyringen på omkring 6 milj. kr. inom
ramen för sitt totala anslag. Anslagsöverskridandet har därför stannat vid
2 milj. kr.

Kommunerna har liksom andra myndigheter och företag som bedriver
ekonomisk verksamhet haft vissa kostnader för sitt uppgiftslämnande.
Däremot har de inte medverkat i bearbetningen av materialet och således
inte haft några kostnader för detta.

Fru AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret på min fråga.

Anledningen till att jag har ställt den är naturligtvis den debatt som
vi fått om uppgiftslämnandet i samhället. Det rör sig här om en både
omfattande och kostsam räkning – som i och för sig välkomnas av nä-
ringslivet under förutsättning att man kan få dessa uppgifter medan de
fortfarande är aktuella. I själva verket har det uppstått en flerårig försening
och en dryg extra kostnad – bortåt 6 milj. kr. enligt finansministerns
svar.

Finansministern säger i svaret ingenting om skälen till förseningen
och fördyringen.

Jag skulle vilja ställa följande fråga till finansministern: Är inte sta-
tistiska centralbyråns misslyckande med denna räkning – för ett miss-
lyckande kan man tala om, åtminstone i förhållande till centralbyråns
ursprungliga ambitioner – i själva verket ett bevis för att statistikin-
samlandet måste begränsas av två skäl: dels för att den statistik som
SCB producerar skall kunna bli aktuell, korrekt och till nytta för av-
nämarna, dels för att bespara samhällsekonomin onödiga kostnader?

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Jag har litet svårt för att direkt kalla det ett misslyckande.
Jag kan väl inskränka mig till att säga att det hade varit önskvärt om
det hade kunnat gå snabbare än det gått.

Det finns dock vissa förklaringsgrunder till detta. När man började
planera år 1969 hade man lagt upp en särskild teknik. Så småningom
kom man från experthåll – det är ju experterna som sköter företags-
räkningen – fram till att man möjligen skulle prova vad man tyckte
vara en bättre teknik, och därmed blev det en fördröjning på ungefär
ett par år.

När man nu ger sig på den här företagsräkningen visar det sig att
råmaterialet var mera omfattande än man trott – jag erinrar om att det
är i runt tal 20 år sedan vi hade den förra företagsräkningen. Bl. a. kom
det fram 30 000 företag vilkas existens man över huvud taget inte haft
en aning om. Dessutom var svarsfrekvensen sämre än vad man hade
räknat med – det är sådant som kan hända utan att man kan beskylla
någon för det – och det visade sig vidare att blanketterna var ganska
ofullständigt ifyllda. Därför tarvas det kommunikationer mellan statis-

tiska centralbyrån och uppgiftslämnarna.

Det där är väl förklaringarna till att fördröjningarna blev så långa som de blev. Om det kan vara en tröst för ett tigerhjärta kan jag säga att om beräkningarna blir färdiga inom ett halvt år kommer vi ändå att få ett material som är väsentligt mera up to date än det vi har i dag, dvs. det material som är 20 år gammalt. – Den här räkningen gjordes 1972.

Fru AF UGGLAS (m):

Herr talman! I finansministerns svar nu fäste jag mig vid att svarsfrekvensen varit sämre än man hade räknat med. Jag skulle vilja hävda att man i den sämre svarsfrekvensen kan spåra den statistiklämnings-trötthet som vi vet att näringslivet känner mycket starkt i dag.

Jag skulle därför vilja ta det här tillfället i akt att komma med två konkreta förslag: för det första att man för framtiden iakttar en stark restriktivitet när det gäller insamlandet av nya uppgifter – det är bättre med få men riktiga aktuella uppgifter – och för det andra att man rensar den nuvarande statistikproduktionen och försöker utmönstra dubbleringar av sådana uppgifter som redan finns. Jag vill ge ett konkret exempel på detta: I industristatistiken från företagen finns det flera kostnadsuppgifter som knappast används längre, eftersom det har kommit en betydligt bättre och mera aktuell statistik i den s. k. finansstatistiken.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Rent allmänt håller jag med frågeställaren: det är önskvärt att man inte arbetar med mer statistik än vad som är erforderligt.

Tyvärr är det väl så att vi, ambitiösa som vi är, i själva vår tekniska utveckling och samhällsutveckling – som präglas av en vetgirighet på en mängd olika områden, icke minst i detta hus – gärna vill ha allt belagt med statistik. Det finns ett enormt krav på utbyggd statistik. Även om vi kan vara överens om den goda tanken, skulle jag därför lova för mycket, om jag gav löfte om en nedgång i statistikproduktionen. På det hela taget får vi nog finna oss i att mera statistik är någonting som ligger i själva tidsutvecklingen, och vi får arbeta vidare med den – men det betyder naturligtvis inte att vi skall ha någon onödig statistik, om det kan undvikas.

Fru AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag måste göra några invändningar. Visserligen behöver vi många statistiska uppgifter, och visserligen ligger det i tiden att man vill ha mycket statistik, men det är också ganska kusliga tidsperspektiv som öppnar sig när vi i dag ser trenden i statistikinsamlandet. Låt oss därför åtminstone ibland begränsa vår vetgirighet! Nog är det väl så i dag att det produceras förfärligt mycket statistik, som sedan inte används på ett förnuftigt sätt.

Nr 8

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om publicering av
och kostnaderna för
1972 års företags-
räkning*

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om tillvaratagande
av överskottslivs-
medel vid militära
förband*

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! Jag tillät mig säga att statistiken många gånger initieras från det här huset. Utan att vilja vara elak kan jag väl säga att fru af Ugglas partivänner inte har varit de som varit minst energiska i dessa initiativtaganden. Jag har tidigare här hindrat ett ännu mera intensivt statistikkraseri, som har inspirerats av moderata samlingspartiet.

Fru AF UGGLAS (m):

Herr talman! Det kan nog vara så, herr finansministern, men delvis är det en funktion av att vi sitter i opposition. När vi kommer i regeringsställning får vi litet andra möjligheter.

Herr finansministern STRÄNG:

Herr talman! I själva verket skall man ju tänka i samma banor oavsett om man sitter i opposition eller i regeringsställning när det gäller en sådan här vetenskaplig historia som att samla statistik som underlag för vetandet. På den punkten skulle jag nog vilja hemställa att frågeställaren tänkte om ännu en gång.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 7 Om tillvaratagande av överskottslivsmedel vid militära förband

Herr försvarsministern HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara herr Börjesson i Falköping (c) den 15 oktober anmälda fråga, 1975/76:2, och anförde:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att förhindra att överskottslivsmedel vid militära förband och övningar förstörs.

Bestämmelser om handhavande av livsmedel inom försvarsmakten är meddelade i intendenturförvaltningsinstruktionen samt i underhållsinstruktionerna för armén, flygvapnet och marinen. Av dessa framgår bl. a. att enbart förnödenheter som bedöms oanvändbara för avsett ändamål kan föreslås till kassation. Vid militära övningar utfärdas dessutom regelmässigt en instruktion av den ansvarige övningsledaren för hur överblivna livsmedel skall handhas och återlämnas till förråd. Enligt min uppfattning är dessa bestämmelser tillfyllest.

Det av herr Börjesson åberopade fallet har utretts av militärbefälhavaren i västra militärområdet. Det har under hand meddelats mig att militärbefälhavaren i sin utredning konstaterat att livsmedelstjänsten i några fall inte fungerat tillfredsställande. Utredningen har dock klaggjort att det inte rört sig om någon förstörelse av livsmedel i den storleksordning som tidningsuppgifterna angav. Av drygt 10 ton levererade kött- och

charkuterivaror har ca 120 kg kasserats. Enligt militärbefälhavaren kan emellertid inte kassation av denna storleksordning godtas. Militärbefälhavaren kommer i fortsättningen att ägna ytterligare uppmärksamhet åt att livsmedelstjänsten bedrivs på föreskrivet sätt.

Nr 8

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om tillvaratagande
av överskottslivsme-
del vid militära
förband*

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för det utförliga svaret på min fråga. Jag delar försvarsministerns uppfattning att några direkt nya bestämmelser inte behöver tillskapas. Däremot är det angeläget att de bestämmelser som gäller också tillämpas.

Av svaret framgår att militärbefälhavaren i västra militärområdet i sin utredning – och jag är glad över att denna utredning har kommit till stånd – har "konstaterat att livsmedelstjänsten i några fall inte fungerat tillfredsställande" men att utredningen "dock klargjort att det inte rört sig om någon förstörelse av livsmedel i den storleksordning som tidningsuppgifterna angav". Här nämner försvarsministern att ca 120 kg kött har kasserats. Det sägs inte i svaret hur det har skett, men enligt tidningsuppgifter skulle köttet ha grävts ner i marken, och det är ju föga tillfredsställande. Även om dessa 120 kg inte är någon stor kvantitet i förhållande till 10 ton är det i alla fall 120 kg för mycket. Det är angeläget, inte minst med hänsynstagande till hur det är ute i världen med alla dess svältande människor, att det inte förekommer att vi i vårt land gräver ner livsmedel, om de inte kan komma till den användning som avsedd är.

Jag tycker som sagt att det klarläggande som försvarsministern har lämnat är värdefullt. Detta klarläggande plus vad som har framhållits i pressen kan ha sin uppgift att fylla, så att skärpt uppmärksamhet ägnas åt dessa frågor i fortsättningen.

Herr försvarsministern HOLMQVIST:

Herr talman! Låt mig framhålla att den här kassationen skedde när köttet skulle gå tillbaka till förråd. Det var nog inte mycket att göra åt det i den situationen.

I övrigt är ju herr Börjesson i Falköping och jag överens om nödvändigheten av att man har uppmärksamheten i hög grad inriktad på att ta till vara livsmedel. Man kanske skall säga att det i vissa lägen naturligtvis kan vara mycket svårt att ta till vara varje kilo därför att utvecklingen under en övning kan bli sådan att det inte är möjligt att konsumera vad som är förutsett. Det betyder i så fall att det är någon som blir lidande på detta, som inte får sin mat.

Men vi är här överens i huvudsak – att det är viktigt att man ser efter så att det inte sker något spill i onödan.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Vi är givetvis överens – det skall jag inte förneka. Jag är medveten om att det självfallet kan vara svårt att ta vara på varje

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om inställelse till
värnplikstjänstgöring
efter beslut i
anståndsärende*

kilo. Men i den mån man icke kan ta vara på det som inte konsumeras, varför inte låta det gå till svinfoder? Det finns ju lantbrukare som kan ta emot det och använda det för svinen.

Jag medger gärna att frågan inte gäller annat än problem på det psykologiska planet. Detta kan ju inte ha någon avgörande betydelse när det gäller världssvälten. Men bara det att det står i tidningsrubriker att man gräver ned kött låter grymt, inte minst med hänsyn till hur förhållandena är ute i världen.

Herr försvarsministern HOLMQVIST:

Herr talman! Den speciella fråga som nu ställdes kan jag faktiskt inte ge ett svar på. Men jag vill erinra om att det regelmässigt är så att förbanden har avtalat om att leverera överskott som kan vara lämpliga till djurfoder. Det uppkommer ju ibland vid förbanden sådana överskott, som man då naturligtvis försöker avyttra på bästa möjliga sätt för kronan. Men jag antar att det i detta fall har förelegat sådana förhållanden att man inte har kunnat rekommendera överskottet till djurfoder.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Det framgår naturligtvis inte av pressen. Men bara det att det är stora rubriker i tidningen gör att allmänheten börjar fråga sig: Hur är det ställt i det militära? Skall man gräva ned 50 kg kött? Det lär vara riktigt att det rörde sig om 50 kg kött. Bara detta vållar bestörtning och indignation.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om inställelse till värnplikstjänstgöring efter beslut i anståndsärende

Herr försvarsministern HOLMQVIST erhöll ordet för att besvara herr *Perssons* i Heden (c) den 15 oktober anmälda fråga, 1975/76:10, och anförde:

Herr talman! Herr Persson i Heden har frågat mig om jag är beredd att medverka till att sådana regler skapas att en minimitid, t. ex. tre veckor, införs mellan datum för delgivning av beslut i anståndsärende och i inkallelseorder angiven inryckningsdag.

Jag har i ett interpellationssvar till fru Wiklund den 3 december 1974 belyst den aktuella frågan. Det är givetvis angeläget att den enskilde i så god tid som möjligt får del av beslut i anståndsärende. Som jag framhöll i mitt svar till fru Wiklund löser dock en förlängning av tiden mellan mottagande av inkallelseorder eller beslut i anståndsärende och inryckningsdag inte några problem.

Anståndsgrundande skäl kan uppstå för den inkallade när som helst fram till inryckningsdagen. Om man skulle fastställa en minimitid av

angivet slag, skulle detta innebära en skärpning av nuvarande möjligheter att ge anstånd. Jag finner därför inte anledning ändra på nuvarande regler.

Jag vill emellertid även i detta sammanhang peka på att situationen kan förbättras om s. k. överinkallelse tillämpas för vissa värnpliktiga.

Nr 8

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om inställelse till
värnpliktstjänstgöring
efter beslut i
anståndsärendet*

Herr PERSSON i Heden (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka försvarsministern för lämnat svar på min fråga.

Det framgår ju av frågan att inkallelse till repövning kan vara något mycket besvärande och mycket svårbemästrat för vissa yrkeskategorier. Det gäller framför allt s. k. ensambrukare med djurskötsel, och alldeles speciellt sådana som har mjölkproduktion på programmet. Det finns naturligtvis också andra kategorier – småhandlare och liknande – som får problem i det här hänsendet, men det är särskilda svårigheter för dem som har med djur att göra. Det går bara inte att stänga igen stalldörren för tre veckor när vederbörande skall åka in till repövning.

Jag beklagar att statsrådet inte vill ändra på bestämmelserna. Senast denna höst har det inträffat besvärliga händelser vid repövningar. Sådana som inkallas och lägger in ansökan om uppskov får inte besked huruvida uppskovet är beviljat eller inte förrän ett par dagar innan de skall inställa sig. Detta är det mest besvärande. Finge de besked i relativt god tid kunde vissa mått och steg vidtas för att lösa problematiken.

Jag har ett drastiskt exempel som har berättats för mig. Det var en småbrukare som blev inkallad. Han sökte anstånd med inställelsen men fick inte besked. Tre dagar före inställelsen nödgades han skicka sina kor till slakteriet. När han kom till inställelseorten fick han veta att han var befriad. Han beviljades alltså uppskov, men då var skadan redan skedd och gick inte att reparera. Djuren var slaktade.

Det är bara detta jag vill komma åt. Det borde vara möjligt att ge besked i god tid huruvida uppskov har beviljats eller inte, så att vederbörande kunde vidta vissa åtgärder. Det är en ganska rimlig begäran, och jag tror att de militära myndigheterna inte skulle ha några svårigheter att ge besked tidigare.

Jag kan berätta att jag själv ringt åt människor till resp. inkallelsebyråer om sådana här saker. Två dagar före inställelsen kunde icke besked lämnas. Det är sådant som man tycker är felaktigt, och man skulle önska att en ändring kunde ske. Jag hoppas att statsrådet ändå vill medverka till en förbättring på just denna punkt.

Herr försvarsministern HOLMQVIST:

Herr talman! Vi försöker ju förbättra hela vårt inkallelssystem så mycket som möjligt, och man har gått in för att utfärda inkallelsen lång tid i förväg. I det avseendet har vi lyckats. Genom att man nu också i ökad utsträckning – det praktiseras för alla förband – tillämpar en viss överinkallelse kan man tolerera att flera får anstånd. Det är nog den vägen vi skall gå.

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om inställelse till
värnplikstjänstgö-
ring efter beslut i
anståndsärendet*

Konsekvensen av vad herr Persson i Heden föreslår vore däremot att fastlägga en viss dag och säga att efter den dagen är det inte möjligt att ge något anstånd. Om besked skulle lämnas minst tre veckor före inkallelserna skulle ju möjligheterna att diskutera uppskov och kalla in ersättare i den situationen falla bort.

Det är ju mycket beklagligt om det i ett fall förhåller sig så som här relaterades. Jag vet naturligtvis inte hur snabb vederbörande varit att söka anstånd. Har han varit ute i god tid beklagar jag verkligen det inträffade.

Herr PERSSON i Heden (c):

Herr talman! Jag vill bara nämna att jag i min fråga skrivit t. ex. tre veckor. Jag har alltså inte direkt angivit någon speciell tid, men jag menar att besked skall lämnas i god tid.

Jag tackar försvarsministern för vad han sade sist i sitt anförande, då han tillika beklagade att det inträffade sådana händelser som jag omnämnt. Detta vill jag tolka så att försvarsministern kommer att medverka till en bättre tingens ordning.

Speciellt denna höst har jag nämligen upplevt att besked om uppskov i flera fall inte har lämnats förrän ett par dagar i förväg. Jag tycker att det inte skulle behöva vara så byråkratiskt i detta sammanhang. Man skulle vilja tänja på detta. Jag tackar försvarsministern för att han, såsom jag vill hoppas, kommer att medverka till en bättre ordning.

Herr försvarsministern HOLMQVIST:

Herr talman! Det hela är faktiskt också beroende av när vederbörande gör sin ansökan. Det är först när vi kan konstatera att det varit en lång handläggning som man kan säga att det varit en alltför stel och byråkratisk ordning. Men jag vill gärna att vi skall få fram så snabba beslut som möjligt.

Herr PERSSON i Heden (c):

Herr talman! För att inget missförstånd skall uppstå vill jag bara meddela att i ett fall som jag särskilt känner till och där jag själv rekommenderade vederbörande att begära anstånd och tillika intyga riktigheten av hans argument skedde detta två månader före inställelsen. Han fick dock besked två dagar före inställelsen att han inte fick uppskov. Två månader före inställelsen skrevs ansökan om uppskov, men två dagar före inställelsen kom besked att detta inte beviljades. Det gällde en ensam jordbrukare med djurskötsel.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Om instruktioner för polisingripande mot skolelev

Nr 8

Torsdagen den
23 oktober 1975

Herr justitieministern GEIJER erhöll ordet för att besvara herr *Ekinges* (fp) den 15 oktober anmälda fråga, 1975/76:4, och anförde:

Herr talman! Herr Ekinge har frågat mig om jag anser att gällande instruktioner för polisen när det gäller skolelever som skall kontaktas, förhöras eller hämtas, är tillräckligt klara och uttömmande som vägledning för polisens arbete.

Jag utgår från att herr Ekinge syftar på fall då ett brott har begåtts av barn under 15 år. I en sådan situation får den som har begått brottet inte dömas till påföljd. Åtal för brott skall inte väckas. I regel finns inte heller anledning för polisen att närmare utreda omständigheterna kring brottet.

Vad jag sagt nu bildar den allmänna utgångspunkten för polisens handlande när man misstänker att barn under 15 år har begått brott. Både i rättegångsbalken och förundersökningskungörelsen (1947:948) finns speciella föreskrifter om hur polisen skall gå till väga i sådana fall. Föreskrifterna innebär i korthet följande. Polisman får rikta sådan fråga till barnet som oundgängligen krävs för att ta reda på om barnet har begått gärningen. Däremot får förhör i egentlig mening inte hållas med barnet utom i vissa särskilt angivna situationer. Det skall vara fråga om fall då man vill utröna om någon som har uppnått straffbarhetsåldern är delaktig eller då man vill efterforska gods som någon har åtkommit genom brottet eller då det annars – t. ex. vid anlagd brand – är av särskild vikt att få uppgifter av barnet om gärningen och dessa uppgifter inte kan fås på annat sätt. I de nu angivna fallen får förhör med barnet inte äga rum utan att undersökningsledaren särskilt har medgett det. Vid förhöret bör vårdnadshavaren vara närvarande, om det kan ske utan men för utredningen. Innan förhöret hålls, skall vidare förhørsledaren underrätta barnavårdsnämnden så att nämnden kan närvara genom ombud. Förhöret skall ske så att det inte uppkommer fara för att barnet tar skada. Det skall nog ses till att uppseende inte väcks kring förhöret.

När de åtgärder har vidtagits som enligt det sagda får ske med anledning av brott begånget av barn under 15 år, upphör polisens befattningsmed saken. Den fortsatta handläggningen ankommer på barnavårdsnämnden. Enligt barnavårdslagen är polisen skyldig att ofördröjligen till nämnden anmäla sådant som den i sin verksamhet har fått reda på av beskaffenhet att föranleda nämndens ingripande.

Av vad jag sagt nu framgår att polisens spaningsarbete när det gäller brott begånget av barn under 15 år bör bedrivas med varsamhet. Måste förhör med barnet äga rum, bör valet av plats för förhöret övervägas nog. Går barnet i skolan bör man så långt möjligt undvika att förlägga förhöret till skolan eller att hämta barnet därifrån under skoltid.

Det är således åtskilliga hänsyn som måste tas när polisen har att göra med en icke straffmyndig som misstänks ha begått brott. De föreskrifter i ämnet som jag har berört torde klargöra hur restriktiv lag-

*Om instruktioner
för polisingripande
mot skolelev*

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om instruktioner
för polisingripande
mot skolelev*

stiftaren har ansett man bör vara med att hålla förhör med barn. Det är viktigt att föreskrifterna iakttas noga i polisens dagliga arbete. Rikspolisstyrelsen överväger f. n. att i samråd med skolöverstyrelsen och socialstyrelsen utfärda ytterligare anvisningar. Något initiativ från regeringens sida synes därför inte påkallat i nuvarande läge.

Herr EKINGE (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga. Jag tackar särskilt för att svaret var så utförligt, inte minst mot bakgrund av att jag hade dristigheten att samma dag ställa tre olika frågor till justitieministern. Nu har jag fått ett utförligt svar på en svår fråga, och jag är tacksam för det.

Polisen har ofta i de fall det här gäller ett besvärligt, för att inte säga grannliga arbete. Det är väl ingen av oss som på något sätt vill lägga sten på börda eller ytterligare försvåra det arbetet. Men händelser av det slag som för någon månad sedan inträffade i Eskilstuna har rört upp folks känslor. Och det värsta är väl att det inte var ett enstaka fall. I tidningsdebatten efteråt och även i de program TV gjorde i sammanhanget har framkommit att liknande händelser inträffar relativt ofta.

Vad är det då som har hänt? Ja, i det här fallet var det tre polismän som knackade på klassrumsdörren och bad en tolvårig grabb komma ut för att bli förhörd. Han var misstänkt för ett brott, men misstanken visade sig sedan vara obefogad. Det var inget brott och polisernas ingrepp föranledde sedan ingen ytterligare åtgärd.

Detta är alltså bakgrunden till min fråga. Det har enligt utsago inträffat många sådana här fall. Det är därför angeläget att fråga sig vad det är som är fel.

Justitieministern har här lämnat en klar och omfattande redovisning av läget och av hur man bör förfara. Men ändå inträffar sådana här saker. Det är klart att man kan kalla det olycksfall i arbetet, men det finns ändå anledning att fråga sig var det brister, om instruktionen är tillfredsställande. Nu visar det sig väl ändå att den inte är det – vi har ju i svaret fått besked om att rikspolisstyrelsen tillsammans med skolöverstyrelsen och socialstyrelsen skall utfärda ytterligare anvisningar. Men måste man inte också titta litet på den utbildning poliserna får?

Jag vill höra om justitieministern har något ytterligare att säga på den punkten, eftersom det inträffar alltför många sådana här fall, trots att det finns instruktioner.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Det är beklagligt om det är som herr Ekinge säger, att det skulle ha förekommit flera sådana här fall än det som nyligen uppmärksammats av pressen. Jag tycker för min del att de regler jag här har redogjort för i princip och i huvudsak är klara. Skolöverstyrelsen och rikspolisstyrelsen har väl närmast ansett att det kan vara lämpligt med en närmare utläggning av bestämmelserna, framför allt avsedd att

erinra vederbörande om de bestämmelser som gäller. Det är väl förklaringen till att man tänker lämna ytterligare anvisningar.

Det enskilda fall i Eskilstuna som egentligen var grunden till herr Ekinges fråga lär vara anmält till JO, och normalt brukar man inte yttra sig om fall som ligger under JO:s prövning. Men att döma av referaten förefaller det åtminstone för mig klart att i detta fall klart åsidosatts de bestämmelser som finns.

Hur man i övrigt skall förebygga eventuella fel är naturligtvis på lång sikt, som herr Ekinge säger, en fråga om att polisen i sin utbildning får en tillfredsställande genomgång av gällande regler. Detta sysslar nu bl. a. polisutredningen med.

Herr EKINGE (fp):

Herr talman! De uppgifter som lämnades i TV-programmet i förra veckan gav en skrämmande information om antalet liknande polis-ingripanden, men jag kan givetvis inte gå i god för de uppgifter som lämnades. Det förefaller mig emellertid svårt att tro att det inte fanns någon grund för påståendena.

Jag är medveten om att polisen har ett mycket hårt för att inte säga ansträngt arbetsläge. I en sådan situation blir det naturligtvis lätt olycksfall i arbetet. När justitieministern nu förklarar att ytterligare instruktioner skall ges och att det skall ske en uppföljning av ärendena är det min förhoppning att ingripanden av berörda slag skall kunna undvikas i fortsättningen.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Jag vill bara tillägga att om liknande ingripanden förekommit i flera fall har väl den här historien åtminstone haft det goda med sig både genom vad tidningarna har skrivit och genom det klarläggande som har gjorts här att sådana saker inte kommer att inträffa i fortsättningen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Om auktorisation av advokater

Herr justitieministern GEIJER erhöll ordet för att besvara herr Ekinges (fp) den 15 oktober anmälda fråga, 1975/76:6, och anförde:

Herr talman! Herr Ekinge har frågat om det enligt min mening finns anledning att pröva frågan om överförande av auktorisation av advokater från Sveriges Advokatsamfund till domstolsverket eller annan lämplig myndighet.

Nu gällande regler om auktorisation av advokater eller – något fullständigare uttryckt – om antagande av medlem i Advokatsamfundet resp. vidtagande av disciplinär åtgärd mot medlem i samfundet är intagna

Nr 8

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om auktorisation
av advokater*

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om auktorisation
av advokater*

i 8 kap. rättegångsbalken och de av regeringen fastställda stadgarna för samfundet. Reglerna innefattar utförliga bestämmelser om förutsättningarna för såväl medlemskap som disciplinära åtgärder. Frågor om antagande av medlemmar i Advokatsamfundet prövas av samfundets styrelse. Beslut om uteslutning eller annan disciplinär åtgärd fattas däremot av en särskild disciplinnämnd hos samfundet. Den som har vägrats inträde i samfundet eller som har uteslutits därur kan föra talan mot beslutet genom besvär till högsta domstolen.

Genom den nu beskrivna ordningen är väl sörjt för att den för den enskilde viktiga frågan om medlemskap i Advokatsamfundet prövas omsorgsfullt och opartiskt. Jag anser inte att det finns anledning att ändra på nuvarande ordning.

Herr EKINGE (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka också för detta svar. Tyvärr var det inte lika positivt som det förra. Sveriges Advokatsamfund är en intresseorganisation. Man kan därför inte utesluta att opartiskheten och objektiviteten ibland kan komma i kläm. Självklart har man större anledning att kräva objektivitet och opartiskhet från en svensk statlig myndighet.

Sveriges Advokatsamfund är så långt jag vet den enda intresseorganisation som har laglig rätt att bestämma vilka som skall få som jag har kallat det "auktorisering" eller rätt att verka som advokat. Det är det enda skrå, så att säga, som har denna rätt. Hur skulle det vara om t. ex. Sveriges Läkarförbund skulle få rätt att legitimera läkare, om Svensk Sjuksköterskeförening skulle få rätt att legitimera sjuksköterskor eller om Föreningen Auktoriserade Revisorer skulle få rätten att auktorisera revisorer? Jag är medveten om att den här jämförelsen haltar något, men den kan ändå göras, speciellt när det gäller auktorisation av revisorer.

Nu har jag, herr talman, inget otalt med någon advokat – jag har den största respekt för deras arbete – men systemet för erhållandet av tillstånd och systemet för avstängning verkar på mig vara helt felaktigt.

Jag har haft tillfälle att följa ett av de här advokatfallen – det inträffade i min egen hemstad Nyköping för några år sedan. Jag skall här givetvis inte gå in på detta speciella fall, i synnerhet som det fortfarande är föremål för domstolsbehandling. Men vad jag vill ta upp är de konsekvenser som en fällande och t. o. m. en villkorlig dom får för en annars hedervärd advokat genom att man hart när automatiskt utesluts från möjligheten att fortsätta att arbeta i det yrke som man utbildat sig för. Det blir, herr justitieminister, en typ av livstidsstraff. När denna advokat dessutom, tydligen på grund av kollegiala förvecklingar, fick tvinga sig till medlemskapet i Sveriges Advokatsamfund och därmed rätten att verka som advokat, förstår man att systemet måste ses över.

Jag skulle vilja fråga justitieministern om han anser att det här systemet rimmar väl med den liberalisering som skett, t. ex. genom de nya bestämmelser angående ämbetsansvar som vi har antagit.

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om auktorisation
av advokater*

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Herr Ekinge säger att Advokatsamfundet är en intresceorganisation och att man kanske inte kan ställa lika stora krav på opartiskhet och oväld på denna som på en statlig myndighet. Å andra sidan är det ju sörjt för rättssäkerheten genom möjligheterna att överklaga beslut och få en domstolsprövning.

Sedan gör herr Ekinge jämförelser med andra yrkesområden, där auktorisationen skett på ett annat sätt. Men detta är ju en helt annan debatt. Jag vill dock säga att jag inte fått några klagomål som gått ut på att den nuvarande ordningen när det gäller advokater skulle vara olämplig eller leda till orättvisor.

Herr Ekinge tog sedan upp ämbetsansvaret, det berördes redan i frågan, men jag hade litet svårt att få fram hur det hängde ihop. Jag vill i det avseendet bara säga till herr Ekinge att det här i princip inte tillämpas någon annan ordning än när någon i statstjänst begår en oegentlig handling, t. ex. gör sig skyldig till en förskingring. Där kan ju samma situation uppstå.

Herr EKINGE (fp):

Herr talman! Jag fattade herr justitieministern så att han ändå inte motsade mitt påstående att Advokatsamfundet är en intresseorganisation. Mot den bakgrunden och när vi nu fått domstolsverket skulle jag vilja fråga vad det är som hindrar att vi överför denna "auktion" till domstolsverket.

Sedan sade herr justitieministern att den jämförelse jag gjorde gällde en annan fråga. Så är egentligen inte fallet, för här är det hela tiden fråga om vem som skall bestämma om vilka personer som skall få arbeta inom olika fack, där vi måste ha garantier för utbildning, för kunskaper, för omdöme och allt sådant. Därför kan jag inte finna att det skulle behöva föreligga någon tvekan att ta upp denna fråga.

Att justitieministern inte har fått någon propå om en ändring kan ju vara beklagligt, men samhället går framåt och jag menar att det beslut vi fattat när det gäller ämbetsansvaret är en framgång. Det innebär en liberalisering, en möjlighet att icke få livstids straff för en relativt liten förseelse. Men så kan det vara för en advokat och det tycker jag är allvarligt i vårt rättssamhälle.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Herr Ekinge frågar vad det är som hindrar att man överför auktorisationen till domstolsverket. Det är klart att det rent formellt går att ta upp den frågan för att se om så kan ske. Jag förmodar att man i och för sig kan göra en sådan överföring. Men när man av ålder har en bestående ordning som det inte framförts några önskemål om att få ändringar i från dem som är berörda – jag vidhåller att jag i varje fall inte hört något sådant – har vi inte någon anledning att ta upp den frågan.

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om åtgärder mot
vålds- och egen-
domsbrott*

Skulle det visa sig att det gnisslar, och det framförs synpunkter från berörda personer, får vi naturligtvis titta på det. Men i dagens läge kan jag inte se att vi har anledning att göra det.

Herr EKINGE (fp):

Herr talman! Det lossnar litet grand, och det är jag glad för. Problemet är ju att när en advokat kommer i konflikt med sin organisation så måste han försvaras av en medlem av den organisation som han råkat i motsatsställning till. Det behöver inte vara fallet för en läkare som får problem med medicinalstyrelsen eller en auktoriserad revisor som får svårigheter med sin auktorisation. Han kan försvaras av någon annan än en kollega som tillhör samma organisation.

Det här problemet kommer att kvarstå och därför är jag glad om justitieministern vill fundera litet närmare över frågan. Själv skall jag givetvis också fortsätta att göra det.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Om åtgärder mot vålds- och egendomsbrott

Herr justitieministern GEIJER erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr *Fågelsbos* (c) den 15 oktober anmälda interpellation, 1975/76:11, dels herr *Ekinges* (fp) den 15 oktober anmälda fråga, 1975/76:5, och anförde:

Herr talman! Herr Ekinge har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder som möjliggör bättre skydd mot skadegörelse från grupper av motorburen ungdom. Enligt frågeställaren skulle polisen inte anse sig kunna effektivt hindra sådan skadegörelse med gällande lagstiftning. Herr *Fågelsbo* har – under hänvisning till att tryggheten mot vålds- och egendomsbrott är av grundläggande värde i vårt samhälle – frågat mig vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att förebygga och motverka brottsligheten. Vidare har herr *Fågelsbo* bett mig svara på om det med nuvarande lagstiftning finns möjligheter att hindra enskilda individer från att skjutsa sina kamrater i "raggargäng" när det är troligt att dessa kommer att begå kriminella handlingar. Om så inte är fallet önskar herr *Fågelsbo* få reda på vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att hindra denna form av "medhjälp till brottslighet".

Jag besvarar herr *Ekinges* fråga och herr *Fågelsbos* interpellation i ett sammanhang.

Både herr Ekinge och herr *Fågelsbo* tar upp frågan om den lagstiftning som vi har är tillräckligt effektiv när det gäller att hindra skadegörelse och andra brott från grupper av motorburen ungdom. Som jag ser det ligger emellertid de huvudsakliga problem som det här är fråga om på ett annat plan. Vad som framför allt är angeläget måste ju vara att man

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om åtgärder mot
vålds- och egen-
domsbrott*

försöker förebygga att det uppstår situationer där det finns risk för att ungdomar som uppträder i grupp vållar skada eller olägenhet för andra. Vid sidan av det mera allmänna brottsförebyggande arbetet som jag strax skall återkomma till tror jag – som herr Fågelsbo själv är inne på – att det inte minst för den kategori som det här gäller är viktigt att kunna ordna fritidsaktiviteter av olika slag som tillgodoser ungdomarnas särskilda intressen och att över huvud taget hjälpa dem att finna meningsfull verksamhet. Särskilt betydelsefullt är det om man kan anvisa lämpliga fritidslokaler, motorgårdar och liknande. När insatser av detta slag görs från kommunalt håll, brukar de ge goda resultat.

Däremot har jag svårt att se att det här gäller problem som kan mötas med några speciella lagstiftningsåtgärder. Åverkan, skadegörelse och misshandel etc. är ju enligt gällande lag straffbara handlingar och leder också till skadeståndsskyldighet. Detsamma gäller olika former av medverkan till sådana brott.

Herr Fågelsbos särskilda fråga om det går att hindra enskilda individer från att skjutsa sina kamrater i fall då det är troligt att dessa kommer att begå kriminella handlingar anser jag vara alltför allmänt hållen för att man skall kunna ge ett entydigt svar. Jag vill emellertid hänvisa till att gällande regler ger polisen befogenhet att bl. a. ingripa mot ordningsstörande uppträdande och för att avstyra straffbara handlingar. Den lagstiftning som ger stöd för polisens befogenhet till ingripanden av olika slag är av central betydelse och har ofta diskuterats från skilda utgångspunkter. Detta gäller inte minst frågan om rättssäkerheten och risken för misstag i den praktiska tillämpningen.

Jag vill i detta sammanhang säga att tanken på någon form av sär-lagstiftning, med avvikelser från vad som i övrigt gäller beträffande utredning och påföljder för brott, som riktar sig främst mot den kategori av människor som frågeställaren och interpellanten avser, är främmande för mig. Däremot är det angeläget att de här företeelserna bekämpas på ett effektivt sätt. Jag är också övertygad om att polisen har de organisations- och resursmässiga förutsättningar som behövs för detta.

Jag övergår nu till herr Fågelsbos mer allmänna fråga angående åtgärder för att förebygga och motverka brott.

De snabba förändringarna i det moderna samhället ställer onekligen ökade krav när det gäller att förebygga social missanpassning av olika slag. I interpellationen berörs vissa bakomliggande orsaker till kriminalitet såsom bristen på fritidsaktiviteter för ungdomar, dåliga boendemiljöer och stressen i arbetslivet. Som framgår av redan dessa exempel är en effektiv brottsförebyggande verksamhet i betydande utsträckning beroende av åtgärder som ligger utanför det i vedertagen mening kriminalpolitiska området. På lång sikt gäller det bl. a. att bota brister och orättvisor och att utjämna ekonomiska, sociala och kulturella skillnader i samhället. Åtgärder som är avsedda att förbättra miljön i samhället i förebyggande syfte ankommer på ett stort antal samhällsorgan, bl. a. skolväsendet och socialvårds- och arbetsmarknadsmyndigheterna. För rege-

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om åtgärder mot
vålds- och egen-
domsbrott*

ringen står dessa frågor ständigt i förgrunden.

Av vad jag nu har sagt följer emellertid också att kriminalpolitiken måste fortlöpande anpassas till brottslighetens inriktning och omfattning och till förändringar i samhällsförhållandena. Sedan lång tid tillbaka följer kriminalpolitiken i huvudsak två linjer. Den ena går ut på att förebygga brott och att skydda samhället och människorna i gemen mot brott. Den andra huvudlinjen går ut på att vidta åtgärder som gör det lättare för dem som har begått brott att anpassa sig i samhället.

Under senare år har åtskilligt gjorts för att förstärka den brottsbekämpande verksamheten. Vålds- och egendomsbrotten har därvid tillhört den kriminalitet som har ägnats störst uppmärksamhet. Vid 1973 års riksdag fattades beslut om en betydande personalmässig utökning av polisens resurser. Vidare slogs fast riktlinjer för en fortsatt förstärkning av de polisiära insatserna under de närmast följande budgetåren. Dessa riktlinjer har också följts. Förstärkningarna har i första hand syftat till att komma till rätta med sådan brottslighet som har framstått som särskilt oroande, såsom vålds- och narkotikabrott samt tillgreppsbrott. Ävsikten har emellertid även varit att mera inrikta polisarbetet på direkt förebyggande verksamhet, bl. a. genom ökad fotpatrullering och flera kvarterstopoliser. Vid sidan av den rent personalmässiga satsningen på polisväsendet har polisen också fått betydande anslag till bättre utrustning. Verksamheten inom polisväsendet liksom rättsväsendets övriga organ har rationaliserats och effektiviserats på många sätt.

En annan åtgärd som bör framhållas i detta sammanhang är inrättandet av brottsförebyggande rådet den 1 juli 1974. Rådet har till uppgift att främja insatser i kampen mot brottsligheten från såväl samhällets egna organ som enskilda medborgare, politiska organisationer, fackföreningar, arbetsgivare m. fl. Rådet medverkar också i det kriminalpolitiska arbetet genom utredningar och initiativ.

Inom brottsförebyggande rådet finns olika arbetsgrupper som under det senaste verksamhetsåret har lagt fram rapporter och påbörjat projekt på skilda områden. I detta sammanhang kan särskilt nämnas arbetsgrupperna för samarbete mellan socialvård, skola och polis samt för barn- och ungdomsfrågor. De grupperna har nyligen inlett en kartläggning av sådana problem som förtjänar särskild uppmärksamhet inom dessa verksamhetsområden. Därvid tas upp bl. a. frågor om samarbetslösningar av olika slag och om den kommunala socialvårdens handläggning av åtgärder i anledning av brott av ungdom. En annan arbetsgrupp, som sysslar med lag och rätt i skolan, har tagit initiativ till en försöksverksamhet i vilken skolan och olika barn- och ungdomsvårdande myndigheter och organisationer samarbetar både i skolans reguljära verksamhet och i icke-schemabundna aktiviteter i skolan och dess närhet.

Jag har med det sagda velat ange några huvuddrag när det gäller samhällets insatser för att förebygga och motverka brottsligheten. Interpellationen berör emellertid ett mycket stort ämne som det inte finns möjlighet att behandla uttömmande i detta sammanhang. Jag vill sluta med

att framhålla att man inte alltid kan räkna med att insatserna på detta område leder till omedelbara resultat.

Nr 8

Torsdagen den
23 oktober 1975

Herr FÅGELSBO (c):

Herr talman! Jag skall först be att få tacka justitieministern för att jag har fått min interpellation besvarad. Även om interpellationssvaret är sammanbakat med svaret på en fråga av herr Ekinge är det i alla fall ovanligt ordrikt. Men jag måste säga att det också i viss mån är rätt tunt innehållsmässigt.

Jag tar till att börja med upp det svar som jag har fått på det som kallas min allmänna fråga angående åtgärder för att förebygga och motverka brott. Justitieministern serverar en lång uppräknig av åtgärder som måste vidtas för att man skall komma till rätta med den tilltagande brottsligheten. Han redovisar också olika åtgärder som har vidtagits för att man skall förebygga brott, bl. a. inrättandet av det brottsförebyggande rådet den 1 juli 1974. Vidare talas det om förstärkning som ägt rum av de polisiära insatserna.

Allt detta är gott och väl, och vi har också varit eniga om dessa åtgärder. Men hur har resultatet blivit? Justitieministern sade att man inte uppnår resultat på en gång. Brottsligheten har faktiskt inte minskat utan tvärtom – så som jag har sagt i min interpellation – tenderar den att öka. Egendomsbrotten har blivit fler och otryggheten har blivit större och större.

Jag är medveten om att det här, som justitieministern också sade i svaret, är svåra frågor, men jag anser att vår justitieminister tar litet för lätt på dem. Det hade varit välgörande om herr Geijer verkligen sagt ifrån på det här området, som han gjorde vid ett annat tillfälle på ett annat område. Justitieministerns klara uttalande att brottsvägen måste stoppas innan den tenderar att bli oss övermäktig vore inte bara välgörande utan kanske också brottsförebyggande. Och utan tvivel är ett stöd för dem som skall handlägga frågor av denna art verkligen värdefullt.

Jag vill sedan ta upp de s. k. raggarråken, som förekommer vid skilda tillfällen och på skilda platser i vårt land. Jag kan nämna en festplats i Värmland, där skadegörelsen rörde sig om tiotusentals kronor. Vem skall för övrigt betala detta?

Justitieministern säger i sitt svar bl. a.: "Herr Fågelsbos särskilda fråga om det går att hindra enskilda individer från att skjutsa sina kamrater i fall då det är troligt att dessa kommer att begå kriminella handlingar anser jag vara alltför allmänt hållen för att man skall kunna ge ett entydigt svar."

Min fråga löd: "Finns det med nuvarande lagstiftning möjligheter att hindra enskilda individer från att skjutsa sina kamrater i 'raggargång' om det är troligt att dessa kommer att begå kriminella handlingar?"

Enligt min mening är det en entydig fråga som jag har ställt. Det heter i lagen att den som främjar gärning med råd eller dåd kan ställas till ansvar för medhjälp.

Justitieministern säger i svaret att det är angeläget att försöka förebygga

*Om åtgärder mot
vålds- och egen-
domsbrott*

att det uppstår situationer, där det finns risk för att ungdomar som uppträder i grupp vållar skada eller olägenhet för andra. Anser justitieministern att en person, som varit chaufför i ett raggargång vid ett tillfälle när det kan misstänkas att detta varit ute för att skada annans egendom, borde anmälas till vederbörande länsrätt för att man där skall få tillfälle att pröva om det är lämpligt att en sådan person innehar körkort?

Herr EKINGE (fp):

Herr talman! Också jag ber att få tacka justitieministern för svaret på den fråga som ställts både av herr Fågelsbo och av mig själv.

Det är väl uppenbart – detta framgick också av herr Fågelsbos anförande – att det är två olika aspekter som vi diskuterar, nämligen vad vi skall göra dels för att förebygga, dels för att försöka klara de problem som finns i dag.

Vi är naturligtvis överens om att man skall försöka förebygga att det uppstår situationer, där det finns risk för att grupper av ungdomar förorsakar skada. Och även jag har den uppfattningen att man verkligen gör sådana insatser. Framför allt – skulle jag vilja säga – görs dessa insatser av våra ideella föreningar av olika slag. De försöker verkligen ta hand om ungdomar, försöker ge dem en meningsfull fritid och inrikta deras intresse mot ideella mål. Justitieministern har naturligtvis bra förutsättningar att stödja dessa organisationer. Regeringen har ju utomordentliga möjligheter att ge sådana organisationer som aktivt medverkar i dessa strävanden ett betydligt ökat stöd. Jag hoppas att man kan utläsa också det av justitieministerns svar, liksom att justitieministern tar upp även denna fråga med sina regeringskolleger, så att detta stöd kan förbättras väsentligt. Kommunerna gör naturligtvis vad de kan, och de står för betydande insatser. Föreningarna gör mycket men insatsen begränsas av deras ekonomiska möjligheter.

Om detta tror jag som sagt att vi är överens. Låt mig nu gå över till min fråga. Vad gäller den då? Skadegörelse på nöjesplatser, sönderslagna och kullstjälpta polisbilar, misshandel av polisman, rivna tält på campingplatser, ofredande av andra trafikanter – det är sådant som man läser om nästan dagligen sommartid, och det är det problemet som nu måste behandlas.

En poliskommissarie i min hemstad Nyköping skrev i somras ett brev till justitieministern. På ett sakligt och balanserat sätt tar han upp problemet med den grupp av motorburen ungdom som vanligen kallas raggare. Då han anser att polisen inte har tillräckliga lagliga möjligheter att förhindra skadegörelse som dessa ungdomar åstadkommer, för han fram några konkreta förslag, som jag hade hoppats att justitieministern skulle ta mera allvarligt på.

Ett förslag är att man gör föraren ansvarig för den medhjälp han ger i egenskap av förare, när hans passagerare i omedelbar anslutning till bilfärden åstadkommer skada. Sådana bestämmelser om medhjälp som straffbar handling har vi ju i olika sammanhang både i strafflagen och

i brottsbalken, men i detta sammanhang är det tydligen icke så väl ställt.

Ett annat förslag är att man skulle kunna beslagta bilen – för gott eller för viss tid – när det är uppenbart att just innehav av bil var förutsättningen för att en sådan här skadegörelse skulle kunna åstadkommas.

Jag vet inte om jag skall tolka justitieministerns svar så att denna skrivelse har lagts till handlingarna. Jag tycker den är viktig och därför har jag velat föra fram den i ljuset på detta sätt. Polisen har tydligen en annan uppfattning om sina lagliga möjligheter än vad justitieministern har.

I skrivelsen säger poliskommissarien: "Trots alla de möjligheter genom olika lagar och instruktioner som står polisen till buds lyckas vi inte få slut på detta missförhållande. Det är svårt att i skrift tala om hur vi polismän känner oss inför nu rådande läge men faktum är att vi, enligt min uppfattning, håller på att förlora kontrollen över dessa ungdomar."

Vi kan alltså inte bortse från den skada som åstadkommes. Jag kan ta ett annat exempel ur det här brevet: "För två veckor sedan fanns sammanlagt 49 polismän sammandragna vid den lilla festplatsen Hjort-hagen utanför Mariefred, där ca 250 ungdomar samlats för att 'riva ned anläggningen' vilket förhindrades tack vare polisinsatsen."

Nu är det ju så, herr justitieminister, att den som gör sig skyldig till allvarligt trafikbrott eller upprepade trafikförseelser, riskerar att mista körkortet. Den som försöker smugla pengar ut ur landet riskerar att få pengarna beslagtagna.

Kan man inte mot bakgrund härav – även om det är att gå långt – ifrågasätta om inte den som brukar sitt fordon på sådant sätt att han bidrar till att – i omedelbar anslutning till bilfärden – orsaka skada till liv och egendom har förverkat rätten att ha sitt fordon kvar?

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Herr Fågelsbo var inte nöjd med min redogörelse för de insatser som vi här har gjort eller är i full gång med, såväl på det direkt brottsbekämpande som på det brottsförebyggande området, trots att han måste erkänna att det är omfattande insatser som har gjorts på dessa områden. Jag efterlyser emellertid om herr Fågelsbo har några tips att ge oss. Vi har ju i brottsförebyggande rådet samlat all sakkunskap och expertis som finns i vårt land – människor med lång erfarenhet och stor kunnighet i fråga om kriminalpolitik och brottslighet och om sociala förhållanden – för att de skall ta initiativ och ge oss förslag till ytterligare åtgärder, som vi skall överväga seriöst. Man är i full gång med detta i brottsförebyggande rådet. Det vore därför bra om herr Fågelsbo hade ytterligare något förslag, som vi skulle kunna vidarebefordra till brottsförebyggande rådet som ett gott uppslag till åtgärder.

Såväl herr Fågelsbo som herr Ekinge var inne på frågan om den bilförare som tillsammans med andra bilister och ett antal s. k. raggare har varit ute och ställt till med skadegörelse och annat ofog, som vi givetvis rea-

Nr 8

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om åtgärder mot
vålds- och egen-
domsbrott*

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om åtgärder mot
vålds- och egen-
domsbrott*

gerar mycket kraftigt emot. På den här punkten har herr Fågelsbo liksom herr Ekinge försökt bidra konstruktivt genom att komma med förslag, och det är vi naturligtvis tacksamma för.

Den första frågan är huruvida föraren av bilen, även om han inte själv har deltagit i skadegörelsen och övriga kriminella handlingar, skulle kunna på något sätt ställas till ansvar. På den frågan svarade jag att den var så allmänt hållen att jag inte kunde ge något generellt svar. Detta, herr Fågelsbo, beror på att frågan om vad som är medhjälp till en brottslig handling måste prövas i det konkreta fallet. Jag vill först och främst säga att man kan bli åtalad för medhjälp men att det i sista hand beror på hur situationen bedöms av domstolen. Det går alltså inte att generellt säga att bara därför att man har kört bilen är det med gällande bestämmelser klart att man skall åtalas för medhjälp.

Herr Ekinge hade ytterligare konkreta förslag, som han hämtade från en poliskommissarie i Nyköping och som vi har fått en skrivelse om. Det är klart att vi inte negligerar någon skrivelse som kommer till oss och som innehåller förslag till konkreta åtgärder. Vi har alltså även i detta fall noggrant granskat de förslag som förts fram, men varken den första frågan – om att generellt säga att föraren alltid skall vara ansvarig – eller den andra frågan – om att beslagta bilen – kan ryckas ut ur sitt sammanhang och behandlas isolerade. Man kan då inte bara säga att det är enkelt att ändra bestämmelserna, utan frågan sammanhänger med hela vår syn i vårt rättssystem, och man måste först tänka igenom vilka konsekvenser det får på många andra håll, innan man vidtar en sådan åtgärd. I varje fall har vi f. n. sett det så, att vi inte tror att detta kan vara en framkomlig väg, utan vi anser fortfarande att vid sidan om de möjligheter som lagstiftningen i dag ger att direkt angripa en aktuell situation med prövning av frågan, huruvida det kan vara medhjälp eller icke, får vi söka oss fram på de andra vägar som här har nämnts.

Jag skulle bara ytterligare vilja säga till herr Fågelsbo att många uppgifter virvlar runt i samhället, kanske framför allt i tidningarna, med någon sorts statistikexercis, som anses kunna bevisa än det ena och än det andra beträffande förändringarna i brottsligheten. Det som herr Fågelsbo hade i tankarna var väl den statistik som polisen för över *anmälda* brott, vilket icke är någon statistik över *antalet* brott utan som jag säger bara brott som anmäls till polisen. Det förövas många fler brott i samhället än de som anmäls, det finns också en dold brottslighet, ett "mörkertal", som vi inte vet tillräckligt mycket om för att kunna bedöma, men det pågår en undersökning om detta.

Man får alltså ta statistiken för vad den är. Den ger oss en uppfattning om polisens arbetsbörda. Om antalet anmälda brott ökar får polisen mer att göra, om det minskar blir det en lättnad.

Statistiken under de år som man kan göra jämförelser mellan – dvs. från 1968, då den nuvarande statistiken utformades – visar först en stigande kurva fram till 1971, sedan en minskning 1972 och 1973 och en ökning igen 1974. Under innevarande år är det återigen en ökning. Det kan

*Om åtgärder mot
vålds- och egen-
domsbrott*

hända att vi kommer upp till 1971 års siffra, men det är inte säkert att vi gör det. Man kan alltså bevisa vad som helst med statistiken. Om man tar 1971 som utgångspunkt är de anmälda brotten färre, men tar man 1974 som utgångspunkt är de fler. Jag vill bara säga detta, för man får vara väldigt försiktig med den här statistikexercisen.

Till slut vill jag säga till herr Ekinge att jag delar hans uppfattning när det gäller våra ideella organisationer. Vi har i åtskilliga sammanhang haft tillfälle att se vilken betydelse det har för den brottsförebyggande verksamheten att man kan knyta an till och få stöd och hjälp från de ideella organisationerna. Därav följer väl också att jag personligen i och för sig anser att det är betydelsefullt att de ideella organisationerna får stöd från samhällets sida – från stat och kommun – särskilt i den mån de vill inrikta sin verksamhet på att fånga upp sådan ungdom som är på glid.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr FÅGELSBO (c):

Herr talman! Justitieministern menade att jag inte var nöjd med svaret. Jag sade att jag ansåg att det var något tunt.

Statsrådet Geijer åberopar att det har vidtagits olika åtgärder, men vad har resultatet blivit? Jo, antalet brott av olika slag har faktiskt ökat. Statistiken virvlar runt om oss, förklarar herr Geijer då, och vi vet inte riktigt vad vi skall tro i det fallet. Men varje dag när man slår upp en tidning ser man ju hur antalet brott ökar i samhället.

Vi hörde att en mängd experter håller på att analysera de här problemen för att se vilka åtgärder man skall vidtaga, och det är naturligtvis i och för sig bra. Jag vill ändå upprepa vad jag redan har sagt, nämligen att min bedömning är att justitieministerns linje i den här frågan har varit för mjuk.

Vad sedan beträffar frågan huruvida körkort kan dras in om en person har varit chaufför åt motorburen ungdom som begått brott av olika slag, var det intressant att höra justitieministerns uttalande att den möjligheten finns under vissa förutsättningar. Jag vet att man bland polisen inte har bedömt saken lika entydigt som justitieministern nu gör, åtminstone som jag har uppfattat honom. Jag hoppas att jag i det fallet har tytt svaret så som justitieministern menade.

Herr EKINGE (fp):

Herr talman! Justitieministern och jag har tydligen samma uppfattning när det gäller de ideella organisationernas roll i detta sammanhang, och förvånansvärt skulle det vara om vi inte hade det. Jag tror nog att vi gemensamt skall fortsätta att arbeta för att stödja dem, eftersom vi då verkligen kan ge ett betydelsefullt bidrag till den förebyggande verksamheten.

Sedan säger justitieministern att vi i vår syn på rättssystemet måste beakta om det är en framkomlig väg. Ja visst, det är klart. Men om man därvidlag bortser från de stora skador som drabbar andra människor, måste man ta sig en allvarlig funderare över avvägningar inom vårt rättssystem – det kan man inte komma undan. När man får dessa berättelser om vad som sker på campingplatser, i Folkets park osv., då kan man inte bara säga, att det stämmer inte med vårt synsätt på rättssystemet att vidta några åtgärder som förhindrar sådant.

Så kan det enligt mitt sätt att se inte vara. Man måste ha klart för sig vilken möjlighet som polisen har att ingripa mot en grupp av människor. Det är gruppbildningen som är det problematiska. Det är sammanhållningen inom gruppen som gör det omöjligt för polisen att komma till rätta med dessa svårigheter. Gruppen öppnar sig inte, och eftersom man vet att chauffören som regel är skötsam, att det inte är något fel på bilen osv., så står polisen där utan möjligheter. Skulle man kunna vidga begreppet medhjälsbrott till att omfatta även den som kör bilen i omedelbar anslutning till att passagerare gör sådant som det här är fråga om, så skulle man, enligt vad jag har förstått av polismän, åklagare och andra som jag har talat med i ärendet, därmed skapa i varje fall en möjlighet för polisen att bättre och mer effektivt klara av problemet.

En annan sak som vi inte får glömma är att också poliserna är människor. Även de måste ju ha rimliga möjligheter att sköta sitt jobb. När de anser att de inte har det, när de står där och inte kan göra någonting, när de är tveksamma om de kan vidta en åtgärd på grund av osäkerheten om de har lagen på sin sida, då har de inte tillfredsställande arbetsförhållanden. Det måste man djupt beklaga.

Jag vill verkligen hoppas att justitieministern allvarligt överväger innehålllet i denna skrivelse. Jag är glad att justitieministern klart deklarerar att den inte negligeras, men jag hoppas att den får ett positivt resultat. Enligt min mening behöver vi inte ha fem- och tioåriga utredningar för att vidta sådana åtgärder som ger oss något bättre möjligheter att motverka den brottslighet det här gäller.

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Körkortsfrågor ligger egentligen inte under mig, men vad jag känner till om dem ger mig ingen anledning att ändra på det som jag har sagt tidigare och som herr Fågelsbo återopade.

Vad sedan gäller dessa förslag som har kommit fram – och som vi har sett på – om hur man skulle kunna förhindra att raggarplopp inträffar, så måste jag fortfarande vidhålla att de förslagen, som förmedlades av herr Ekinge, ser jag inte som konstruktiva, av de skäl som jag angav nyss.

Jag vill ytterligare tillägga att herr Ekinge får betänka att om man på ett område, för en viss grupp av handlingar, skulle införa en så generell bestämmelse som här har föreslagits, så innebär det att i vissa fall en helt oskyldig person kan bli utsatt för att hans bil beslagtas, eller något

annat sådant. Så kan vi ju inte ha det i rättssamhället.

Det är alltså inte fråga om någon ovilja eller något intresse att inte göra allt som kan göras för att få en bättre tingens ordning, utan det är helt enkelt så att vi måste hålla på vissa principer i rättsordningen, och dessa förslag är betänkliga från den utgångspunkten. Jag vill bara nämna för herr Ekinge att jag var i Västerås hela dagen i går och då hade tillfälle att följa polisens verksamhet. Jag hade långa överläggningar med de fackliga företrädarna för polisen där, och jag kan försäkra herr Ekinge att det kom fram många fler konstruktiva förslag från deras sida, som jag tagit mycket seriöst på och skall föra vidare till brottsförebyggande rådet. Det gällde just det vi nu alla intresserar oss för, nämligen vad vi kan göra åt ungdomsbrottsligheten i stort för att stämma i bäcken i stället för i ån.

Herr Ekinge får alltså förstå att här finns säkerligen mycket att göra och att vi i justitiedepartementet är beredda att ta upp varje förslag som är seriöst och söka genomföra det. Men som jag har sagt är de här förslagen behäftade med så stor osäkerhet i konsekvenserna att jag inte kan se att det är någonting att bygga på.

Slutligen några ord till herr Fågelsbo. Jag såg att herr Fågelsbo hade uttalat sig i någon tidning i anledning av den här interpellationen och sagt att han själv hade ju inte upplevt sådana här situationer utan han hade läst om det i en tidning. Nu säger herr Fågelsbo att varje dag när man slår upp en tidning ser man att brottsligheten ökar. Det är naturligtvis trevligt för tidningspressen att herr Fågelsbo har en så bestämd uppfattning att det är på tidningarnas nyhetssidor man kan hämta seriös information om vad som verkligen sker på brottslighetens område. Jag vågar mig emellertid inte på att hävda det, herr Fågelsbo.

Herr EKINGE (fp):

Herr talman! Det är klart att man hälsar med tillfredsställelse varje försök som görs att komma till rätta med ungdomsbrottsligheten. Att justitieministern nu har fått uppslag från Västerås är säkerligen till gagn för hela frågan, och däröver är man glad. Däremot har justitieministern inte lyckats övertyga mig om att mitt resonemang skulle vara oriktigt när jag exempelvis pekar på att man kan beslagta ett fordon. Jag menar att fordonet skall kunna beslagtas om en bilförare medverkar till brott som uppenbarligen skett i omedelbar anslutning till en färd. Föraren har alltså då medverkat till att hans fordon har använts på ett grovt felaktigt sätt. Vad är det för skillnad mellan detta och att den som har pengar i sina fickor och vill föra ut dem ur landet på ett felaktigt sätt riskerar att få sina pengar beslagtagna? Den som brukar sitt fordon fel skall, menar jag, riskera att komma i samma situation som de som brukar sina pengar fel. Här gäller det allvarliga brott.

Jag kan inte se någon nämnvärd skillnad härvidlag, och jag vet att blotta förekomsten av en sådan här – jag medger det gärna – rigorös bestämmelse skulle kraftigt verka i brottsförebyggande syfte. Jag tror

Nr 8

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om åtgärder mot
vålds- och egen-
domsbrott*

inte att den skötsamme, den normale, den vanlige bilföraren skulle komma i kläm, men vi skulle kunna klara av en del problem, om vi prövade det. Det måste självfallet prövas noga, och jag beklagar att justitieministerns framställning här ger intrycket att han inte ens vill pröva detta.

Herr FÅGELSBO (c):

Herr talman! Justitieministern beklagade att jag trodde så mycket på tidningsuppgifter. Ja, herr justitieminister, är det inte så att de grövre våldsbrotten ökar i vårt land? Är det fel när man påstår detta?

Herr justitieministern GEIJER:

Herr talman! Om jag nu säger att jag vill hänvisa till en artikel i Svenska Dagbladet, så gör jag det i och för sig inte för att hänvisa till en tidning utan jag hänvisar till vad professor Knut Sveri skrev i en stort upplagd artikel för två eller tre dagar sedan.

Professor Sveri är ju vår främste kriminolog och har ägnat mycken tid åt att verkligen studera inte bara polisstatistiken utan statistiken långt tillbaka i tiden när det gäller brottsutvecklingen. Rubriken på den artikeln i Svenska Dagbladet var "Våldsbrottsligheten ökar inte". Det var en något för generell rubrik, eftersom i varje fall professor Sveri framlagt utredningar som mycket övertygande visar att det är den grövre våldsbrottsligheten som inte ökar i detta land. När det gäller lindrigare våldsbrottslighet kan man ha olika mening. Vår tolerans mot våld är också en annan än tidigare. Vi bedömer våld mycket hårdare än vi gjorde för en generation sedan.

Till herr Ekinge vill jag bara säga följande. Vi har ju prövat det förslag som har framlagts. Jag hoppas att herr Ekinge också är på det klara med att man, som jag tidigare framhöll, med stöd av gällande regler om medhjälp i åtskilliga fall skall kunna åtala en bilförare. Men vad jag var motståndare till var en generell regel som medförde att varenda bilförare som var med vid ett sådant här tillfälle skulle drabbas av vissa konsekvenser. Det strider emot allmänna principer om rättssäkerheten att införa en sådan regel.

Herr EKINGE (fp):

Herr talman! Det är riktigt att man i vissa fall skulle kunna använda medhjälpsbestämmelserna. Men fråga är om det är möjligt när det förhåller sig på det sätt som nämnde poliskommissarie skriver:

"Det är ingen större svårighet att identifiera bilarnas förare och ägare. Förarna av fordonen har för det mesta alla handlingar klara och deras bilar är oftast utan anmärkning. Det är sällan föraren av en 'raggarbil' ertappas med att köra bil med sprit i kroppen. Han är med andra ord rädd om sitt körkort och sin bil.

Vid omhändertagande och gripande är det sällan någon bilförare som 'fastnar', det är bilförarens passagerare. Om en bilförare i efterhand kallas till förhör i ett fall där hans passagerare bevisligen begått brottslig hand-

ling, vet han inte vilka hans passagerare varit. Sammanhållningen inom grupperna mot polisen är mycket stark och rädslan för repressalier för den som 'skvallrat' är djupt rotad."

Det är på de här grunderna som svårigheterna ofta uppstår och det har jag velat peka på. Här fattas det uppenbarligen, enligt den uppfattning som i varje fall jag fått, någonting i polisens lagliga möjligheter att vidta effektiva åtgärder.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Om utbyggnad av flygplatsen i Skellefteå

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara fru Wiklunds (c) den 15 oktober anmälda fråga, 1975/76:14, och anförde:

Herr talman! Fru Wiklund har frågat mig om jag är beredd att medverka till en utbyggnad av flygplatsen i Skellefteå enligt luftfartsverkets anslagsframställning fram t. o. m. år 1974.

Jag utgår ifrån att fru Wiklund grundat sin fråga på att luftfartsverket i sin anslagsframställning för budgetåret 1976/77 inte har beräknat medel för förlängning av landningsbanan på Skellefteå flygplats.

Frågan om investeringar i flygplatser liksom andra investeringar i transportapparaten måste prövas från trafikekonomiska förutsättningar. Givetvis måste även regional-, närings- och miljöpolitiska målsättningar beaktas. Frågan om förlängning av landningsbanan på Skellefteå är f. n. föremål för beredning. Jag är därför inte beredd att nu närmare kommentera denna fråga.

Fru WIKLUND (c):

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Anledningen till min fråga är, som statsrådet sade, att posten investeringsmedel till banförlängning på Skellefteå flygplats har utgått ur luftfartsverkets anslagsframställning. Motivet är att investeringen inte skulle vara företagsekonomiskt lönsam. Men det egendomliga är att luftfartsverket på annan plats i anslagsframställningen anför att en sammanvägning av såväl trafikpolitiska som regionalpolitiska och övriga samhällsekonomiska faktorer borde göras när man tar ställning till frågan om det är befogat med en större investering.

Den tänkbara lösning som står till buds, när ytterligare dispenser för att trafikera Skellefteå flygplats med jet är obefintliga, är klart otillfredsställande. Man planerar att utreda matartrafik till Umeå. Av såväl trafikpolitiska som regionalpolitiska skäl måste detta förslag avvisas.

Skellefteå har i ortsgrupperingen hänförs till gruppen primära centra. I intentionerna för den statliga trafikplaneringen, Ds K 1973:3, sägs klart vilken status Skellefteå flygplats skall ha: "Genom anknytning till den i det regionalpolitiska handlingsprogrammet antagna ortsgrupperingen

Nr 8

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om utbyggnad av
flygplatsen i
Skellefteå*

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om åtgärder mot
fördyringen för viss
persontrafik*

förutsättes att tillhörande flygplats får en motsvarande trafikfunktion.”

Vilken är då denna funktion? Ja, det har sagts att flygplatsen skall vara primärflygplats vid primärt centrum. Trafiken skall vara inriktad på minst inrikes linjetrafik med jet. Befordran skall avse personer och gods. Exempel på för flygplatsen dimensionerande flygplanstyper är Boeing 737, F-28 och DC-9.

Beslutet att utesluta denna nödvändiga investering har fattats utan minsta samråd med Linjeflyg. I sitt yttrande över luftfartsverkets anslagsframställning säger också Linjeflyg att luftfartsverket vid denna bedömning utgått enbart från sin egen lönsamhet. Man har alltså helt struntat i vilka merkostnader beslutet förorsakar Linjeflyg.

Linjeflyg säger i sitt yttrande att för Linjeflygs del skulle matarflyg till Umeå medföra merkostnader flerdubbelt större än den förutsedda resultatförsämringen – detta beroende på att särskilda flygplan och besättningar måste stationeras i Skellefteå. Man kan inte göra några inskränkningar i trafiken med F-28 mellan Umeå och Stockholm.

Jag tycker detta är ett exempel på hur dåligt man har tänkt samhälls-ekonomiskt. Bland 15 flygplatser utanför storstäderna ligger Skellefteå på sjätte plats i fråga om passagerarantal. Detta understryker i sin tur att man inte kan ha hur små flygplan som helst om man skall ge en någorlunda tillfredsställande service.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Om åtgärder mot fördyringen för viss persontrafik

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Erikssons* i Arvika (fp) den 15 oktober anmälda fråga, 1975/76:15, och anförde:

Herr talman! Herr Eriksson i Arvika har – mot bakgrund av att det statliga trafikföretaget GDG slopat studeranderabatten och rätten att använda SJ:s rabattkort vid resa med GDG – frågat mig om jag är beredd motverka de fördyringar som blir följden av de indragna rabatterbjudandena.

Före den 1 mars i år kunde studerande över 12 år vid resa med GDG:s bussar lösa färdbiljett till halvt pris mot uppvisande av intyg eller legitimation utfärdad av skolan. Fr. o. m. denna tidpunkt gäller att all ungdom får lösa biljett till halvt pris t. o. m. det år de fyller 16 år. Ålderslegitimation krävs i tveksamma fall.

Studeranderabatten vid GDG kan sålunda sägas ha omvandlats till en allmän ungdomsrabatt. Gymnasieelever över 16 år får – om de är inackorderade utanför hemorten – ett visst antal fria hemresor genom centrala studiestödsnämnden. För övriga studerande över 16 år gäller att de för dagliga resor mellan studieort och hemort kan lösa månadsbiljett som ger en rabatt på 40–65 %.

Frågor om utnyttjande av SJ:s års- och rabattkort på andra trafikföretag än SJ får rimligen avgöras i samråd mellan berörda trafikföretag.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp):

Herr talman! Skälet till att jag ställde denna fråga till kommunikationsministern är det förhållandet att GDG på flera punkter klart har försämrat rabattmöjligheterna för sina resenärer. Jag kan nämna några exempel.

Studeranderabatterna togs bort under första halvåret. Inom parentes kan jag nämna att de också togs bort på ett mycket osmidigt sätt. SJ:s rabattkort gäller inte för rabatter på GDG för de kort som är köpta efter halvårsskiftet i år. Pensionärer har fått betydande försämringar. Man hade där en minsta avgift för att de skulle komma i åtnjutande av rabatt, och sedan införde man försäljning av endast enkelbiljetter – alltså en klar försämring för pensionärerna.

Jag har noterat att statsrådet vid flera tillfällen har uttalat som målsättning att vi bör eftersträva ett så gott utnyttjande som möjligt av de kollektiva trafikmedlen. Jag har tagit del av en rad uttalanden av kommunikationsministern som har en konsekvent, klar linje. Jag delar statsrådets uppfattning i den frågan och vill gärna ge statsrådet Norling en eloge för den klara linjen. Men de åtgärder som GDG nu har vidtagit verkar i exakt motsatt riktning.

I svaret, som jag tackar för, säger statsrådet att studeranderabatten "kan sålunda sägas ha omvandlats till en allmän ungdomsrabatt". För ungdomar upp till 16 år har det skett en förbättring, och det är riktigt och bra. Men det hjälper föga den stora grupp studerande som har fått en klar försämring.

I den sista meningen i svaret säger statsrådet att SJ och dess dotterbolag själva får avgöra hur de vill ordna rabattsystemet. Jag förstår inte riktigt varför inte GDG kan ha samma rabattmöjligheter som SJ. GDG är ett av SJ ägt dotterföretag. Följden blir ju att fördyringarna – för det är detta det gäller – går ut över invånarna i de bygder som berörs av GDG och där GDG har monopol på vissa trafiklinjer.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag skulle inte behöva kommentera detta om det inte vore så att vi f. n. har en utredning som arbetar med sikte på att så snart som möjligt, om allt annat stämmer och går att klara, runt om i övriga län i landet införa en liknande form av regionalt gällande månatliga rabattkort som vi har i Stockholms läns landstingsområde.

Herr Eriksson i Arvika hävdar nu liksom han gjorde när vi en gång tidigare diskuterade denna fråga, att GDG såsom varande ett SJ-ägt företag borde ha lätt att följa SJ:s regler i dessa sammanhang. Även om det kan tyckas vara sidoordnat i det exempel som herr Eriksson i Arvika anförde måste jag ändå framhålla följande. Vi har f. n. i vårt land en lång rad privata bussföretag som på olika håll från norr till söder om-

Nr 8

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om åtgärder mot
fördyringen för viss
persontrafik*

*Om åtgärder mot
fördyringen för viss
persontrafik*

besörjer likartad trafik för skolungdom och för andra grupper som GDG i det aktuella fallet. Det hjälper inte stort att GDG är ett samhällsägt företag om inte alla dessa privata bussföretag kommer med i en sådan förändring som herr Eriksson i Arvika talar om. Vad skulle det bli för ordning och rättvisa om människor som bor i ett område som bara trafikeras av privata bussföretag för sina resor får vidkännas en annan pris-sättning än de som av någon tillfällighet bor i ett område där statligt företag ombesörjer trafiken? Eller i klartext, herr Eriksson i Arvika: Om man skulle vara konsekvent skulle väl det innebära att även alla privata bussföretag skulle följa med i en sådan ordning som herr Eriksson i Arvika skisserar? I annat fall har man knappast skapat någon vidare jämlikhet och rättvisa mellan landets olika delar, utan man får en olikhet beroende på vilket företag som trafikerar området.

Men jag vill gärna klart deklarerat att det under inga förhållanden finns anledning att penetrera dessa problem, varken på det ena eller det andra stället, förrän vi om någon tid har utredningen om ett regionalt gällande rabattkort på vårt bord. Förslaget från den utredningen skall i bästa fall kunna lösa även de problem som herr Eriksson i Arvika i dag har aktualiserat.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp):

Herr talman! Herr statsrådet talar här engagerat om den orättvisa som skulle skapas mellan invånarna i de bygder som betjänas av ett statsägt företag och invånarna i de bygder som betjänas av privata busslinjer. Men jag vill då fråga, och jag antydde även tidigare den frågan: Skall gränsen gå mellan de bygder som betjänas av SJ-bussar och de bygder som betjänas av GDG-bussar, vilka egentligen ägs av samma företag? Det tycker jag är förfärligt inkonsekvent.

Frågan om ett allmänt 50-kort har vi diskuterat förut. Jag har också motionerat om ett sådant, och jag är glad när jag nu märker att det är på väg. Men det är ju inget skäl för försämringar när det gäller GDG:s rabattmöjligheter för studerande och pensionärer och för ett borttagande av möjligheterna att resa på GDG:s linjer med SJ:s rabattkort i avvaktan på detta 50-kort. Jag tycker att det snarare hade funnits skäl att argumentera i motsatt riktning, nämligen att vi inte skall göra några försämringar när det gäller att locka medborgarna att utnyttja de kollektiva trafikmedlen. Vi får snart resultatet av den här utredningen, skulle statsrådet kunna säga, och därför skall vi inte göra några försämringar under den tid vi väntar på utredningens resultat.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Om det bara gällde frågan om hur studerande upp till en viss ålder skulle behandlas vid GDG i Värmland och på de andra håll där företaget har sin verksamhet, är det möjligt – jag säger *möjligt* – att man hade kunnat diskutera det som en isolerad företeelse. Nu är det tyvärr inte fråga om någon isolerad företeelse. Det är en lång

rad grupper – från pensionärer till föreningsungdom – som av och till kommer till mig och vill diskutera olika rabattformer på tåg, flyg, bussar osv.

Det var mot den bakgrunden – det framgick kanske inte riktigt av vad jag nyss sade – som jag ifrågasatte att man, när vi om några månader får ett mycket radikalt utredningsförslag på vårt bord, på nytt skall ta upp en genomgripande diskussion med alla de olika intressenter som vill diskutera ändrade rabattformer. Jag betraktar det som ett onödigt arbete, eftersom en reform av det slag jag antytt med alla goda krafters hjälp kan bli verklighet inom överskådlig tid. Det skulle då se litet lustigt ut och innebära ett onödigt arbete att nu ta upp de frågor som herr Eriksson i Arvika har aktualiserat.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp):

Herr talman! Låt mig bara till sist säga att orsaken till detta som statsrådet kallar ett onödigt arbete är att trafikföretagen – i detta fall GDG – i väntan på 50-kortet höjer priserna.

När statsrådet säger att det är otaliga grupper som uppvaktar honom om detta, är det ett bevis för vad jag har sagt, nämligen att denna fråga är av allmänt intresse och att trafikanterna är oroliga för att åtgärder vidtas som enligt min mening går rakt emot den målsättning som statsrådet uttalat sig för och som jag biträder.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag skall bara uttrycka den förhoppningen att herr Eriksson i Arvika och jag är överens om att det är bättre att vi, om det är möjligt, får en generell regel som gäller för alla. Vi kan då kanske i framtiden slippa ifrån en rad diskussioner om problem som i och för sig från den enskilda gruppens synpunkt kan vara livsviktiga men som i det stora sammanhanget borde kunna lösas på ett enklare och riktigare sätt.

Herr ERIKSSON i Arvika (fp):

Herr talman! Vi är helt överens om detta. Det var en av orsakerna till att jag motionerade i ärendet för några år sedan.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 14 Om prissättningen på godstrafiken mellan Gotland och fastlandet

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr Ekinges (fp) den 15 oktober anmälda fråga, 1975/76:18, och anförde:

Herr talman! Herr Ekinge har frågat mig om jag är beredd att redovisa de resultat som uppnåddes vid förhandlingarna mellan pris- och kartellnämnden och bilgodsföretagen, enligt yrkande i motionen 1974:1933.

Nr 8

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om prissättningen
på godstrafiken
mellan Gotland och
fastlandet*

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om prissättningen
på godstrafiken
mellan Gotland och
fastlandet*

Enligt vad jag inhämtat från pris- och kartellnämnden har nämnden under året fört intensiva förhandlingar med berörda transportföretagsföretag. Resultatet av förhandlingarna kommer enligt uppgift att redovisas under november. Jag avvaktar nämndens redovisning av uppdraget.

Herr EKINGE (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Det var i all sin korthet klargörande på en punkt, nämligen att det blir ett resultat.

Däremot är det kanske inte ett svar på min fråga. Jag ville veta resultatet av förhandlingarna. Bakgrunden till detta var att riksdagen hade uttalat sig för att resultatet skulle vara färdigt så att det kunde ligga till grund för de nya bestämmelserna från den 1 februari 1975. Så har jag fattat trafikutskottets betänkande 27 där man säger: "Utskottet finner departementschefens förslag i här berörda delar innebära avsevärda förbättringar av det nu utgående transportstödet och tillstyrker att de genomförs med verkan från den i propositionen angivna tidpunkten, dvs. den 1 februari 1975." Utskottet fortsätter: "Vidare förutsätter utskottet att, i enlighet med yrkande i motionen 1974:1933, de aviserade förhandlingarna mellan pris- och kartellnämnden och bilgodsföretagen snarast kommer till stånd – så att det eftersträvade taxeyesystemet i dess helhet, med bl. a. bibehållande av sedvanliga avtalsrabatter, om möjligt skall kunna tillämpas fr. o. m. den förut nämnda tidpunkten."

Jag betraktar detta som en ganska bestämd beställning från riksdagens sida och det är mycket uppseendeväckande att förhandlingarna ännu inte kunnat genomföras. Jag vill gärna påpeka detta och jag är medveten om att även kommunikationsministern delar den uppfattningen. Det är väl ändå tvivel underkastat om förhandlingar av det här slaget skall behöva ta ett helt år.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag kan i och för sig hålla med herr Ekinge om att det hade varit bra om vi i dag hade kunnat diskutera resultatet av förhandlingarna. Men nu är det tyvärr så med förhandlingsarbete, vare sig det handlar om Gotlandstrafik eller någonting annat, att man inte i förväg kan bestämma en exakt dag när det hela är färdigt.

De här förhandlingarna har, tyvärr kan vi båda säga, dragit ut på tiden, bl. a. till följd av att nämnden har ställt krav på ett mycket ingående material, som tagit tid att få fram. Vi kan beklaga det, men jag hoppas på herr Ekinges förståelse för att när vi väl får resultatet så bör det vara desto bättre.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 15 Om information rörande handikappades problem till personal vid allmänna färdmedel

№ 8

Torsdagen den
23 oktober 1975

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr Magnussons i Kristinehamn (vpk) den 15 oktober anmälda fråga. 1975/76:20, och anförde:

Herr talman! Herr Magnusson i Kristinehamn har frågat mig om jag vill ta initiativ till att personal vid allmänna färdmedel, tåg-, buss-, spår- vagnspersonal etc., ges viss utbildning, genom t. ex. de olika trafikföretagens försorg, beträffande handikappades situation och problem.

Frågor som hänger samman med de handikappades behov av särskilda åtgärder och arrangemang inom kommunikationsväsendet behandlas fortlöpande av de statliga trafikverken. Inom vissa verk arbetar särskilda samarbetsgrupper med dessa frågor. I grupperna ingår företrädare för handikappörelsen.

Under senare år har särskilda bestämmelser införts och åtgärder vidtagits som medfört och kommer att medföra förbättringar i vad gäller kommunikationsväsendets anpassning till de handikappades speciella krav.

För att överväga de ytterligare möjligheter som finns att underlätta resandet för de handikappade tillkallade jag år 1973 särskilda sakkunniga. Dessa avlämnade för en månad sedan sitt betänkande (SOU 1975:68) Handikappanpassad kollektivtrafik.

Den av herr Magnusson aktualiserade frågan har behandlats av utredningen. Utredningen har därvid, i ett ramprogram för anpassning av kommunikationsväsendet till de handikappades speciella krav, bl. a. föreslagit ett särskilt utbildningsprogram som innebär att trafikpersonalen skall orienteras om de handikappades problem och utbildas i hur man praktiskt använder lyftanordningar, vägleder handikappade m. m. Efter remissbehandling kommer förslagen i betänkandet att beredas inom regeringen.

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Frågan är väl inte ställd direkt i anslutning till HAKO-utredningen utan mera i anslutning till den kampanj som pågår f. n. från de handikappades organisationer under mottot "Gör allmänna färdmedel allmänna".

Jag har tagit del av HAKO-utredningens förslag men där inte kunnat finna någonting om det som kommunikationsministern här redogjorde för. Det har ju annars, bl. a. genom hearings med handikapporganisationer, framkommit under HAKO-utredningens arbete att man efterlyser information till tåg- och busspersonal.

I samband med den kampanj som DHR nu bedriver har det också i pressen förekommit uppgifter om att man efterlyser utbildning av tåg-

*Om information
rörande handikap-
pades problem till
personal vid
allmänna färdme-
del*

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om information
rörande handikap-
pades problem till
personal vid
allmänna färdme-
del*

och busspersonal om de handikappades problem. Jag har några klipp ur pressen, bl. a. ett från Värmlands Folkblad där det står: "Utan tvekan råder det en stor okunnighet bland personalen på både tåg och bussar. T. ex. kunde inte den konduktör som bemannade det tåg vi åkte med fälla ihop en rullstol. Personalen är dock fint inställd till den pågående kampanjen, men upplyste om att man inte får någon som helst information i sin utbildning om handikappade och deras problem, något som de anser vara en stor brist."

Ett annat pressurklipp gäller våra bussar. Man efterlyser där kunnskap hos busspersonalen och säger att man får inte ha en svag rygg när man skall lyfta en rullstol. Busschaufförerna skulle behöva lära sig lyftteknik.

Det är alltså sådana saker jag har tänkt på i det här sammanhanget, och jag vet av egen erfarenhet hur det kan vara när man får rullstolsbundna passagerare på ett tåg t. ex. Det är inte så enkelt att kunna hjälpa till i sådana situationer.

Jag är mycket glad om dessa problem kommer att behandlas, vilket jag som sagt inte har kunnat utläsa ur HAKO-utredningens förslag. Men såvitt jag förstår kommer det med en aldrig så positiv inställning från statsmakternas sida att ta år innan de förslag som framlagts av HAKO-utredningen kan genomföras praktiskt. Därför skulle jag vilja föreslå att man bröt ut frågan om information till tåg- och busspersonal etc. som ju kan ges med ganska kort varsel. Jag tror att det skulle ha betydelse; det framgår inte minst av de önskemål som framkommit från de handikappades organisationer. Borde det inte vara möjligt att göra på det sättet?

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag tycker i likhet med herr Magnusson i Kristinehamn att detta är en så viktig fråga att man inte skall missa någon tid alls i de fall där man kan vidta åtgärder.

Den utredning som vi båda talar om, som jag har fått på mitt bord och som är ute på remiss, lägger fram en rad förslag, alla syftande till att göra det lättare för dem som har problem av skilda slag. Utredningen säger också att om man skulle genomföra alla dessa förslag blir det fråga om en ganska lång tidsperiod. Det är förståeligt eftersom förslagen i många fall är relativt radikala. Det krävs inte bara pengar utan också tid om man skall bygga om järnvägsvagnar och bussar, inreda flygplan i vissa fall, så att man kan ta med handikappade osv.

När detta är sagt vill jag gärna deklarerat att regeringen självklart kommer att försöka i all möjlig mån att handplocka bland förslag som går att genomföra. Det skulle vara märkligt om vi inte skulle göra det. Jag vill med det ha sagt att sådant som varken kostnadsmässigt eller på annat sätt är alltför betungande – och kanske även sådant som kostar en del – och som kan genomföras på kort tid, måhända inom loppet av bara något år från det man sätter i gång, naturligtvis skall göras. Här gäller det att hjälpa bortåt en halv miljon människor, kanske ännu

fler, i vårt land att leva ett mer normalt liv, åtminstone när de är ute och reser.

Nr 8

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om upprustning av
vissa vägar*

Överläggningen var härmed slutad.

§ 16 Om upprustning av vissa vägar

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr *Perssons* i Heden (c) den 16 oktober anmälda fråga, 1975/76:30, och anförde:

Herr talman! Herr *Persson* i Heden har frågat mig om jag är beredd att medverka till att medel ställs till förfogande för upprustning av allmän väg med starkt nedsatt framkomlighet.

Jag förmodar att herr *Persson* avser nedsatt framkomlighet under tjällossningstid. Under sådan tid förekommer regelmässigt att den tillåtna bärigheten får sättas ned, främst på mindre trafikerade vägar. Detta är nödvändigt för att hindra att större skador skall uppstå på vägar som inte är byggda för att tåla den belastning som numera tillåts på största delen av vägnätet, nämligen 10 tons axeltryck och 16 tons boggitryck. Den omfattning i vilken den tillåtna bärigheten måste begränsas varierar år från år beroende på väderleksförhållandena.

Genom ett gott samarbete mellan väghållare och transportörer kan olägenheterna av nedsättningar i axel-/boggitryck begränsas. Transporterna kan planeras att utföras antingen under icke-tjällossningstid eller under tjällossningstid på sådana vägar där nedsättningar normalt inte förekommer.

Vägnätet har successivt förbättrats. De vägar som numera är förstärkta och försedda med asfalt eller oljegrus omfattar över 50 % av vägnätet. Exempelvis år 1960 var motsvarande andel endast ca 18 %.

Några särskilda åtgärder utöver dem som vidtas inom ramen för vägverkets ordinarie planering finner jag inte vara påkallade med anledning av årets tjällossning, även om den var något svårare än tidigare år.

Herr PERSSON i Heden (c):

Herr talman! Jag beklagar om jag har formulerat min fråga otydligt. Jag har nämligen inte aktualiserat saken med anledning av tjällossningen på vägarna utan med anledning av händelser som inträffat i vår och i sommar. Jag har ett par exempel från mitt län, men jag förmodar att liknande händelser har inträffat i övriga delar av landet. De exempel jag avser gäller vägar som ansluter till två huvudvägar – också dessa är länsvägar – och där framkomligheten på grund av bärigheten är så dålig att man fått avlysa tyngre trafik från vägarna. Man har fått dra denna trafik över visserligen allmänna men små, backiga och krokiga vägar. Där är också, helt naturligt, trafiksäkerheten i fara.

Det är självklart att man inte kan lasta vägmyndigheterna i länen för

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om upprustning av
vissa vägar*

detta. De gör, såvitt jag vet, vad de kan inom den givna anslagsramen. Förhållandena beror på att det fattas pengar, så att eftersläpningen är mycket stor när det gäller det allmänna underhållet.

I ett av fallen i mitt hemlän har t. o. m. en begäran om en förbättring av den aktuella vägen, med ett tusental namnunderskrifter, sänts till vägmyndigheterna i länet. Svaret har bara blivit att en förstärkning av denna väg inte ingår i långtidsplanen fram till 1985. Det gör att människorna blir särskilt bekymrade och det är därför, herr statsråd, som jag aktualiserat den här saken.

Jag vill uttrycka förhoppningen att med anledning härav skall ytterligare anslag för förstärkning av vägnätet utanordnas. De som trafikerar vägen i fråga drabbas av mycket stora svårigheter. Inte bara enskilda människor utan också industri- och handel berörs. Man tvingas ta långa och besvärliga omvägar på grund av att bärigheten är så låg på vissa sträckor. Det är därför jag har framställt min fråga. Det är icke någon tjällossningshistoria som ligger bakom detta utan händelser som inträffat i sommar alldeles självklart.

Jag hemställer till statsrådet om ökat anslag i detta sammanhang.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Det förhållandet att jag i mitt svar har talat om tjällossningstiden byggde på följande mening i herr Perssons i Heden fråga: "Dessutom försämras trafiksäkerheten på grund av trafikens omdirigering till smala och krokiga vägar." Detta kunde jag inte tolka som något annat än att det gällde just den period av året när man omdirigerar trafik till vissa andra vägar. Jag hade inte klart för mig att man året runt omdirigerar trafik i den utsträckning som sker under tjällossningstid. Herr Persson i Heden vet lika väl som jag att man då på många ställen ibland måste göra ett något annorlunda vägval än under övriga tider av året. Detta är förklaringen till att jag trodde att det var tjällossningstiden som här avsågs.

Vad sedan gäller huvudfrågan är det klart att vi skulle kunna göra av med mycket mera pengar på vårt vägnät, om vi nu hade resurser till det. Men det är ju så att också andra samhällsområden skall dela på de pengar som är disponibla. I det område som herr Persson i Heden kommer ifrån kan vi väl ändå trots allt vara nöjda med vad som sker när det gäller vägarna. Herr Persson i Heden vet mer än väl vilka stora objekt som man arbetar med där och som slukar många miljoner – kanske under en övergångstid något till förlång för andra vägar som också borde ha blivit ihågkomna. Men vi får försöka göra fördelningen så rättvis som möjligt, och det är väl också viktigt att de stora vägarna blir farbara och lätt framkomliga.

Herr PERSSON i Heden (c):

Herr talman! Jag är klart medveten om tjällossningsproblematiken, men det gäller nu akuta situationer där vägen i fråga på grund av ökad

trafik blivit hårt belastad och nedsliten, så att vägbanan sjunkit och risk för ras uppstått. Ras har också inträffat och i ett fall sjönk en lastbil ned så djupt att halva förarhytten befann sig under vägnivån. Jag betraktar detta som en akut situation, och det torde vid sådana tillfällen vara möjligt att utanordna mera medel med litet god vilja.

I övrigt känner jag mycket väl till de andra vägprojekten i mitt hemlän, och jag har själv varit med om att uppvakta statsrådet och fått positivt svar i sammanhanget. Men det finns inte bara stora huvudleder utan också mindre vägar, och även dessa har mycket stor betydelse för de enskilda människorna, för industrin och för annan verksamhet i bygden. Jag anser det orimligt vänta ända fram till 1985, som vägverket angivit i detta sammanhang, på en förbättring. Och det gäller inte bara, herr statsråd, den väg som jag speciellt syftar på utan även andra vägar i mitt län och på andra platser i landet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 17 Om asylrätt för utlänning som tillhör diskriminerad religiös minoritet

Fru statsrådet LEIJON erhöll ordet för att besvara herr *Fridolfssons* (m) den 15 oktober anmälda fråga, 1975/76:26, och anförde:

Herr talman! Herr Fridolfsson har frågat mig om jag vill redovisa min syn på i vilken utsträckning diskriminering av religiösa minoriteter kan leda till att 2 § utlänningslagen kan tillämpas då den diskriminerade söker fristad i riket.

Enligt 2 § utlänningslagen anses som politisk flykting bl. a. sådan utlänning som på grund av sin religion löper risk att i sitt hemland bli utsatt för förföljelse, som riktar sig mot hans liv eller frihet eller som eljest är av svår beskaffenhet. Frågan om i vilken utsträckning diskriminerade religiösa minoriteter omfattas av denna föreskrift kan inte besvaras generellt. Varje ansökan måste prövas individuellt. De omständigheter som åberopas i det enskilda fallet är därvid avgörande för frågan om politiskt flyktingskap. Om omständigheterna är sådana att risk för svår förföljelse i hemlandet kan anses föreligga och utlänningen inte kan tas emot i annat land och därför är i behov av en fristad här i landet får han stanna här.

Herr FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Jag tackar fru statsrådet för svaret.

I den paragraf i utlänningslagen som statsrådet citerade slås det fast att den som utsätts för politisk förföljelse i sitt hemland och flyr till Sverige skall som politisk flykting få kvarstanna här.

Den fråga som jag ställt till statsrådet har givetvis en bakgrund – en orsak. Anledningen är det stora antal assyrier som kommit till vårt land

Nr 8

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om asylrätt för
utlänning som
tillhör diskrimine-
rad religiös
minoritet*

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om asylrätt för
utlänning som
tillhör diskrimine-
rad religiös
minoritet*

från Turkiet och som hävdar att de i Turkiet utsatts för förföljelse för sin kristna tros skull. Av det skälet har de tagit sin tillflykt till vårt land och begärt att få stanna här.

Utlänningslagen slår – som vi nyss kunde konstatera – tveklöst fast att de som i sitt hemland förföljs för sin kristna tros skull skall klassas som politiska flyktingar och få stanna här. Min fråga, fru statsrådet, gällde alltså de assyrier som lidit förföljelse i Turkiet och som därför kommit hit – inga andra. Jag är naturligtvis medveten om att det alltid när en grupp människor – mer eller mindre huvudstupa – lämnar ett land finns personer som icke haft eller har några problem i sitt hemland men som ändå passar på att resa med. De tycker det är ett lämpligt tillfälle att få komma till ett annat land, och Sverige är naturligtvis då attraktivt. Men frågans allvar får icke fördunklas av detta faktum.

I svaret deklarerar statsrådet sin syn på i vilken utsträckning diskriminering av religiösa minoriteter kan leda till att utlänningslagen tillämpas då den diskriminerade söker en fristad i Sverige – på ett dunkelt och motsägelsefullt sätt.

Först säger fru statsrådet att frågan om i vilken utsträckning diskriminerade religiösa minoriteter omfattas av denna föreskrift inte kan besvaras generellt. Sedan slutar svaret med att där ”risk för svår förföljelse i hemlandet kan anses föreligga”, skall vederbörande få stanna här.

Men nu är det ju så att regeringen ger fristad åt ett stort antal människor som åberopar politisk förföljelse i respektive hemland som skäl för att få stanna här. Lika självklart bör det naturligtvis vara att de människor som kommer hit därför att de i sitt hemland förföljs på grund av sin kristna tro skall bedömas som politiska flyktingar.

Får jag bara ställa en slutfråga till fru statsrådet:

Kan statsrådet bekräfta – här i riksdagen – att de assyrier som kommit till Sverige och som kan styrka att de lidit förföljelse i Turkiet för sin kristna tros skull kommer att få stanna i Sverige?

Fru statsrådet LEIJON:

Herr talman! Sedan år 1967 har Sverige tagit emot assyriska flyktingar från Libanon, hittills sammanlagt 330 personer. Vi har f. ö. i dag tagit ett nytt flyktingbeslut, som omfattar ytterligare 50 assyriska flyktingar från Libanon.

Ungefär vid årsskiftet 1974-1975 hade vi uppskattningsvis 800 assyrier i vårt land, från både Turkiet och Libanon och även från andra länder. Sedan dess har det, precis som herr Fridolfsson säger, kommit hit ganska många assyrier – riktigt hur många vet vi inte, men troligen minst 700-800.

Invandrarverket har i år beslutat i drygt 300 ärenden rörande assyrier. I 130 av dessa fall har det blivit bifall och i 190 fall avslag. Invandrarverket har ytterligare 200 ärenden, som ännu inte hunnit avgöras, och dessutom ligger ungefär ett hundratal ärenden för utredning hos polisen. Vidare vet vi att det finns assyrier som ännu inte har anmält sig hos polisen. Det är kanske ett hundratal, men siffrorna är mycket osäkra.

Jag vill nämna dessa siffror eftersom de visar att man som jag sade inte kan lämna något generellt svar här, lika litet som man kan göra det när det gäller andra politiska flyktingar som kommer till Sverige utan att vara med i en uttagning som vi gör från flyktingläger eller på annat sätt. I de fallen har prövningen så att säga skett redan innan de kommer till Sverige, men i övrigt kommer många människor hit och åberopar politiska skäl för att få stanna kvar. I varje sådant fall blir det fråga om en individuell prövning, och det blir det även här. De människor som lider svår förföljelse får stanna i Sverige.

Herr FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Fru statsrådet redovisar en statistik över hur många assyrier som kommit hit. Jag tycker inte att antalet spelar någon roll.

Jag framhöll i mitt inlägg framme i talarstolen att min fråga gäller endast den grupp av assyrier som lider förföljelse i *Turkiet* – det är den gruppen det gäller. Jag är därför något förvånad över att fru statsrådet verkar så tveksam. Jag anser att utlänningslagen ger klara besked; man behöver inte på något sätt vara tveksam. Lagens klara innebörd som även finns återgiven i svaret ger besked. Någon tvekan borde inte råda vad gäller den grupp av assyrier som lider förföljelse.

Fru statsrådet LEIJON:

Herr talman! Jag är också något förvånad, eftersom jag redan har svarat på den frågan i det skriftliga svaret. Jag sade också tidigare att den grupp av assyrier som kommer hit och som lidit förföljelse i hemlandet får stanna här, givetvis om det inte finns något annat land där de har tillstånd att stanna. Men för att avgöra vilka som lider förföljelse i hemlandet måste vi pröva varje ärende för sig. Denna grupp är inte så enhetlig att man kan behandla den som en grupp, utan man måste undersöka varje fall individuellt och ta reda på hur var och en har haft det i sitt hemland.

Statistiken nämnde jag därför att den visar att invandrarverket i ett stort antal fall har gjort bedömningen att dessa människor lider förföljelse i hemlandet och alltså skall få stanna här. Men det finns också andra ärenden, där man inte kan göra en sådan bedömning. Mitt svar på frågan är att de assyrier som lider så svår förföljelse i sitt hemland att de faller under utlänningslagens 2 § självfallet får stanna här i landet.

Herr FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Naturligtvis måste man vara nöjd med en så klar deklARATION som den fru statsrådet gjorde i sitt sista inlägg!

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om utövandet av
hyresgästernas
boendeinflytande i
hyresförhandlingar*

§ 18 Om utövandet av hyresgästernas boendeinflytande i hyresförhandlingar

Herr statsrådet LIDBOM erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr *Danells* (m) den 15 oktober anmälda interpellation, 1975/76:12, till herr bostadsministern, dels herr *Ullstens* (fp) den 15 oktober anmälda fråga, 1975/76:27, och dels herr *Fridolfssons* (m) den 17 oktober anmälda fråga, 1975/76:35, och anförde:

Herr talman! Herr Danell har i interpellation ställd till chefen för bostadsdepartementet frågat om statsrådet anser att det sätt på vilket Hyresgästernas riksförbund utnyttjar det s. k. förhandlingsmonopolet, vilket kan komma att medföra högre hyror för icke-medlemmar i organisationen, överensstämmer med hyreslagstiftningens intentioner. Interpellationen har överlämnats till mig för besvarande.

Herr Ullsten har frågat mig om jag anser det vara i god överensstämmelse med hyreslagstiftningens anda att sådana avtal träffas som ger medlem i hyresgästföreningen lägre hyra än annan hyresgäst i jämförbar lägenhet.

Herr Fridolfsson har frågat mig om jag anser det rätt att en hyresgäst som icke är medlem i hyresgäströrelsen skall ha högre hyra än en som är medlem.

Jag anhåller om att få besvara dessa frågor i ett sammanhang.

Med utgången av september månad detta år upphörde hyresregleringslagen att gälla. Nu fastställs hyran för alla lägenheter enligt bruksvärdesprincipen i hyreslagen. För att underlätta en smidig anpassning till bruksvärdeshyror har övergångsbestämmelser getts i en särskild avvecklingslag.

Enligt avvecklingslagen har hyresvärden inte rätt att höja den hyra som gällde när hyresregleringen upphörde utan medgivande av hyresgästorganisation. Med hyresgästorganisation avses i lagen riksorganisation eller förening ansluten till riksorganisation. Har förhandling med sådan organisation ägt rum utan att överenskommelse i saken uppnåtts eller har mot förhandlingen mött hinder som inte beror på hyresvärden eller hans organisation, kan hyresvärden begära prövning vid hyresnämnden av hyrans storlek.

De faktorer som har betydelse vid prövningen enligt avvecklingslagen och även enligt bruksvärdesreglerna i hyreslagen skall självfallet bedömas objektivt. Den aktuella hyresgästens medlemskap eller icke-medlemskap i hyresgästorganisation utgör inte någon faktor som får tillmätas betydelse vid bedömning av hyrans storlek.

Det finns f. n. endast en riksorganisation av hyresgäster på hyresmarknaden, nämligen Hyresgästernas riksförbund. Avvecklingslagen innebär att detta förbund har fått ett förhandlingsmonopol med rätt att förhandla även för sådana hyresgäster som icke är medlemmar i organisationen. Anledningen till att lagen fått denna innebörd är att man beförde att enskilda hyresgäster kunde förledas att godta större hyreshöjningar än

vad som var skäligt. Endast den samlade hyresgäströrelsen ansågs ha tillräcklig styrka och tillräckliga erfarenheter för att uppnå godtagbara hyror som samtidigt innebar en smidig anpassning av de reglerade hyrorna till bruksvärdesnivån.

Vid riksdagsbehandlingen riktades inte några invändningar mot avvecklingslagens konstruktion med förhandlingsmonopol för hyresgäströrelsen. Man förutsatte att hyresgäströrelsen skulle motsvara förtroendet från statsmakternas sida.

I den offentliga debatten har förekommit vissa uppgifter om att man på sina håll inom hyresgäströrelsen medvetet och systematiskt försökt utverka lägre hyror för egna medlemmar än för andra. Det är inte möjligt för mig att bedöma om dessa påståenden är riktiga. Däremot kan jag säga att jag för min del tar bestämt avstånd från ett förfaringsätt som leder till särskilda rabatter för hyresgäströrelsens medlemmar eller till skilda hyresnivåer för medlemmar och icke-medlemmar.

En annan sak är att hyresgäströrelsen på grund av bristande resurser kan sakna möjlighet att göra ingående undersökningar av i vilket skick varje lägenhet befinner sig. Det är naturligt om hyresgäströrelsen i ett sådant läge i första hand koncentrerar sig på att undersöka hur de egna medlemmarnas lägenheter har underhållits.

Jag vill emellertid inte underlåta att sätta in den nu behandlade frågan i sitt större sammanhang. När beslut fattades om hyresregleringens avveckling var det många som gav uttryck för farhågor för att denna skulle leda till betydande hyreshöjningar för hyresgästerna i det reglerade lägenhetsbeståndet. De erfarenheter vi hittills har tyder på att så ingalunda kommer att bli fallet. Den olustiga debatten om diskrimineringen av icke-medlemmar får inte undanskymma det faktum att hyresgäströrelsens förhandlingsinsatser är outhärliga för att totalt sett hålla hyrorna på en rimlig nivå.

Herr DANELL (m):

Herr talman! För snart ett år sedan behandlade riksdagen propositionen 1974:150 angående riktlinjer för bostadspolitiken m. m. Åtskilliga av de olika delarna av den föreslagna bostadspolitiken blev utsatta för kritik och debatt och föranledde andra ställningstaganden än de av regeringen föreslagna, både av majoritet och i reservationer. Det var dock *en* del, nämligen den som innehöll förändringar i hyreslagstiftningen, som lyckades nå en förhållandevis bred enighet. Förslaget var väl motiverat med allt vad det innebar i form av ökade möjligheter för hyresgäster att uppträda som jämbördig part på bostadsmarknaden. För oss moderater var dock en central fråga även förslaget till ny hyreslagstiftning som vi tyckte var oacceptabelt, och det var frågan om vem eller vilka som skulle företräda den enskilde hyresgästen i förhandlingarna med hyresvärdarna. Regeringen med stöd av centern och folkpartiet – även om andra uppfattningar framskyntade i deras partimotioner – ansåg att representationen enbart skulle åvila en rikstäckande organisation av hyresgäster.

*Om utövandet av
hyresgästernas
boendeinflytande i
hyresförhandlingar*

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om utövandet av
hyresgästernas
boendeinflytande i
hyresförhandlingar*

och man gav därmed Hyresgästernas riksförbund ett förhandlingsmonopol.

Moderata samlingspartiets uppfattning i den här frågan var att om det över huvud taget skulle vara någon mening med hyresgästinflytande och möjlighet för dem som bor i hyreslägenhet att påverka i olika frågor, så krävdes att det skulle finnas en rätt att inom en fastighet få bilda en förening med förhandlingsrätt gentemot hyresvärden. Detta innebar inte att vi fråntog Hyresgästernas riksförbund dess möjlighet att representera hyresgäster, utan vi såg dess medverkan som en viktig aktivitet på bostadsmarknaden, men vi hade anledning att tro att denna organisation knappast skulle kunna vara representativ för alla hyresgäster. Vår uppfattning var att så länge Hyresgästernas riksförbund bara hade, – precis som i dag, ca 300 000 individuellt anslutna medlemmar – de övriga 300 000 är nämligen kollektivt anslutna HSB-medlemmar – så kan man inte vare sig kalla organisationen för folkrörelse eller ännu mindre finna skäl att ge den ett förhandlingsmonopol för många gånger fler hyresgäster. Risken för alltför stora avstånd mellan uppdragsgivare och förhandlare var överhängande, och bara existensen av den osmakliga kollektivanslutningen av HSB-medlemmar var skäl nog för vårt ställningstagande. När jag f. ö. läser Hyresgästernas tidning *Vår Bostad*, så slår det mig att det nog vore klokare att helhjärtat satsa på att lägga ned arbete på att hävda hyresgästernas intressen än att producera uttalanden mot vår monarki och de icke-socialistiska partierna, för att nu ta några exempel.

När väl de nya bostadspolitiska riktlinjerna blivit antagna i december 1974 så tog det inte lång tid förrän man kunde läsa om en del underliga förslag från hyresgästföreningar, som tydligen hade låtit det nyvunna förhandlingsmonopolet stiga dem åt huvudet. Således föreslogs att hyresgäster skulle kollektivanslutas till hyresgästförening och att medlemsavgiften skulle tas ut över hyran och inbetalas av fastighetsägaren. Med anledning av dessa hot mot vanligt sunt demokratiskt tänkande motionerade jag i våras om att vi skulle få en utredning till stånd med uppgift att följa konsekvenserna av det förhandlingsmonopol som tilldelats Hyresgästernas riksförbund. Förslaget sopades snabbt undan av de övriga partierna.

Denna bakgrund till dagens interpellationsdebatt har jag velat ge då den faktiskt klart visar att dagens hot om att den s. k. hyresgäströrelsen vill ge icke medlemmar i organisationen högre hyror än vad de egna medlemmarna skall få ingalunda har kommit som en blixtnedslag från klar himmel. Tvärtom var det väntat att man skulle göra allt för att styra till sig nya medlemmar, i synnerhet som det uppgivits i pressen att det varit vikande medlemssiffror i vissa hyresgästföreningar under våren.

I min interpellation har jag dock utgått från att de försök som hyresgästföreningarna nu gör att diskriminera icke-medlemmar inte på något sätt kan anses överensstämma med lagens innebörd. För att förvissa mig om att detta inte bara var min uppfattning utan även regeringens

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om utövandet av
hyresgästernas
boendeinflytande i
hyresförhandlingar*

har jag formulerat frågan som den nu står. Om det nu var så att man accepterade tanken på differentierade hyror, så skulle också hyresgäster utan medlemskap i hyresgästförening naturligtvis kunna hävda att de avtal som slutits mellan hyresvärd och hyresgästförening inte borde få någon verkan. Det senare förhållandet kommenteras av departementschefen i proposition 1974:150, där han på s. 467 angående avtal om s. k. övergångshyror skriver: "Självfallet bör det inte ställas upp något krav på att den enskilde hyresgästen är medlem i hyresgästorganisationen för att en överenskommelse som rör övergångshyran för hans lägenhet skall bli giltig." Av detta uttalande bör man kunna dra slutsatsen att statsrådet inte hade något till övers för principen om olika behandling av hyresgäster i lika lägenheter.

Att bostadsministern redan 1974 var något tveksam inför hyresgäströrelsens möjligheter att företräda alla hyresgäster framkommer i viss mån av en formulering i samma proposition på s. 445, där han uttrycker att hyresgästorganisationen skall "agera i samråd med de i det enskilda fallet närmast berörda hyresgästerna". Hade allt varit solklart kring hyresgäströrelsens möjligheter att klara av de representativa funktionerna, hade det naturligtvis aldrig behövts ett sådant konstaterande.

I detta sammanhang bör man också kunna sätta ett frågetecken vid statsrådet Lidboms uttalande i svaret om att "hyresgäströrelsens förhandlingsinsatser är outhärliga för att totalt sett hålla hyrorna på en rimlig nivå". Det är för tidigt att göra ett generellt uttalande om den preliminära förhandlingsöverenskommelse som träffats i Stockholm och som vi kunnat läsa om i pressen i dag. Men man fruktar att hyresgästföreningarnas företrädare tar litet väl lätt på sin förhandlingsuppgift sedan man hört en av dem i radion i morse svara på frågan om det inte hade blivit väl stora hyreshöjningar. Hans svar var nämligen, fritt citerat, att han litade på att samhället i så fall ökar sitt bostadsstöd. En sådan inställning vittnar inte om särskilt stort allvar inför en uppgift att partsrepresentera i en hyresförhandling.

Med anledning av statsrådet Lidboms i övrigt klara uttalanden i svaret finns det knappast anledning att ytterligare utveckla resonemanget om den annars ovanliga metoden att på så lösa grunder som här skett utse en företrädare för landets hyresgäster. Statsrådet säger bl. a.: "Den aktuella hyresgästens medlemskap eller icke-medlemskap i hyresgästorganisation utgör inte någon faktor som får tillmätas betydelse vid bedömning av hyrans storlek." Detta uppfattar jag som befriande.

Möjligtvis kan det finnas anledning att kommentera eller rättare sagt komplettera statsrådets tveksamma bild vad gäller påståendena i massmedia rörande hyresgästföreningarnas vilja att differentiera hyrorna. Jag tycker det är helt klart att en sådan vilja finns, och vi har flera exempel på det. Således sändes ett Kvällsöppetprogram från Göteborg för några veckor sedan, där en företrädare för hyresgästföreningar i västra Sverige försvarade tanken på diskriminering av icke-medlemmar genom att hävda att det var helt naturligt att en organisation verkade så att det kändes

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om utövandet av
hyresgästernas
boendeinflytande i
hyresförhandlingar*

nödvärdigt att bli medlem. F. ö. medverkade ordföranden i Hyresgästernas riksförbund i programmet, och han visade inga som helst tecken på att ha en annan uppfattning än den som framförts av den företrädare jag nämnde.

I Vår Bostad nr 6 1975 angriper man också SABO för att denna organisation inte accepterar tanken att de s. k. osolidariska icke-medlemmarna skulle påföras en avgift för utfört förhandlingsarbete.

De uttalanden som statsrådet gör i slutet av sitt svar är otvetydiga. Dock är det två frågor som kan behöva ytterligare en kommentar av statsrådet.

För det första är det avståndstagandet från att olika hyror skall kunna bero på medlemstillhörighet. Inkluderar detta också ett annat raffinerat försök som har prövats i de pågående förhandlingarna, nämligen att överenskomna hyreshöjningar skall träda i kraft på olika tidpunkter, allt beroende på om man är medlem eller icke medlem i en hyresgästförening?

För det andra är det en fråga i anslutning till statsrådets i och för sig helt riktiga kommentar att hyresgäströrelsen bara orkar med att ta reda på sina medlemmars lägenhetsstandard och inte icke-medlemmarnas och att detta i sin tur kan innebära större möjligheter för en medlem att få lägre hyra än en annan person. På sina håll har just detta faktum oriktigt använts som ett argument för att skapa en generell olikhet mellan medlemmars och icke-medlemmars hyror. Jag uppfattar – och det skulle vara bra om statsrådet vidimerade min uppfattning – det som uttalas i slutet av interpellationssvaret så att svaret även innebär att man tar avstånd från att ett sådant här argument kan användas generellt.

Herr talman! Till slut vill jag bara framföra ett tack för interpellationssvaret. Det är inte alla gånger som man kan få ett så pass positivt svar på en fråga, i synnerhet inte när det gäller en principfråga som denna. Vidare vill jag uttala en förhoppning att blåsten kring Hyresgästernas riksförbund skall avta, så att förbundet med sans och måtta kan fullgöra det uppdrag som riksdagen givit på ett sådant sätt att individuellt medlemskap kanske upplevs som naturligt för allt fler. Men då skall det också finnas möjlighet att utanför den här riksorganisationen bilda hyresgästförening med rätt att fungera som part på bostadsmarknaden. Det är min uppfattning att det är endast på det viset som hyreslagstiftningens många fördelar kan realiseras.

Herr ULLSTEN (fp):

Herr talman! Jag skall be att få tacka statsrådet Lidbom för svaret på min fråga.

Att avveckla hyresregleringen var naturligtvis en grannliga uppgift. Det var nödvändigt med den övergångstid som vi så småningom kom överens om. Och det var också, såvitt jag kan begripa, nödvändigt att överlåta till organisationerna på hyresmarknaden att föra förhandlingar om de nya hyror.

Att det på hyresgästssidan då kom att bli Hyresgästernas riksförbund

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om utövandet av
hyresgästernas
boendeinflytande i
hyresförhandlingar*

beror ju på att den organisationen, såsom statsrådet också sade, är den enda som finns på området och som motsvarar lagstiftningens definition av "organisation av hyresgäster".

Det är därför och inte av några andra skäl som Hyresgästernas riksförbund kan sägas ha fått ett "avtalsmonopol" när det gäller de nya hyrorna i förut hyresreglerade hus. Eftersom debatten på den här punkten har varit litet rörig, bör det kanske påpekas att det här "avtalsmonopolet" gäller i samband med hyresregleringens avskaffande, men inte i övrigt.

När vi här i riksdagen bestämde oss för att ge hyresgäströrelsen den här nyckelrollen var det därför att vi anser att det var praktiskt. Och vi förutsatte naturligtvis att rörelsen skulle motsvara ett sådant förtroende ifrån statsmakternas sida.

Jag vill här tillägga, med anledning av vad herr Danell sade, att riksdagen faktiskt var enig när det gällde lagen om avveckling av hyresregleringen, den lag vi nu diskuterar och där hyresgästföreningarnas roll preciseras. Det fanns ingen reservation från moderata samlingspartiet på den punkten. Däremot fanns det en vpk-reservation till förmån för att hyresregleringen inte skulle avvecklas i den takt som lagen förutsatte.

Vad debatten nu gäller är om hyresgäströrelsen faktiskt levt upp till de förväntningar som fanns. Med all respekt för de insatser hyresgäströrelsen gjort och gör – och de är betydande – tycker jag att svaret på frågan om den har levt upp till riksdagens förväntningar när det gäller den speciella uppgiften som den fick i det här sammanhanget tills vidare måste bli nej.

Hyresgäströrelsen är en intresseorganisation för sina medlemmar. Det skall den vara och ingen, i varje fall inte jag, har förmenat dem den rätten. Men i bestämmelserna om övergången från hyresreglering till den typ av hyressättning vi nu tillämpar, har hyresgäströrelsen tilldelats också en annan uppgift. I dessa bestämmelser, enligt vilka förhandlingar nu pågår för ca 350 000 lägenheter runt om i landet, är det hyresgästföreningarnas uppgift att gentemot fastighetsägarna företräda *alla* hyresgäster.

På den punkten är lagstiftningen fullständigt entydig. Och även om det inte sägs direkt ut – det var inte heller någon som trodde att det skulle vara nödvändigt – så förväntade sig riksdagen att förhandlingarna skulle komma att visa samma ambition visavi *alla* hyresgäster, dvs. att se till så att hyran för *alla* hyresgäster blev så låg som det över huvud taget var fastighetsekonomiskt rimligt att kräva.

Vad får vi då höra från ledande företrädare för hyresgäströrelsen? Jo, att så har man ifrån den sidan inte alls tänkt sig saken. "Självklart skall våra medlemmar få lägre hyror än icke-medlemmar", säger den som är chef för förhandlingsgruppen i Storstockholm, där i stort sett hälften av de lägenheter förhandlingarna gäller finns.

Och vad svarar fastighetsägare? Jo, "Vi är ju affärsmän och tar ut de hyror vi kommer överens om vid förhandlingar." Underförstått: Om hyresgästernas förhandlare accepterar högre hyror än vi i och för

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om utöandet av
hyresgästernas
boendeinflytande i
hyresförhandlingar*

sig skulle kunna tänka oss att gå med på för den merpart av hyresgäster som inte är med i hyresgästföreningen, så tackar vi och tar emot.

Hyresgäströrelsens folk brukar ibland i den här debatten försvara sig med att man är en "facklig" organisation och att man som facklig organisation i första hand skall företräda sina medlemmar. Men jag skulle vilja se den fackliga förhandlare som går ut och skryter med att han eller hon för vissa anställda ordnat lägre löner och sämre förmåner än vad arbetsgivaren hade varit villig att gå med på.

Visst är det på det sättet att de fackliga organisationerna tar sig an individuella fall och grupper av fall. Det skall hyresgäströrelsen också kunna göra. Men de kollektivavtal som träffas gäller för alla anställda och inte bara för de fackligt anslutna. På samma sätt skall naturligtvis principen om lägsta möjliga hyra gälla alla hyresgäster och inte bara den minoritet som är med i Hyresgästföreningen.

Om lagen nu i stället tolkas så, att den medger en generell förmånsbehandling för medlemmar på bekostnad av dem som inte är medlemmar i Hyresgästföreningen, så är detta ingenting annat än en stor skandal.

Tyvärr kan man inte gärna tolka innebörden i det som sägs från hyresgäströrelsen på annat sätt.

Politiken tycks, litet tillspetsat, vara: "Lägsta möjliga hyra för våra medlemmar, högsta tillåtna hyra för de andra." Och "de andra" är i t. ex. Storstockholm mer än 80 % av alla de hyresgäster som förhandlingar gäller.

Statsrådet Lidbom har nu låtit oss veta att han finner detta "olustigt". De faktorer som skall bestämma hyran skall "bedömas objektivt" och medlemskap eller icke medlemskap vara likgiltigt, säger han. Han tar, säger han vidare, bestämt avstånd från "ett förfaringssätt som leder till särskilda rabatter för hyresgäströrelsens medlemmar".

Så långt är det svar vi fått av statsrådet Lidbom ett bra svar. Vi är överens i sak.

Men jag kan inte underlåta att göra reflexionen att den vanligtvis kraftfulle herr Lidbom tycks känna sig ganska hjälplös när det gäller att göra någonting åt det faktum att den lag han själv signerat och riksdagen sedan antagit tillämpas alldeles uppåt väggarna.

Han kan nämligen inte, säger han i svaret, och det låter nästan litet översiggivet, gå i god för att de uppgifter som framkommit är riktiga.

Ja, men har vi inte anledning att tro på vad hyresgästbasen Erik Svensson och hans medarbetare säger i detta sammanhang? Det må vara att de överdriver litet för att briljera inför sina medlemmar och skrämma in fler människor i hyresgäströrelsen i tron att de annars inte får de förmåner de skall ha. Men i varje fall vi som representerar riksdagen, vars lagstiftning man trotsar, och den majoritet av hyresgäster som hyresgäströrelsen, om man tar dessa företrädare på deras ord, mer eller mindre vänder ryggen, har väl anledning att ta dessa hotfulla uttalanden på allvar. Man erkänner ju öppet och provocerat att man tänker fullfölja den uppgift man fått på det sätt som man själv behagar, ett sätt som

både statsrådet Lidbom och jag anser vara helt felaktigt.

Skall vi då bara låta detta passera med en axelryckning, låt vara att den axelryckningen med det här svaret blivit ganska välartikulerad?

Jag tycker inte det. Statsrådet får faktiskt lov att göra någonting åt den här saken.

Det är nödvändigt att herr Lidbom tar Erik Svensson i enrum – han är trots allt inte så farlig som han låter – och läser lagen för honom, och att herrarna inte kommer ut förrän de är överens om ett gemensamt uttalande och att det i detta klargörs att det i den typ av förhandlingar som avses i lagstiftningen om hyresregleringens avskaffande inte medges någon mannamån till förmån för medlemmar i hyresgäströrelsen och på bekostnad av andra hyresgäster.

Ett sådant uttalande är nödvändigt för att de många människor som berörs av de här förhandlingarna skall känna att deras intressen tas till vara på bästa möjliga sätt av dem som av oss här i riksdagen, och inte av hyresgästerna själva, utsetts att vara deras ombud. Och det är så mycket mer rimligt att ett sådant uttalande görs som ju anledningen till att lagen inte medger enskilda hyresgäster rätt att förhandla själva var risken att många då skulle tvingas gå med på högre hyror än de borde.

Jag tycker, herr talman, att det är på sin plats att statsrådet nu och här talar om vad han – utöver det i och för sig vällovliga rytande han presterat i dagens svar – tänker göra för att få någon ordning på de pågående hyresförhandlingarna.

Herr FRIDOLFFSSON (m):

Herr talman! Jag finner det onödigt att upprepa vad herr Danell och herr Ullsten har sagt i sina inlägg, även om jag i min tankevärld har varit inne på samma tema. Men jag har några synpunkter som jag absolut anser hör hemma i den här debatten.

Först vill jag dock tacka för svaret och ge statsrådet en eloge för det klara avståndstagandet från en förhandlingsmetodik som är förkastlig. Det var klara besked som statsrådet gav. Men när jag läste interpellationssvaret var min första tanke att här måste det fattas åtminstone en hel sida, en sida som handlar om hur regeringen har tänkt sig att komma till rätta med det uppenbara maktmissbruk som hyresgäströrelsen gör sig skyldig till. Om detta sägs inte ett enda ord. Men, herr talman, man kan inte på ett så lättvindigt sätt behandla de hyresgäster som inte är medlemmar i hyresgäströrelsen. Här framträder monopolet från sin allra sämsta sida. Och det gäller individens rättssäkerhet.

Statsrådet tar först i svaret avstånd från ett förfaringssätt som leder till särskilda rabatter för hyresgäströrelsens medlemmar men därefter försöker statsrådet kanalisera bort hela denna fråga genom att säga: "Den olustiga debatten om diskrimineringen av icke-medlemmar får inte undanskymna det faktum att hyresgäströrelsens förhandlingsinsatser är ousbärliga för att totalt sett hålla hyrorna på en rimlig nivå." Men det är inte detta debatten gäller! Sakfrågan är: Här har statsmakterna givit

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om utövandet av
hyresgästernas
boendeinflytande i
hyresförhandlingar*

en s. k. folkrörelse en monopolställning, och så använder denna organisation sin maktställning till att försöka skapa fördelar för sina medlemmar. Ett enda citat ger belägg för detta. I tidningarna – och vi hörde det också i radio – har en förhandlingschef för Hyresgästföreningens förhandlingsgrupp här i Stockholm sagt: "Självklart skall våra medlemmar ha lägre hyror än icke medlemmar. Detta är vår målsättning." Uttalandet deklarerar med all önskvärd tydlighet vilken målsättning man har när man sätter sig vid förhandlingsbordet. Eftersom statsrådet i svaret tar avstånd ifrån den här målsättningen blir min fråga: Vad har regeringen gjort för att likvidera hyresgäströrelsens tanke på att missbruka sin maktställning till att gagna hyresgäströrelsens egna intressen? Anser statsrådet att den här förhandlingsuppläggnings överensstämmer med den folkrörelseideologi som socialdemokraterna pläderar för? Under alla förhållanden är det en mycket dålig start på regeringspartiets försök att socialisera folkrörelserna. Driver man den här politiken är det väl inte helt uteslutet att det endera dagen kommer ett förslag där Broderskapsrörelsens medlemmar erbjuds en lägre församlingsskatt än andra, allt under den socialdemokratiska folkrörelseideologins täckmantel.

Jag skulle, herr talman, till sist vilja ställa en direkt fråga till statsrådet Lidbom: Vilka direkta åtgärder kommer regeringen att vidta för att förhindra att Hyresgästföreningen förhandlar om lägre hyror för egna medlemmar än för andra?

Herr LINDKVIST (s):

Herr talman! I det interpellationssvar som nu diskuteras har statsrådet Lidbom redogjort för de omständigheter som ledde fram till att hyresgästernas riksorganisation blev hyresgästernas förhandlingspart när det gäller att få fram rimliga hyresnivåer. Där har hyresgäströrelsen en stor uppgift. Vad jag känner till – och jag anser att jag har goda kontakter med hyresgäströrelsen – har man inom organisationen verkligen seriöst och med största ambition gått in för att motsvara de förväntningar som riksdagen har ställt på organisationen. I dagarna har överenskommelse om hyresnivåer träffats med motsvarande förhandlingspart på fastighetsägarsidan. Det har skett efter det att hyresgäströrelsen under ett års tid samlat in och bearbetat statistik för att få en saklig grund för bedömningen av jämförelsehyror. Man kan därför inte på sakliga grunder påstå att hyresgästorganisationen inte gjort vad den kunnat för att lösa sina många gånger svåra förhandlingsuppgifter.

Jag har vid några tillfällen och senast i dag haft samtal i detta ärende med ledande företrädare för hyresgäströrelsen. De har försäkrat mig – och det visste jag förut – att man förhandlar för alla hyresgäster och förhandlar så effektivt man någonsin kan. Det sker i enlighet med de regler för hyressättningen som lagen föreskriver. I de fastigheter där hyresregleringen nu avvecklas gäller speciella förhållanden. För att undvika att fastighetsägarna utnyttjar avvecklingen till oskäligen hyreshöjningar har hyresgäströrelsen åtagit sig att förhandla fram en bruksvärdeshyra

för varje berörd lägenhet, oavsett om denna bebos av medlem eller icke medlem i hyresgäströrelsen.

Så långt instämmer jag i statsrådet Lidboms interpellationssvar. Endast den samlade hyresgäströrelsen ansågs ha tillräcklig styrka och tillräckliga erfarenheter för att uppnå godtagbara hyror, som samtidigt innebar en smidig anpassning av de reglerade hyrorna till bruksvärdesnivån. Det anför statsrådet Lidbom i sitt interpellationssvar. Det står väl i överensstämmelse med vad som skett hittills i förhandlingarna om de nya hyrorna.

För mig, herr talman, står det därför helt klart – tydligen i motsats till de tre föregående, borgerliga talarna i denna fråga – att hyresgäströrelsen har levt upp till de förväntningar som riksdagsbeslutet innebar. Man har att förhandla fram en likvärdig hyresnivå för likvärdiga lägenheter. Med den utgångspunkten har man också i Hyresgästernas riksförbund tagit sig an uppgiften.

När det sedan gäller svarets omnämnande av hyresrabatter för hyresgäströrelsens medlemmar är jag mera tveksam i min bedömning av interpellationssvaret. Allvarligt talat förstår jag inte att statsrådet Lidbom här framträder så kategoriskt. Frågan gäller nämligen nu, om riksdagsbeslutet – samtidigt som det uppdrog åt Hyresgästernas riksförbund att förhandla fram godtagbara hyresnivåer för alla hyresgäster – också innebar en spärr mot organisationens rätt att därutöver förhandla fram förmåner som förknippas med ett medlemskap i hyresgäströrelsen. Frågan är motiverad, både sedd ur konstitutionell synpunkt och med hänsyn till den omständigheten att det anges att hyresgästorganisationens nuvarande roll skulle vara slutförd i och med att förhandlingsmaskineriet om hyrorna fungerar i enlighet med riksdagens förväntningar.

Det bör då, herr talman, påpekas att hyresgäströrelsen är en medlemsorganisation. Det är medlemmarna som svarar för organisationen, dess målsättning, dess inriktning och dess ekonomi, som ju ger rörelsen förutsättningar att bygga upp ett förhandlingsorgan. Den hyresgäst som står utanför hyresgäströrelsen behöver inte betala till förhandlingsapparaten på hyresgästsidan. Att han gör det som enskild hyresgäst genom sin hyra till fastighetsägarsidan är så självklart att det inte behöver bytas många ord om den saken i detta sammanhang.

Då kommer det intressanta i frågeställningen: Har riksdagen lagt en gräns för hyresgästernas handlingsfrihet, när riksdagens intentioner i förhandlingarna om hyresnivån har uppfyllts? Mitt svar är ett bestämt nej på den punkten, och där talar jag av erfarenhet från mångårig verksamhet inom de svenska folkrörelserna. Hyresgästernas riksförbund är en medlemsorganisation, och medlemmarna är i sin fulla rätt att ställa krav på förmåner av medlemskapet. Vad tjänar ett medlemskap i hyresgäströrelsen till, om det inte innebär några som helst fördelar? Då kan man i stället sitta lugnt i sin lägenhet, ta emot beskedet om träffade hyresöverenskommelser och använda de pengar som medlemskapet i hyresgäströrelsen kostar till något annat. Självtallet är hyresgästorganisationen i det

Nr 8

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om utövan-
det av
hyresgästernas
boendeinflytande i
hyresförhandlingar*

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om utövandet av
hyresgästernas
boendeinflytande i
hyresförhandlingar*

läget att medlemmarna ställer krav. Det är f. ö. en folkrörelse med ovanligt stor aktivitet, men så gäller ju också hushållens boendekostnad en vanligtvis stor utgift i budgeten. Det skulle, som jag ser det, vara olyckligt om statsrådet Lidboms svar kom att tolkas så att det som hyresgäströrelsen uppnår för sina anslutna medlemmar vid sidan om eller rättare sagt när hyrorna fastställs efter gängse bruksvärdeprinciper skulle stå i strid med riksdagens intentioner. Det behövs ett klarläggande från statsrådet på den punkten.

Då kommer jag till sist till den självklara frågan: Vem är det som bestämmer vad hyresgäströrelsen skall förhandla fram för sina medlemmar? Andra tidpunkter för hyresfastställelse i jämförelse med icke-medlemmar, bättre reparationsstandard eller t. o. m. speciella hyresfavörer? Mitt svar på den punkten är kristallklart. Detta kan bara organisationens medlemmar avgöra. De och inga andra! Vill man ändra på en organisations sätt att lägga upp arbetet, att lägga fram ett förhandlingsbud, att avväga vad som är gångbart förhandlingsmässigt och som motsvarar ett allmänt medlemsönskemål, kan bara ett aktivt medlemskap i organisationen reda ut det begreppet.

Vad jag förstår av debatten hittills har inte denna förlängda mening beaktats i vare sig interpellationssvaret eller de inlägg som har gjorts i debatten. Om det i interpellationssvaret skall läggas in ett inbyggt hinder för Hyresgästernas riksorganisation att arbeta för sina medlemmar, vill jag för egen del säga att detta borde ha sagts ut vid tidpunkten för riksdagens beslut, då förhandlingarna om hyrorna anförtroddes hyresgäströrelsen. Under sådana förhållanden vet jag åtskilliga i denna kammare som skulle anmält en helt avvikande mening.

Herr talman! Jag har fört över debatten från interpellationen och framställda frågor via statsrådet Lidboms interpellationssvar till ett vidare perspektiv. Jag tycker att debatten tidigare har rört sig inom alldeles för snäva gränser. Men den omständigheten att riksdagen har fattat beslut som ger Hyresgästernas riksförbund en förhandlingsposition för övergång till bruksvärdeshyror för varje berörd lägenhet, oavsett om denna bebos av medlem eller ej, får inte i något avseende innebära att hyresgäströrelsen är förhindrad att därutöver förhandla fram ytterligare förmåner åt medlemmarna i avvecklingsfastigheterna.

Herr talman! Det var detta jag ville säga om interpellationssvaret. Får jag sedan ägna några ord åt det som har förekommit i debatten. Jag tänker närmast på de uttalanden som jag uppfattar som ovanligt hårda angrepp på hyresgäströrelsen. Nu kan den organisationen i vanliga fall mer än väl svara för sig själv, men dess ledning har i varje fall i nuläget ingen företrädare i riksdagen. Jag tycker att jag som folkrörelseman har ett sådant förhållande till hyresgäströrelsen att jag kan uppträda på dess vägnar.

Det jag först konstaterar är något som blir allt märkligare i det svenska samhället. Tidningsrubriker har ibland en förförande för att inte säga förfärande effekt. Om det vill sig illa kan de leda fram till en debatt

*Om utöandet av
hyresgästernas
boendeinflytande i
hyresförhandlingar*

i riksdagen såsom nu har skett i den här frågan. I dagens tidningar kan vi läsa om den stora uppgörelse om bruksvärdeshyror som träffades mellan parterna under gårdagen. T. o. m. de mot hyresgäströrelsen mest kritiska tidningarna medger nu att den träffade uppgörelsen gäller för alla berörda hyresgäster oavsett om vederbörande är medlem i hyresgäströrelsen eller inte. Det stämmer helt överens med vad jag anfört i den delen av mitt anförande här.

Jag skall inte säga mycket till herr Fridolfsson, som jag när det gäller dessa frågor ur social synpunkt anser vara räddningslöst förlorad, och inte heller till herr Ullsten, som ju framstår i en märklig dager. Hans parti har under många år i Sveriges riksdag arbetat för att slopa hyresregleringen med alla de sociala konsekvenser som det skulle innebära. Nu står han här i talarstolen och riktar våldsamma anmärkningar mot hyresgäströrelsen. Han ber statsrådet Lidbom ta dess ordförande i enrum för att tala honom till rätta. Det gäller ändå angelägenheter som har med Hyresgästernas riksförbunds karaktär att göra – inte med riksdagens beslut. Vad herr Ullsten kan kritisera i riksdagen är om han anser och kan belägga att hyresgäströrelsen icke följt upp riksdagens beslut genom att förhandla fram en likvärdig hyra för likvärdiga lägenheter i avvecklingsbeståndet, men att i riksdagen ge sig in i en frank debatt om hyresgästförbundets interna angelägenheter borde herr Ullsten ha kunnat besparat dem som sitter här och lyssnar.

Vad jag tänkte säga till herr Danell är att han, i jämförelse med herr Fridolfsson, ändå har en viss politisk framtid, även om den mörknar för varje gång herr Danell beträder den här talarstolen. Han tycker att det är oacceptabelt att hyresgäströrelsen fick ett förhandlingsmonopol. Den är enligt honom inte representativ för hela hyresgästbeståndet. Han kritiserar tidningen *Vår Bostad* för att den skriver om monarkin. Herr Danell vill alltså stå här i riksdagen och tala om vad som är lämpligt eller olämpligt att skriva i tidningen *Vår Bostad*. Det är ganska magstarkt, herr Danell.

Han kallar inte hyresgäströrelsen för en folkrörelse. Den har bara, säger herr Danell, 300 000 medlemmar. Med ett streck sveper han bort de medlemmar i hyresgäströrelsen som är anslutna till HSB. Eftersom enligt hans mening en organisation med 300 000 medlemmar inte kan kallas en folkrörelse vore det intressant att veta vad herr Danell egentligen kallar en folkrörelse. Är det inte så att den antiinställning till Folkrörelse-sverige som breder ut sig mer och mer har fått herr Danell att fälla de här yttrandena i riksdagen?

Jag tycker att herr Danell som använde uttrycket diskriminering, skall tala om i en replik vari diskrimineringen består. Vi har under gårdagen fått en ny stor förhandlingsuppgörelse mellan parterna på hyresmarknaden om hyressättningen för 1976 och delar av 1977. Vilka hyresgäster, herr Danell, är diskriminerade i den uppgörelsen? Det är ett mycket allvarligt påstående som sålunda gjorts, och jag förutsätter att det kommer att beläggas eller försvaras från den här talarstolen.

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om utöandet av
hyresgästernas
boendeinflytande i
hyresförhandlingar*

Slutligen sade herr Danell, att de som skötte förhandlingarna i hyresgäströrelsen var riktiga "klantisar". De klarade inte sin uppgift. Han refererade till ett inlägg i dagens radioprogram, där en företrädare för hyresgäströrelsen skulle ha sagt, på fråga om det inte var väl så stora hyreshöjningar, att han litade på att samhället skulle kompensera dem i form av ökade bostadstillägg. Vi är många som har hört detta inlägg, inte här i kammaren, men låt mig säga att vi som är här i kammaren har hört det inlägget i radio. Nu undrar jag om det finns någon mer än herr Danell som har tolkat detta inlägg som så oerhört negativt att det ger anledning att framställa företrädaren för hyresgäströrelsen som inte vuxen sin uppgift som förhandlare för denna rörelse.

Men det viktiga är inte detta. Det viktiga för mig är om herr Danell nu, när han kommer upp i denna talarstol, kan exemplifiera vari hyresgäströrelsens diskriminering består. Det är huvudfrågan i den här debatten.

Herr statsrådet LIDBOM:

Herr talman! Denna debatt, med flera deltagare, har litet olika inslag. Det har förekommit en viss aggressivitet och delvis rätt hätska utfall mot hyresgäströrelsen, framför allt från herrar Danells och Fridolfssons sida. Men den delen av debatten tycker jag att herr Lindkvist har tagit hand om, och jag tänker därför inte gå in på den.

Ola Ullsten har ändå slagit fast vissa enkla fakta, som ger oss utgångspunkter för debatten. Vad är det fråga om? Ja, för det första är det fråga om en engångsföreteelse. Det gäller att avveckla hyresregleringen på de orter och i de delar av bostadsbeståndet där den fortfarande finns kvar. Vi har för detta speciella ändamål antagit en avvecklingslag.

För det andra betonar herr Ullsten fullkomligt riktigt, men till skillnad från exempelvis herr Danell, att denna avvecklingslag antogs av riksdagen i fullständig enighet. Vpk hade visserligen velat förlänga hela hyresregleringen, men bortsett från det förelåg total enighet i riksdagen.

För det tredje var läget det att det inte fanns någon annan rimlig lösning att överväga än att sköta avvecklingen på det viset att hyresgäströrelsen fick ett förhandlingsmonopol, dvs. fick förhandla för alla hyresgäster. Alternativet hade varit att de som står utanför hyresgäströrelsen skulle ha förhandlat var och en för sig. Det fanns ingen organisation som de kunde ty sig till. Vi hade väl alla en gemensam övertygelse om att det skulle ha varit olyckligt. Mer än en hyresgäst skulle ha haft svårt att hävda sig vid förhandlingsbordet gentemot fastighetsägaren eller hans organisation, om hyresgästen ensam skulle ha fått plocka fram allt material och alla argument som behövs för att hitta fram till bruksvärdeshyran och det lämpliga övergångsarrangemanget.

Det är alltså läget, och om dessa tre punkter tror jag att det i sak råder enighet. Därför är det inte heller riktigt när herr Danell säger: Kan man vänta sig något annat när man ger hyresgäströrelsen ett förhandlingsmonopol än att den skall missbruka det för att på detta hänsynslösa

sätt värva medlemmar? Det här kom, sade herr Danell, ingalunda som en blix från en klar himmel.

I motsats till det sade herr Ullsten något som jag tror var riktigt för i varje fall nästan alla ledamöter här i kammaren, nämligen att riksdagen utgick från att hyresgäströrelsen skulle vara uppmärksam på det speciella ansvar som denna tillfälliga monopolställning innebar och att den skulle leva upp till det ansvaret. Ingen väntade sig väl något annat – ungefär så föll herr Ullstens ord. Det var alltså raka motsatsen till uttalandet om att det inträffade inte kommit som någon blix från en klar himmel.

Om det som nu faktiskt har förekommit finns det kanske litet olika meningar. Jag har läst en hel del av det som skrivits i pressen och följt debatten i ganska stor utsträckning. Det har skrivits om speciella rabatter för hyresgäster som är medlemmar i hyresgästförening, om hyreshöjningar som träder i kraft senare för medlemmar än för icke-medlemmar, om lägre hyror för likvärdiga lägenheter för den som är medlem än för den som icke är medlem osv.

Men jag har också hört en annan argumentation och andra påståenden. Ibland har man sagt att förhandlingsuppgiften är ganska gigantisk för hyresgäströrelsen och att det är rätt naturligt att denna inte har resurser att med samma kraft ta sig an alla fall. Därför kan hyresgäströrelsen bli tvungen att hushålla med resurserna och använda dem för i första hand de egna medlemmarna.

För min del har jag svarat så, att jag tycker att det är förenligt med riksdagens beslut och t. o. m. förenligt med konstruktionen med förhandlingsmonopol, om hyresgäströrelsen över hela linjen gör så gott den kan, men att den när det finns speciella önskemål som kräver särskilda utredningar, och när den har ont om folk för att utföra dessa utredningar får i första hand sätta in folk för utredningar åt de egna medlemmarna, som med sina avgifter har betalt sådana särskilda insatser.

Men i den mån det är fråga om helt andra ting, om speciella rabatter för medlemmar, hyreshöjningar som träder i kraft senare för medlemmar än för icke-medlemmar, olika hyressättning trots att lägenheterna är fullständigt likvärdiga, beroende på medlemskap, har jag bestämt tagit avstånd från det.

Jag tycker det är alldeles uppenbart att om man ger en organisation en monopolställning och säger att den skall förhandla för alla hyresgäster, också för hyresgäster som står utanför organisationen och som alltså inte har något annat alternativ än att ty sig till den organisation som fick monopollet, har man också krävt av organisationen i fråga att den skall iakta en fullständigt objektiv behandling av alla, medlemmar och andra hyresgäster, så långt som den någonsin förmår.

Till det vill herr Lindkvist sätta ett frågetecken. Herr Lindkvist var rätt långt inne på att försvara en systematisk prioritering av medlemmar i förhållande till andra hyresgäster, även i den formen att medlemmar skulle få lägre hyror, kraftiga rabatter e. d. Herr Lindkvist hävdade detta

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om utövandet av
hyresgästernas
boendeinflytande i
hyresförhandlingar*

med en fråga: Vad skulle det annars tjäna till att vara medlem i en hyresgästförening, om man inte kunde få förmånen av lägre hyra?

Det lönar sig kanske att tillhöra en fackförening också, även om det inte förekommer att LO eller TCO försöker utverka olika löner för medlemmar och icke-medlemmar. Det finns väl också andra uppgifter för hyresgäströrelsen att syssla med än enbart fastställandet av storleken på hyran i dessa speciella övergångsfall.

Jag tror att hyresgäströrelsen sitter inne med goda och övertygande argument för att man bör gå in i en hyresgästförening även om hyresgäströrelsen för en icke-diskriminerande politik. Jag tror t. o. m. att om hyresgäströrelsen bestämmer sig för att lojalt tillämpa riksdagsbeslutet, kan det vara ett gott sätt att bygga upp ett förtroende även hos dem som i dag icke är medlemmar i rörelsen.

Jag tror också att det ligger i hyresgäströrelsens mera snöda intresse att i fortsättningen se till att den iakttar den här icke-diskriminerande principen. Detta av två skäl.

Det första är att om man mera allmänt skulle gå in för att försöka få lägre hyror för medlemmar än för icke-medlemmar, blev följden omvänt att man för vissa lägenheter godtar litet högre hyra än man egentligen borde göra. Och den högre hyran för dessa lägenheter kan ju inverka på hela bruksvärdesnivån så att hyresnivån totalt sett så småningom blir för hög – och det kan ju ändå inte vara i hyresgäströrelsens eget intresse.

Det andra skälet, som jag tycker man har anledning att besinna i hyresgäströrelsen, är att detta är en tillfällig företeelse. Det är fråga om hyresregleringens avveckling. Vad som däremot inte är tillfälligt är det förhandlingssystem som vi i framtiden skall bygga upp på hyresmarknaden. Vi har en särskild utredning som sysslar med detta. Den skall undersöka i vad mån man kan finna en definitiv form för kollektiva förhandlingar om hyror. Den utredningen måste naturligtvis fästa stort avseende vid erfarenheterna från avvecklingen av hyresregleringen när den närmare bestämmer sig för utformningen av ett framtida kollektivt förhandlingssystem.

Med tanke på en något avlägsnare framtid skall hyresgäströrelsen säkert också finna att det är av intresse att här vara mycket noga med att lojalt följa riksdagsbeslutet.

Herr Ullsten ville ställa mig mot väggen genom att fråga vad jag gör åt den nuvarande situationen. Jag tycker, herr Ullsten, att vi håller på att göra något åt situationen just nu då vi från olika partier här utvecklar vår uppfattning och försöker ge kraft och eftertryck åt vad som är riksdagens avsikt med avvecklingslagstiftningen.

Däremot har jag mindre tilltro till herr Ullstens enrumsmetod. Jag har överlagt om dessa frågor – och det ganska nyligen – med Erik Svensson och andra företrädare för hyresgäströrelsen, men vi brukar inte låsa in oss i enrum och kasta ut nyckeln genom fönstret. Det går litet mänskligare och gemytligare till än så.

Jag tror att det skall bli möjligt att komma till rätta med det här pro-

blemet. I varje fall får vi rimligen avvakta och se hur denna första förhandlingsomgång utvecklar sig.

Jag skulle kunna ställa en motfråga till herr Ullsten: Har herr Ullsten något annat tips? Skall vi dyka in i den pågående förhandlingsomgången och vidta några plötsliga och drastiska åtgärder, såsom ändringar i avvecklingslagen eller liknande? Jag tror det är rätt orimligt att tänka sig något sådant, utan vi bör i stället försöka fortsätta att bygga på det som vi bestämde oss för när avvecklingslagen antogs.

Jag tycker att en förtjänst med herr Ullstens inlägg är att det andas litet av den stämning som också jag försökt ge uttryck för i svaret, nämligen att man dock bör ha perspektiv på denna debatt. Talet om diskriminering har varit kolossalt olustigt, och likaså de uppgifter som förekommit i pressen. Jag har sagt att jag inte kan verifiera dem eller dementera dem, eftersom det är en rätt besvärlig härva, men i den mån uppgifterna är riktiga är det djupt otrevligt. Man bör dock ha klart för sig att allt detta är inslag i något större: här har hyresgäströrelsen en gigantisk förhandlingsuppgift. Vi har ingen anledning att tro annat än att dess stora och massiva insatser över hela fältet ändå totalt sett bidrar till att man får en smidig anpassning till bruksvärdesnivån och att bruksvärdet i hyreslagstiftningen tolkas på ett för hyresgästerna rimligt sätt.

Några konkreta åtgärder kan jag för dagen inte utlova, herr Ullsten, men jag hoppas att den här debatten i viss mån är en komplettering till den debatt som förs utanför detta rum och i viss mån också ger svar på de frågor som herr Ullsten hade att ställa.

Herr DANELL (m):

Herr talman! I och med att vi inte har stängt dörrarna till den här lokalen och slängt ut nyckeln förmodar jag att statsrådets uttalanden här kommer att ha en viss positiv verkan på de fortsatta förhandlingarna. Det var bl. a. det som var meningen med min interpellation. Jag hoppades i alla fall att resultatet skulle bli så.

Det är en rad olika frågor som har tagits upp. Jag tänkte börja med att kommentera frågan om vem som skall förhandla med hyresgästerna, om det inte blir som det är i nuvarande förhandlingsomgång. Skall hyresgästerna ensamma föra fram sina synpunkter gentemot hyresvärdarna? har det frågats. Jag vill bara klart svara att det självfallet inte är någon sådan lösning som vi moderater är ute efter. Det framgår ju av alla riksdagshandlingar att vi först och främst anser att det är bra att ha starka parter på den här marknaden som kan förhandla på något så när lika villkor. Men eftersom Hyresgästernas riksförbund faktiskt inte kan anses representera alla hyresgäster och eftersom vi också vet att det finns en vilja hos hyresgäster i olika fastigheter att sluta sig samman för att på det sättet bättre kunna föra fram sina krav till sina enskilda fastighetsägare, tycker vi att den möjligheten skall stå öppen och detta i alla de sammanhang som vi framförde i november–december 1974 i fråga om vilken organisation som vore att betrakta som förhandlingspart för hyresgästernas del.

Nr 8

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om utövandet av
hyresgästernas
boendeinflytande i
hyresförhandlingar*

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om utövandet av
hyresgästernas
boendeflytande i
hyresförhandlingar*

Moderata samlingspartiet hade i sin partimotion ett yrkande, där det sades att begreppet organisation av hyresgäster i hyreslagstiftningen även skall inkludera sammanslutning som visar sig företräda en majoritet av hyresgästerna i fastigheten. När vi då använde begreppet hyreslagstiftning, gjorde vi det med den disposition som propositionen 1974:150 hade, där just förändringarna inom hyresregleringen fanns upptagna under titeln Förändringar i hyreslagstiftningen m. m.

Herr talman! Jag sade att det är bra att ha starka parter på bostadsmarknaden. Hyresgästernas riksförbund och dess existensberättigande har jag aldrig ifrågasatt, men jag tycker att lagstiftarna har gått för långt när de ger förbundet sådan makt och sådant inflytande som i hyreslagsfrågorna.

Att jag sedan tog mig friheten att kommentera hyresgäströrelsens uppträdande kan väl inte vara fel. Jag uttalade att jag tycker att man mera skall ägna sig åt de frågor som ligger i hyresgästernas intresse oavsett partipolitisk adress – och inte, så som man nu har gjort i en rad sammanhang, komma med rent partipolitiska uttalanden och t. o. m. blanda sig i debatten om huruvida vi skall ha monarki eller inte. Sådant tycker jag är befängt, men det sade jag i en enda bisats i mitt första anförande.

Vad är folkrörelse? frågade herr Lindqvist mig. Ja, det kan vi ju ha olika definitioner på. Min uppfattning är att en organisation som använder något så främmande för demokratin som tvångsanslutning av medlemmar – t. o. m. upp till hälften av sitt officiella medlemsantal – kan vi inte ta riktigt på allvar när det gäller vad som är folkrörelse och inte folkrörelse.

Jag kan för de närvarande här i kammaren tala om, att jag är HSB-medlem. Det är jag med förtjusning, och jag deltar i arbetet också. Men varför jag tillsammans med 300 000 andra HSB-medlemmar skall kollektivanslutas till hyresgäströrelsen begriper inte jag, eftersom det ju står i handlingarna att jag själv äger min lägenhet. Det är så man bland HSB-are uppfattar situationen. Men nog sagt om det: den frågan kan vi måhända hänföra till den interna debatten.

Vad man bör konstatera är emellertid att en medlemsorganisation som hyresgäströrelsen rimligen skall bedriva sitt arbete på samma sätt som alla andra organisationer i Organisationssverige. Gör man ett gott och bra arbete och detta upplevs som meningsfullt, då får man också medlemmar till sig.

Herr talman! Alla dessa sätt att skaffa förmåner åt medlemmar i hyresgäströrelsen vid de förhandlingar som pågår – hyresrabatter, olika hyror eller hyreshöjningar vid olika tidpunkter – innebär en form av diskriminering. Och jag var inte den förste som använde ordet diskriminering. I sista meningen i sitt svar talade statsrådet om den "olustiga debatten om diskrimineringen av icke-medlemmar". Det uttrycket är alltså inte mitt utan statsrådets. Han sätter det inte inom citationstecken, han säger det i bestämd form. Då må det väl vara hans uppfattning att man kan använda det ordet i detta sammanhang, och det tycker jag är viktigt att slå fast.

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om utövandet av
hyresgästernas
boendeinflytande i
hyresförhandlingar*

I debatten har det framkommit en rad exempel på att hyresgäströrelsen har visat en uttalad vilja att ha olika hyresnivåer för medlemmar och icke-medlemmar – sedan kan man kalla det vad man vill. Det är allvarligt, och det är det vi har försökt påtala här.

Till sist vill jag säga att jag är tacksam för det svar som statsrådet gav i sitt andra inlägg. Jag uppfattar det som ett ja-svar på båda mina frågor, dvs. att i vilka former man än försöker gynna olika medlemsgrupper i hyresgäströrelsen är alla dessa åtgärder att betrakta som icke överensstämmande med lagens intentioner och innehåll. Därmed är jag nöjd med svaret.

Herr ULLSTEN (fp):

Herr talman! Statsrådet Lidbom började sitt senaste anförande med en lektion om vilken lagstiftning vi egentligen diskuterar, med herrar Danell och Fridolfsson som elever. Jag hade också tänkt ge en sådan lektion men också inkludera herr Lindkvist bland eleverna. Jag tyckte att han ville klara sig ur vad han uppenbarligen själv – och det bör gälla ännu mer efter det som herr Lidbom sade här senast – uppfattar som en hopplös situation genom att röra till hela den här frågan.

Vad vi nu diskuterar, herr Lindkvist – och allt jag hade att säga om hyresgäströrelsens sätt att agera gällde just det – är den speciella uppgift som hyresgäströrelsen övergångsvis har fått när det gäller att komma överens med fastighetsägarna om nya hyror i de hus som tidigare har varit hyresreglerade. Där har hyresgäströrelsen på hyresgästsidan fått ett förhandlingsmonopol. Ingen annan kan gå in och förhandla. Jag kan inte förhandla för mig själv och inte herr Lindkvist för sig, utan vi måste överlåta uppgiften att förhandla om hyran till hyresgäströrelsens ombudsmän. Då, herr Lindkvist, är det inte rörelsens interna problem hur de förhandlingarna förs.

Hyresgäströrelsen har fått och accepterat – medveten om de resurser den har – en uppgift att förhandla för samtliga hyresgäster. Då måste den givetvis också göra det och förhandla på samma sätt, med samma energi, med samma ambition för alla som bor i de hus som förhandlingarna gäller.

Naturligtvis kan då en sådan situation uppstå att hyresgäströrelsens företrädare säger att de inte har resurser att klara av en besiktning av alla lägenheter på det sätt som de skulle önska. Jag vet inte om de har rätt när de säger så. Jag betvivlar att de har det. Jag tror att de mycket väl skulle ha kunnat gå ut inte bara till medlemmarna, som nu har skett, utan till alla i dessa fastigheter och be hyresgästerna anföra synpunkter på det skick i vilket lägenheterna befann sig. Och behandlat alla dessa uppgifter lika i stället för att som nu bara besiktiga medlemmarnas lägenheter.

Var det så att man inte ansåg sig kunna göra det – och därmed inte fullfölja riksdagens intentioner om att förhandla lika för alla – skulle man ha hört av sig. Då hade vi kanske fått diskutera hur det problemet

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om utövandet av
hyresgästernas
boendeinflytande i
hyresförhandlingar*

rent praktiskt skulle lösas. Det har man inte gjort.

Och om man över huvud taget ansåg att uppgiften var för stor och i strid med rörelsens fackliga ambitioner, då borde man inte ha tagit på sig uppgiften. Och är det så att man tänker vidhålla att man inte anser sig kunna föra förhandlingar på lika villkor för alla, då blir det vår sak som lagstiftare att ta upp den här frågan, att ompröva det beslut vi en gång fattat och diskutera på vilket annat sätt vi kan lösa problemet så att man tillgodoser alla hyresgäster och inte bara dem som råkar vara medlemmar i hyresgästföreningarna runt om i landet.

Nu har jag ännu inte velat aktualisera en sådan omprövning. Jag har bara sagt att den blir en naturlig konsekvens om hyresgäströrelsen inte anser sig kunna klara av den här uppgiften så som riksdagen har tänkt sig att uppgiften skall klaras av.

Sedan är det inte alldeles ointressant att påminna herr Lindkvist om att det är brukshyror det handlar om och att principen med brukshyror är att det skall vara lika hyra för likvärdiga bostäder och att de allmännyttiga företagens hyror skall vara prisledande. Då finns det såvitt jag förstår inget utrymme för olika behandling beroende på om de som bor i lägenheterna är medlemmar i hyresgästföreningen eller inte. Det finns över huvud taget inga individuella kriterier som skall gälla, utan det är hela tiden fråga om en allmän generell princip – att det skall vara samma hyra i likvärdiga bostäder. Därför strider det inte bara mot de intentioner som riksdagen hade när man gav hyresgäströrelsen den uppgift de har som förhandlare i samband med hyresregleringens avskaffande, utan det strider också mot andan i det system med bruksvärdeshyror som vi har att gå in för olika hyror beroende på om hyresgästen är medlem i hyresgästförening eller inte. Det är därför betänkligt när en ledande företrädare för hyresgäströrelsen i en intervju i Dagens Nyheter den 14 oktober säger: "Vi har lyckats förhandla fram tre slags förmåner för dem:

Medlemmar i en fastighet kan få hyreshöjningar först från 1 januari 1976. För de övriga hyresgästerna har då hyrorna höjts redan från 1 oktober, retroaktivt alltså."

Det innebär att man så att säga höjer hyran tidigare för icke-medlemmar än för medlemmar.

Sedan nämner man som punkt 2 i de resultat man har uppnått för de egna medlemmarna:

"I en rad fall har medlemmar fått i praktiken lägre hyreshöjningar än icke-medlemmar." Det är inte bara så att de har fått börja betala den högre hyran senare, utan de har också fått generellt sett lägre hyror, enligt denne ombudsman.

Så tar man också upp detta om att man ger en del medlemmar s. k. hängavtal, enligt vilka fastighetsägaren åtar sig att reparera lägenheten inom viss angiven tid.

I det senare fallet är det inte fråga om hyran utan om en engångsutgift som fastighetsägaren har skyldighet att åta sig. Men i de andra fallen

är det fråga om att man de facto ger lägre hyra för vissa hyresgäster än för andra.

Det är riktigt att hyresgäströrelsen här kan förhandla sig fram till lägre hyra än vad som kan godkännas som bruksvärdeshyra. Men om man skall ha en solidarisk hyrespolitik, då måste väl denna hyra eftersträvas för alla. Är det så att man nu kan förhandla sig fram till lägre hyra för medlemmarna, då visar det bara att här fanns marginaler, också för de andra hyresgästerna, marginaler som hyresgäströrelsens förhandlare inte ville utnyttja för andra än sina medlemmar. Man lät alltså fastighetsägaren ta ut högre hyra än vad som var nödvändigt.

Detta är icke, herr Lindkvist, en intern angelägenhet för hyresgästföreningen. Det är en angelägenhet för herr Lindkvist och för mig och för alla andra här i kammaren som varit med om att anta den här lagstiftningen om hur bruksvärdeshyror skall läggas fast.

Till sist, herr talman, ville statsrådet Lidbom inte låsa in sig i enrum med Erik Svensson. Ja, jag känner Erik Svensson väldigt väl, och jag har ofta vistats i enrum med honom. Det brukar gå ganska bra, och jag tror att det skulle gå bra även om herr Lidbom gjorde försöket – dvs. att vistas där. Hur resultatet skulle bli skall jag inte profetera om. Men poängen i det jag ville säga var att det är i och för sig mycket bra att statsrådet Lidbom i båda sina anföranden – inte minst i det senaste – så alldeles klart och entydigt talar om hur det skall vara. Och jag hoppas att hyresgäströrelsen för sin egen skull, anpassar sig efter detta. Men det är klart att för de många tiotusental hyresgäster som det handlar om skulle det vara ännu bättre om man kunde lita på att de som för förhandlingarna inte bara hade lyssnat till vad herr Lidbom säger utan också rättar sig efter det sagda.

Det var för att uppnå det syftet som jag tyckte att det skulle ha passat bra med ett gemensamt uttalande från herr Lidbom och herr Svensson. Nu är det möjligt att herr Lidbom bedömer det så att ett sådant uttalande är omöjligt att prestera, och då får vi väl – som jag också tyckte att statsrådet antydde i sitt senaste inlägg – återkomma till hela affären när vi sett förhandlingsresultatet.

Herr FRIDOLFSSON (m):

Herr talman! Något av det mest intressanta i riksdagen är enligt mitt förmenande frågestunderna, eftersom man då direkt får debattera med statsråden. Och det är något visst med statsråd – de har en position som inte vi andra politiker har. Men nu sågade statsrådet Lidbom av min möjlighet att diskutera på ett rätt effektivt sätt. Ganska brutalt sade han att jag skulle få debattera den här frågan med herr Lindkvist, och herr Lindkvist är förvisso inget statsråd.

Men om nu inte statsrådet Lidbom vill diskutera med mig, så vill jag erinra om att jag har ställt en fråga till statsrådet och jag har fått ett svar. Mitt namn är omnämnt i svaret. Spörsmålet gäller en rykande aktuell angelägenhet. Av svaret framgår ju med all önskvärd tydlighet

Nr 8

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om utövandet av
hyresgästernas
boendeinflytande i
hyresförhandlingar*

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om utövandet av
hyresgästernas
boendeinflytande i
hyresförhandlingar*

att även statsrådet Lidom är illa berörd – illa berörd av hur hyresförhandlingarna förts för de olika kategorierna hyresgäster, medlemmar och icke-medlemmar i Hyresgästorganisationen.

Sedan menar man att här har varit ett angrepp på hyresgäströrelsen. Ja, inte från min sida. Jag är vän av folkrörelser bara man ser till att de får medlemmar på frivillig väg. Det angrepp som jag här har gjort och som någon betecknade som ett hårt angrepp gäller huruvida det skall vara olika hyror för likvärdiga lägenheter för medlemmar och icke-medlemmar, och där har ju statsrådet givit oss rätt.

Jag får väl kliva ner några steg, och där finner jag herr Lindkvist. Han gjorde två uttalanden. Naturligtvis kan de ge rubriker – det tror jag. Han sade att jag är räddningslöst förlorad, vad han nu kan mena med det. Jag talar om en sak vilken – som jag nyss sade – är aktuell och viktig och som hundratusentals människor läser om och diskuterar i dag.

Herr Lindkvist slog också fast att Fridolfsson inte har någon politisk framtid. Skall nu socialdemokratiska ledamöter också bestämma vilka personer på den borgerliga sidan som får syssla med politik i framtiden? Jag tillhör ett parti där man är rädd om demokratin, och där avgörs min politiska framtid.

Herr LINDKVIST (s):

Herr talman! Först ett par ord till herr Danell. Han talade i sitt första inlägg om diskriminering av icke-medlemmar. Jag antecknade det mycket noga – det kommer att stå i protokollet, hoppas jag. Nu vidgade han det resonemanget genom att säga att det skulle gälla icke-medlemmar oavsett partipolitisk adress.

Han tyckte väldigt illa om uttalanden i politisk riktring som hade gjorts inom hyresgäströrelsen. Jag kan bara svara herr Danell att det är organisationen själv som bestämmer vilka uttalanden den skall göra. Det är inga andra än medlemmarna som bestämmer det. Det är mötet som bestämmer vad man skall uttala. Man kan tycka bra om det, man kan tycka illa om det eller man kan tycka att det är onödigt, men det är ändå mötet som bestämmer vilka uttalanden som skall göras. Det gäller även inom hyresgästorganisationen.

Herr Danell är medlem i HSB. Han tycker att det är besvärligt att då också vara med i hyresgäströrelsen. Han har ju möjligheter att i HSB arbeta för en frikoppling. Vilka som skall vara anslutna till hyresgästorganisationen är icke och blir icke någon riksdagsfråga.

Får jag sedan bara göra en rättelse. Herr Danell säger att han som HSB-medlem är delägare i sin egen lägenhet. Det är han inte alls. Herr Danell skall veta att han långt ifrån är någon delägare – han har nyttjanderätten till sin kooperativa lägenhet.

Herr Ullsten har mjuknat litet grand i rösten. Det sker ofta när man måste lyfta ögonen från ett färdigskrivet manuskript. Jag måste säga till herr Ullsten att det var både rörigt och okoncentrerat och delvis helt

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om utöandet av
hyresgästernas
boendeinflytande i
hyresförhandlingar*

felaktigt. Jag gav, allvarligt talat, en bättre bild i mitt inlägg. Jag klargjorde mera precist för vad riksdagsbeslutet innebar, och jag hävdar med mycket stor bestämdhet, herr Ullsten, att hyresgäströrelsen lever upp till de förväntningar som riksdagen ställt på organisationen. Om herr Ullsten därvidlag har en annan mening, så säg det i stället! Men försök inte att ge en längre redogörelse för beslutet, för det känner vi till. Jag tror att de flesta som deltar i den här debatten har hunnit sätta sig in i det.

Det är få människor som kan se till den grad lidande ut som herr Fridolfsson när de blir motsagda i en politisk debatt. I synnerhet när herr Fridolfsson tvingas diskutera med en "vanlig" riksdagsman antar lidandet en total karaktär. Jag skall säga herr Fridolfsson – jag diskuterar gärna med honom – att jag inte lägger mig i vilka moderaterna sätter upp på sin riksdagslista. Om det är så lyckligt att ni skulle komma tillbaka med de platser ni har, är det bara bra om herr Fridolfsson är kvar. Jag tror att det är ett allmänt önskemål från det socialdemokratiska partiets sida. Men herr Danell är i alla fall yngre, och jag ville uppmuntra honom. Det fick då ske på bekostnad av herr Fridolfsson. Det var faktiskt en uppmuntran till herr Danell och ingen avskedssalut för herr Fridolfsson.

Men det intressanta i den här debatten är ju faktiskt vad som sker mellan statsrådet Lidbom och mig. Huvudtemat, statsrådet Lidbom, är frågan om diskrimineringen. Herr Danell har inte kunnat ge något besked om att det förekommit diskriminering, och han har därför inte kommit tillbaka till denna min huvudfråga. Då var jag mycket intresserad av att få höra vad statsrådet Lidbom hade att säga – för honom har jag sedan, länge en mycket stor respekt. Jag väntade att statsrådet Lidbom i debatten skulle ge exemplifieringar på diskriminering. Jag antecknade att statsrådet Lidbom hade läst i pressen – han ville varken bekräfta eller dementera det – uppgifter om särskilda hyresnivåer för medlemmar i Hyresgästernas riksorganisation, förbättrade reparationsmöjligheter, senareläggning av utgående hyror och särskilda rabatter. Det kunde statsrådet Lidbom inte godta. Då kan vi tala i klartext. Jag hävdar från denna talarstol, statsrådet Lidbom, att de krav som har ställts på Hyresgästernas riksorganisation när det gäller att under avvecklingsperioden driva förhandlingar om likvärdiga hyror för likvärdiga lägenheter fram till bruksvärdesprincipen har uppfyllts av Hyresgästernas riksförbund. Jag hävdar att man levt upp till dessa förväntningar, och jag påstår dessutom att gårdagens uppgörelse är en bekräftelse härpå. Där menar jag att hyresgästorganisationens ansvar för riksdagens beslut tar slut. Organisationen har därmed fyllt den uppgift vi har ställt på den. Vi kan diskutera om det är bra eller dåligt att organisationen genom riksdagens beslut har fått denna förhandlingsposition, men jag förutsätter att organisationen gjort ett ambitiöst arbete. Därutöver menar jag att det måste vara hyresgästorganisationen obetaget att förhandla fram förmåner för till organisationen anslutna medlemmar. Jag hävdar detta, och jag tycker inte att statsrådet Lidbom har kunnat anföra exempel som är hämtade ur den bekräftade verkligheten. Statsrådet Lidboms misstankar vilar på upp-

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om utövandet av
hyresgästernas
boendeinflytande i
hyresförhandlingar*

gifter som har förekommit i pressen och som han, enligt vad han själv säger, varken kan bekräfta eller dementera.

Jag vill, herr talman, med det här inlägget slå fast, att om det hade varit riksdagens avsikt att beskära hyresgäströrelsens rätt att arbeta för sina medlemmar, då skulle man ha sagt det vid beslutstillfället. Att nu antyda att så skulle ha varit avsikten tycker jag är att snedvrیدا debatten. Jag förväntar mig verkligen att statsrådet Lidbom begär ordet och berättar litet grand om hur han tänkt sig att den här knuten skall lösas upp.

Herr statsrådet LIDBOM:

Herr talman! Det senaste inlägget nödvändiggör ett kort sakligt klarläggande.

Herr Lindkvist anser att jag har dåligt underlag för mina uttalanden i ämnet diskriminering eller icke diskriminering av hyresgäster. Jag sade själv att det har förekommit uppgifter om att man har favoriserat vissa hyresgäster enbart därför att de har varit medlemmar av hyresgästföreningen genom lägre hyra eller liknande förmåner. Det är inte bara i pressen som de har förekommit; de har också funnits i intervjuer i radio och TV – i ett debattprogram i TV var jag f. ö. själv med.

Jag sade att jag inte kan klara ut om de uppgifter som har förekommit är riktiga eller inte. Och varför kan jag inte göra det? Jo, det är så ofta som man möter motsägelsefulla uttalanden t. o. m. av samma person. Samma person som å hyresgäströrelsens eller sin förenings vägnar i ena minuten med indignation förklarar att man inte ägnar sig åt någon diskriminering är i nästa minut beredd att säga att "vi måste ju få gynna våra egna hyresgäster genom att ge dem särskilda förmåner – sätta ned hyran litet grand, lämna rabatt eller något liknande". Och det var ju snubblande nära att herr Lindkvist själv gjorde sig skyldig till precis samma motsägelse, i varje fall i det första inlägget var det mycket nära.

Tyvärr måste jag också påpeka att det inte blir bättre eller klarare genom de exempel som herr Lindkvist anförde om uppgörelsen i går för de 160 000 lägenheterna. För det första har dessa 160 000 lägenheter inte ett dugg med hyresregleringen att göra – det gällde inga hyresreglerade lägenheter. För det andra är den omständigheten att man träffar en uppgörelse för 160 000 lägenheter som är alldeles all right inte något bevis på att det inte samtidigt på andra håll kan förekomma uppgörelser beträffande flera eller färre lägenheter som inte är lika korrekta.

Jag vill undvika att uttala mig med stor tvärsäkerhet i detta ämne, men jag har ett obehagligt intryck av att en del av beskyllningarna för diskriminering är korrekta. Jag har därför velat påminna om riksdagsbeslutet, vars innebörd jag tycker är rätt självklar. För mig är det givet att om en organisation får ett monopol i den meningen att den ensam får förhandla för alla hyresgäster, medför det ett speciellt ansvar. Eftersom dessa icke-medlemmar inte har någon egen väg att tillvarata sina intressen måste i stället denna organisation vara 300-procentigt korrekt. Det är detta som jag tycker att debatten handlat om. Jag tror inte ett ögonblick

att denna 300-procentiga korrekthet minskar hyresgäströrelsens attraktionskraft och dess möjlighet att värva medlemmar.

Herr CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag befinner mig egentligen här i kammaren för att efter denna debatt få svar på en fråga som jag ställt till statsrådet Lidbom, men det må ändå tillåtas mig att säga några ord inte minst mot bakgrunden av min civila gärning och det jobb som jag nu är tjänstledig från.

Enligt min uppfattning har frågan om vad det här egentligen gäller krånglats till litet i onödan. Låt mig först erinra om att hyresgäströrelsen faktiskt har en sådan ställning att den är bostadsmarknadens motsvarighet till fackföreningsrörelsen på arbetsmarknaden. Jag vill gärna se hyresgäströrelsens kamp som ett komplement till den fackliga kampen – låt vara att den kampen enligt min uppfattning skulle kunna föras betydligt hårdare, särskilt den som riktas mot privatvärdarna. Men det är troligt att den kan föras bättre om vi får en lagstiftning som innebär en obligatorisk förhandlingsskyldighet för alla fastighetsägare.

Vi vet att i likhet med fackföreningsrörelsen för hyresgäströrelsen en kamp för bättre levnadsvillkor. Det gäller bostadens och den sociala och fysiska miljöns kvalitet och innehåll. Den kampen kommer att tillta och breddas som en naturlig följd av det arbete som pågår inom hela bostads- och planeringssektorn. Hyresgäströrelsen är självfallet den organisation som med stöd av lagstiftningen skall vara med och genomföra en förbättring av samhällsplaneringen, bostadsmiljön och -förvaltningen. Skulle riksdagen besluta att ge förhandlingsrätt om hyror och miljöfrågor till flera små "gula" hyresgästsammanslutningar skulle denna demokratiseringsprocess kunna hotas. Det vore i allra högsta grad olyckligt om man skulle följa den linje som herr Danell förespråkade i detta sammanhang.

Herr talman! Jag sade att den här debatten har varit onödigt tillkrånglad. Låt mig därför försöka lämna ett bidrag till att klara ut vad det handlar om.

Hyresgästföreningen befinner sig på grund av lagstiftningen i den situationen att rörelsen genom förhandlingsavtal träffar hyresavtal för en stor majoritet av alla hyresgäster. Detta sker oavsett om vederbörande hyresgäst är medlem eller inte. Det medför ett mycket omfattande och kostsamt arbete för hyresgäströrelsen. Låt mig ta ett exempel. Hyresgästföreningen i Storstockholm, där jag väl känner förhållandena, har i år en budget av storleksordningen 11 milj. kr. I fjol gick föreningen med förlust med mer än en 1/4 milj. kr. Medlemsavgifterna har måst höjas utöver vad som är önskvärt. Den absolut största delen av kostnaderna är att hänföra till just förhandlingarna om hyror, förhandlingarna om allas hyror, om vi så vill. Dessa ökade kostnader får lojalt bäras av dem som har förståelse för behovet av en stark organisation på hyresgästsidan, men resultatet och förmånerna av denna lojalitet och pen-

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om utövandet av
hyresgästernas
boendeinflytande i
hyresförhandlingar*

ningmässiga insats kommer också de oorganiserade hyresgästerna till godo. De oorganiserade hyresgästerna åker med andra ord och kanske något brutalt uttryckt snålskjuts på de lojalas bekostnad. Det är ett faktum att det är så.

Detta är naturligtvis inte något bra förhållande. Medlemmarna reser då naturligt nog krav på att medlemskapet skall ge också någon ekonomisk fördel som är avläsbar t. ex. på hyran just som en medlemsförmån, även om medlemskapet som bekant också innebär andra fördelar, vilket också statsrådet Lidbom berör – det kan gälla reparationsförhandlingar, det kan gälla biträde i hyresnämnd eller i domstol, det gäller tidningen Vår Bostad osv. Vissa personer inom rörelsen har alltså rest krav på någon form av hyresrabatt. Den skulle kunna utformas på olika sätt, men det har sagts att rabatten åtminstone skulle vara av sådan storlek att den motsvarar medlemsavgiften. Det är den faktiska bakgrunden till interpellationen och frågorna och den ganska förvirrade diskussion som har förts i pressen. Självklart gäller även efter det att en sådan här medlemsrabatt eventuellt har införts att anslutningen till hyresgäströrelsen är helt frivillig. Den skillnad som skulle inträda är att medlemmen slipper en extra pålaga för att han eller hon står lojal med sin intresseorganisation, att medlemmen så att säga via sina uppdragsgivare har förhandlat sig till en medlemsförmån. En av tankarna bakom ett medlemskap bör väl ändå vara att det skall ge förmåner.

Jag har, herr talman, velat försöka tillföra debatten någonting och för enkla den till att avse vad det egentligen gäller och förhindra att den blir alltför yvig.

Herr Ullsten sade att hyresgäströrelsen mycket väl hade kunnat gå ut med ett cirkulär till samtliga hyresgäster. Det är precis vad hyresgäströrelsen gjort! Man har gått ut till samtliga hyresgäster med en mycket utförlig information om vad avvecklingen innebär. I denna information har man visat på möjligheten för alla hyresgäster att vända sig till hyresgästföreningen för att få de ytterligare upplysningar och den hjälp som man kan vilja ha. Helt naturligt ställer man då kravet i hyresgäströrelsen såväl som i andra organisationer att de som vill anlita föreningen och dra hjälp och nytta av den i olika angelägenheter också skall vara medlemmar och erlagga sina medlemsavgifter.

Sedan förstår jag inte riktigt den upprördhet som har kommit till synes över att det kan bli olika hyror, om – jag säger om – man skulle få sådana här medlemsrabatter och om man skulle få det förhållandet att medlemmar efter förhandlingar kunde registrera att de fick en hyra som med 1 å 2 kr. per m² skulle komma att understiga hyran för likvärdiga lägenheter. Alla ni som nu yttrat er i debatten har ju tidigare varit anhängare av att det skall finnas en viss rörlighet och understrukit att det inte går att få exakt samma hyror. Det måste, har både departementschefen och de olika partiföreträdarna sagt, finnas en viss sådan rörlighet. Vi har från vänsterpartiet kommunisternas sida sagt: OK, men rörligheten kan lika gärna få finnas nedåt som att den skall finnas uppåt

genom de bestämmelser som finns om att hyran inte påtagligt får över-
skrida hyran för lägenheter som är likvärdiga.

Jag har alltså, herr talman, svårt att förstå att man nu är så upprörd
över den sidan av saken, om det på grund av medlemsrabatter eller
förmåner av olika slag skulle bli en viss skiljaktighet i hyrorna.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Herr talman! Jag vill bara helt kort passa på tillfället att framföra några
kommentarer i anslutning till den debatt som förts hittills. Jag tycker
det är viktigt att slå fast, att det är olyckligt att företrädare för Hyres-
gästernas riksförbund gjort uttalanden angående diskriminering av icke-
medlemmar. Därför är det bra att statsrådet så klart i detta skede av
förhandlingarna tar avstånd från en diskriminering. Det ligger också helt
i linje med vad riksdagen beslutat. På den punkten har jag ingenting
att invända mot vad statsrådet sagt och vad som står i interpellations-
svaret. Jag tycker möjligen att det var att något gå händelserna i förväg
när herr Lidbom gav någon sorts sanktion för att hyresgäströrelsen på
grund av bristande resurser kanske inte skulle kunna klara av det här
jobbet. Det är något som statsmakterna, även riksdagen, har anledning
att bedöma efter det att förhandlingarna är klara. Det är möjligt att vi
på grundval av sådana bedömningar måste vidta mått och steg. Men
det är för tidigt att säga någonting om detta i dag.

Det kan inte vara så att regeringens och riksdagens ansvar har upphört
genom att man överlätit förhandlingsarbetet till Hyresgästernas riksför-
bund. Vi måste naturligtvis bedöma resultatet så småningom. Jag har
en konkret fråga till herr Lidbom: Vill statsrådet medverka till att vi
får goda möjligheter att göra det? Det är inte så lätt att i denna snåriga
materia av kategorier hyresgäster och hyresobjekt orientera sig om det
slutliga resultatet.

Herr Lidbom sade i svaret till Ola Ullsten att vi inte skall dyka in
i pågående förhandlingar. Den uppfattningen delar jag helt och hållet.
Men samtidigt kunde inte herr Lidbom utlova några konkreta åtgärder
i dag. För att kunna göra en verklig bedömning, som behövs både med
hänsyn till det beslut som riksdagen tidigare fattat och med hänsyn till
den kommande diskussionen om ett nytt förhandlingssystem som skall
gälla på längre sikt, är det viktigt att vi får ett samlat material för be-
dömning. Det är den utgångspunkt vi skall ha när vi diskuterar vidare
i de här frågorna. Därför måste vi få en mera samlad bild av förhand-
lingsomgången när den är klar.

Jag tror att det är mycket viktigt att i det här skedet av förhandlingarna
inte föra ut någon allmän kritik av hyresgäströrelsen. Låt mig betona
det till sist. Det är företrädare för hyresgäströrelsen som yttrat sig i olika
sammenhang, och vad resultatet blir skall bedömas när det föreligger
i sin helhet.

Nr 8

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om utövandet av
hyresgästernas
boendeinflytande i
hyresförhandlingar*

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om utövandet av
hyresgästernas
boendeinflytande i
hyresförhandlingar*

Herr DANELL (m):

Herr talman! Jag vill ta upp två punkter.

Vad det för det första beträffar HSB:s angelägenheter lämnar vi dem åt HSB:s egen kongress i höst. Det finns många som vill ta bort tvångsanslutningen, och till dem hör självfallet jag.

När det för det andra gäller talet om diskriminering hade jag den här gången turen att ha skrivit ned i förväg vad jag skulle säga. Därför kan jag läsa upp den meningen, så att Oskar Lindkvist inte skall behöva fundera på vad jag har sagt. Där står:

”I min interpellation har jag dock utgått från att de försök som hyresgästföreningarna nu gör att diskriminera icke-medlemmar inte på något sätt kan anses överensstamma med lagens innebörd.”

F. ö. har flera andra talare använt detta begrepp, så det lär inte vara någon större diskussion om huruvida vi har rätt att använda det.

Jag har inte gett några exempel på detta, säger herr Lindkvist. Jag har gett flera exempel på fall där man har försökt med diskriminering. Man har i förhandlingar, som fortfarande pågår exempelvis i Stockholm, framfört förhandlingskrav som innebär att man uppenbarligen vill ha någon form av hyresrabatt. Ibland vill man ha höjning av hyran för icke-medlemmar – efter vad jag har förstått av press, radio och TV –, ibland talar man om rabatter för medlemmar. Såsom jag tidigare har understrukit är det fullständigt ointressant vilken väg man väljer. Metoderna är felaktiga, eftersom man inte behandlar alla hyresgäster på samma sätt när de nu bor under samma förhållanden.

Jag skall inte citera, men det framgår av Dagens Nyheter den 26 september vad hyresgästbasen, som han kallas, tycker i frågan. Det är klartext. Även Vår Bostad har gjort flera kommentarer i frågan, så det kan inte vara något resonemang om vad man vill och inte vill. Det är det som är märkligt i den här debatten. Först säger herr Lindkvist att det inte finns några exempel på diskriminering av icke-medlemmar. I nästa vända försvarar han alla dessa åtgärder. Han må väl komma fram till vilken debattlinje han tänker följa i de vidare resonemangen kring hur de här hyresförhandlingarna skall gå till i fortsättningen, efter de erfarenheter vi vinner i år.

Till slut: Eftersom SABO uttalar sig mot att man behandlar lika hyresgäster olika och eftersom nu ett statsråd och en rad partirepresentanter har uttalat samma uppfattning vill jag inte på något sätt sia om herr Lindkvists framtid, om vad han bör göra och inte göra. Det hör inte hemma i den här debatten, och det bryr inte jag mig om. Men jag vill vädja till dem som är aktiva inom hyresgäströrelsen – inte till dem som är kollektivt anslutna utan till dem som är riktiga medlemmar – att försöka ordna så att det blir bästa möjliga profil på de här förhandlingarna. Det måste alla vinna på och, som jag sade i slutet av mitt inledningsanförande, det vinner också alla de goda intentioner som finns i den nya hyreslagstiftningen på.

Herr ULLSTEN (fp):

Herr talman! Jag begärde ordet för nu ganska länge sedan för att, som det brukar heta på det politiska språket ibland, ta itu med herr Lindkvist. Nu gjorde partivännan och statsrådet herr Lidbom det så bra att jag kan avstå.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 19 Om åtgärder mot svartabörshandeln med lägenheter

Herr statsrådet LIDBOM erhöll ordet för att besvara herr *Claesons* (vpk) den 17 oktober anmälda fråga, 1975/76:31, och anförde:

Herr talman! Herr Claeson har frågat mig hur jag ser på möjligheterna att genom straffskärpning eller andra insatser komma till rätta med svartabörshandeln med lägenheter och skydda bostadssökande mot uppskörtning av detta slag.

Enligt gällande hyreslag är det förbjudet att begära särskild ersättning för uthyrning av bostadslägenhet eller för överlåtelse av hyresrätt till bostadslägenhet. Den hyresvärd eller hyresgäst som begär särskild ersättning för hyresrätt till bostadslägenhet kan dömas till straff. Straffet är böter eller fängelse i högst ett år. Den som uppburit ersättning för t. ex. överlåtelse av hyresrätt är skyldig att betala tillbaka ersättningen.

Det finns vidare särskilda straffbestämmelser avsedda för dem som biträder vid avtal om överlåtelse av bostadslägenheter. Det är nämligen förbjudet att ta emot eller begära ersättning av hyressökande för att denne fått anvisning på en bostadslägenhet. Förbudet gäller dock inte yrkesmässig bostadsförmedling som sker enligt grunder som bestäms av hyresnämnden. Överträds förbudet kan domstol döma till böter eller fängelse i högst ett år. Också här gäller återbetalningsskyldighet.

Brott av den typ det här är fråga om är självfallet ofta svåra att utreda. Särskilt gäller detta om båda parter är ense och inte vill vända sig till myndigheterna för att få någon rättelse i saken. Det kommer in få anmälningar till polisen. Det är svårt att ha någon säker uppfattning om vilken utbredning denna kriminalitet har. Justitiedepartementet kommer emellertid att sörja för en kartläggning av frågan. Därefter får övervägas vilka åtgärder som kan vara lämpliga.

Utan att föregripa denna kartläggning kan jag redan nu säga att enligt min mening de åtgärder som kan vidtas för att komma till rätta med missförhållandena i första hand bör riktas mot dem som förmedlar lägenhetsöverlåtelser eller på annat sätt yrkesmässigt sysslar med svartabörshandeln. Det torde också vara betydligt lättare att utreda sådan systematisk brottslighet än enstaka överlåtelser mellan enskilda.

Herr CLAESON (vpk):

Herr talman! Statsrådet Lidbom säger i sitt svar att brott av den här

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Om åtgärder mot
svartabörshandeln
med lägenheter*

typen är svåra att utreda, särskilt om ingen av parterna vill ha någon rättelse. Det är naturligtvis inte främst sådana fall som är mest angelägna att komma till rätta med utan sådana där hyressökande inte sett någon annan möjlighet att lösa sin bostadsfråga än att betala svarta pengar och vill ha tillbaka de pengar som han har betalat. Hyresgästen har att välja mellan att betala begärd överlåtelsesumma, eller vad man nu kallar det, samt erhålla hyreskontrakt och att avstå från lägenheten.

Statsrådet säger därefter att justitiedepartementet kommer att sörja för en kartläggning av frågan. Det är bra. Men alldeles bortsett från denna kartläggning står det enligt min mening klart att de fall som anmäls till polisen måste utredas ordentligt och fullföljas med åtal när det kan anses troligt att svartabörshandel med lägenheter har förekommit.

Enligt uppgifter i dagspressen har polisen hittills inte haft resurser att närmare granska den här marknaden. Men det måste i detta sammanhang kunna ställas sådana resurser till förfogande att den omfattande och välorganiserade svarta handeln snabbt kan begränsas och fås att upphöra.

Jag noterar med tillfredsställelse att statsrådet anser att de åtgärder som kan vidtas i första hand bör riktas mot dem som förmedlar lägenhetsöverlåtelser eller på annat sätt sysslar med svartabörshandeln. Jag delar helt den uppfattningen att man i första hand skall klämma åt sådana fastighetsdirektörer, fastighetsmäklare, byggmästare, fastighetsägare, hyresförmedlare eller andra som ägnar sig åt denna verksamhet, vilken titel eller fasad de än döljer sig bakom. Man måste göra allt som är möjligt för att nu få slut på den handel med bostäder som pågått under så många år men som under senare år alltmer ändrat karaktär och blivit en marknad för allt smartare och hänsynslösare gangstrar och spekulanter i människors bostadsbehov.

Jag vill till sist fråga statsrådet Lidbom om innebörden i 65 § hyreslagen, där det står att gärningen icke får åtalas av åklagare, om åtal ej finnes påkallat ur allmän synpunkt. Det innebär såvitt jag förstår att förfarandet har kriminaliserats men att gärningen inte får åtalas av allmän åklagare med mindre det kan anses påkallat ur allmän synpunkt. Är statsrådet beredd att ändra på detta förhållande?

Herr statsrådet LIDBOM:

Herr talman! Jag vill helt kort, herr Claesson, säga att det finns ett stort antal bestämmelser i brottsbalken som har den begränsningen att man icke ovillkorligen åtalar utan gör detta endast om det är påkallat ur allmän synpunkt. Det är naturligt med den begränsningen även när det gäller svartabörsaffärerna med lägenheter, eftersom det bakom dessa kan dölja sig olika företeelser. Ibland är det bara fråga om en affärstransaktion, som bägge parter är ense om, eller som gäller en måttlig summa pengar. Då bör man rimligtvis inte åtala. Ibland är det fråga om yrkesmässigt skoj, och då skall det naturligtvis åtalas.

Herr CLAESON (vpk):

Herr talman! Jag hann inte riktigt utveckla min fråga till statsrådet Lidbom, och jag skall därför nu bara upprepa den: Är statsrådet Lidbom beredd att medverka till att avskaffa stadgandet i 65 § hyreslagen om att gärningen icke får åtalas av åklagare, om ej åtal finnes påkallat ur allmän synpunkt? Detta stadgande innebär uppenbarligen att själva förfarandet med svartabörshandeln har kriminaliserats men att gärningen icke får åtalas med mindre det kan anses påkallat ur allmän synpunkt. Anser statsrådet Lidbom inte att detta alltid är påkallat ur allmän synpunkt vid svartabörshandel med lägenhet och att följaktligen den undantagsmöjlighet som finns är olycklig?

Överläggningen var härmed slutad.

§ 20 Föredrogs och hänvisades

Proposition

1975/76:27 till lagutskottet

§ 21 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna

1975/76:35 och 36

§ 22 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 23 oktober

1975/76:47 av herr *Granstedt* (c) till herr handelsministern om förutsättningarna för vapenexport till Iran:

I mitten av oktober befann sig Irans vice premiärminister general Mohsen Mobasser i Sverige för att enligt uppgift bl. a. studera det svenska civilförsvaret. I samband med besöket har det förekommit spekulationer i pressen att frågan om försäljning av svenska vapen till Iran varit uppe till diskussion.

Med anledning härav vill jag till herr handelsministern rikta följande fråga:

Anser handelsministern det förenligt med gällande principer för svensk vapenexport att svensktillverkade vapen säljs till Iran?

1975/76:48 av herr *Molin* (fp) till fru statsrådet Hjelm-Wallén om förslag att förstatliga läromedelsproduktionen:

Dåvarande utbildningsministern uttalade 1973 att samhället inte bör ta över produktionen av läromedel. Detta uttalande erhöll riksdagens stöd.

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Meddelande om
frågor*

Ansluter sig statsrådet Hjelm-Wallén till denna riksdagens och utbildningsministrarnas uppfattning?

1975/76:49 av fru *Lantz* (vpk) till herr utbildningsministern om förstatligande av läromedelsproduktionen:

Frågan om läromedelsproduktionens organisation och roll tilldrar sig ett växande intresse. Det är uppenbart att opinionen fäster stort avseende vid den bristande överensstämmelse som består i att det är samhället som genom riksdag och regering bestämmer om utbildningens inriktning, medan läromedelsproduktionen till i det närmaste 90 % sker i privat regi. Ett förstatligande av denna produktion har därför i ökande grad ansetts som ändamålsenligt.

Med hänvisning till det påtagligt förändrade opinionsläget på detta område får jag till herr utbildningsministern rikta frågan:

Kan ett förslag om läromedelsproduktionens förstatligande emotes under innevarande riksmöte?

1975/76:50 av fru *Lantz* (vpk) till herr utbildningsministern om utredningen om det studiesociala stödet:

I enlighet med riksdagsbeslut 1974 har regeringen tillsatt en utredning om det studiesociala stödet. I riksdagens beslut hette det, att "det studiesociala systemet bör göras till föremål för en allsidig och förutsättningslös" – jag understryker *allsidig och förutsättningslös* – "utredning". I utredningsdirektiven har emellertid regeringen ändrat dessa förutsättningar; bl. a. kommer sålunda studielönsfrågan ej att tas upp.

I utskottsdiskussionen förutsattes också att utredningen skulle få en bred parlamentarisk förankring. Det kan emellertid noteras att vpk, som bl. a. företrätt en principiellt annorlunda syn på frågan jämfört med andra partier, inte blivit representerat i utredningen. Slutligen kan noteras att enligt direktiven studentrepresentanter endast inbjuds som experter.

Mot denna bakgrund får jag ställa frågan:

Är utbildningsministern beredd att komplettera utredningsdirektiven, så att riksdagens uttalade intentioner bättre tillgodoses, att utredningen får en mera allsidig partipolitisk sammansättning samt att representanter för de studerande får ingå som ledamöter av utredningen?

1975/76:51 av herr *Ullsten* (fp) till herr industriministern om bättre insyn för riksdagen i de statliga företagen:

Varje år ger industridepartementet ut publikationen *Statliga företag*. Den bild av den statliga företagssektorn som lämnas i denna är dock mycket ofullständig. Företagsgrupper av betydande storlek tas inte alls upp eller redovisas på ett sätt som gör det omöjligt att få någon uppfattning om deras utveckling. Det innebär att både riksdagens ledamöter och en intresserad allmänhet möter stora svårigheter om de vill få en klar bild av statens företagsengagemang. Dessa svårigheter förstärks av att riks-

dagens ledamöter inte heller har rätt att delta i de statliga företagens bolagsstämmor och där ställa frågor.

Är industriministern beredd att ge riksdagen bättre insyn i den statliga företagssektorn genom att dels varje år redovisa för riksdagen vilka företag som staten – direkt eller indirekt – äger eller har andelar i, dels ge riksdagens ledamöter möjlighet att ställa frågor vid bolagsstämmorna i alla statliga företag?

Nr 8

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Meddelande om
frågor*

1975/76:52 av herr *Nisser* (m) till herr kommunikationsministern om åtgärder för att bibehålla Linjeflygs trafik på Karlstad:

Riksdagens beslut om nedläggning av Bromma flygplats har på många platser skapat oro och osäkerhet. Bl. a. råder stor oro i Värmland för att Linjeflygs trafik på flygplatsen i Karlstad kommer att läggas ned. Stora problem skulle därvid uppstå för både näringsliv och utflyttade statliga verk.

Vilka åtgärder ämnar kommunikationsministern vidta för att Linjeflyg även i framtiden skall kunna utföra flygtrafik på Karlstad, om Bromma flygplats läggs ned?

1975/76:53 av herr *Johansson* i Växjö (c) till herr kommunikationsministern om rätt att avlägga körkortsprov med automatväxlat fordon:

Gällande körkortsungörelse ger mycket begränsade möjligheter till avläggande av körkortsprov på automatväxlad bil. Starka skäl talar för en utvidgning av rätten härtill. Särskilt äldre personer torde ha lättare att avlägga körkortsprov med sådant fordon.

Är statsrådet beredd medverka till att körkortsaspirant som önskar detta bereds tillfälle att avlägga körkortsprov med automatväxlat fordon?

1975/76:54 av herr *Hagberg* i Borlänge (vpk) till herr justitieministern om åtgärder mot inrättande av visst slag av sjukhustjänst:

Trivsel i arbetet är en betydelsefull faktor för all personalrekrytering resp. när det gäller att behålla personal. En "personalvård" av det slag varpå exempel givits vid sjukhus i Göteborg kan utan tvivel sägas ha den rakt motsatta effekten. Det åsyftade är inrättande av en särskild tjänst som på goda grunder uppfattats som åsiktsregistrering riktad mot personal med vänstersympatier. Verksamheten skall ha gått ut på att få reda på s. k. oroshärdar bland personalen av den typ som identifieras med säpos agerande. Sådant verksamhet strider emellertid mot de förordningar som angetts gälla för säpo.

Det anförda synes vara av så allvarlig innebörd att jag till herr justitieministern vill rikta frågan:

Finns det enligt statsrådets uppfattning anledning att undersöka det inträffade och ta initiativ i syfte att förhindra verksamhet av detta slag?

Torsdagen den
23 oktober 1975

*Meddelande om
frågor*

1975/76:55 av herr *Måbrink* (vpk) till herr utrikesministern om förut-sättningarna för vapenexport till Iran:

Shahens regim i Iran utövar ett brutalt politiskt förtryck. Irans krigs-makt har också blandat sig i befrielsekriget i Oman. För ett par dagar sedan kunde pressen meddela att f. d. chefen för Irans hemliga polis Mohsen Mobasser har varit på officiellt besök hos civilförsvarsstyrelsen. Den iranska delegationen har bl. a. studerat svenska civilförsvansanlägg-ningar och svenskt kunnande på området. Det har satts i fråga om iranerna också sökt köpa svenska vapen.

Med hänvisning till det anförda vill jag till herr utrikesministern ställa följande fråga:

Kan Iran anses vara en stat till vilken export av svensk krigsmateriel nu kan komma i fråga och hur bör i sammanhanget spridning av för-svarstekniskt kunnande betraktas?

1975/76:56 av herr *Wijkman* (m) till herr utbildningsministern om in-nebörden av direktiven till utredningen om det studiesociala stödet:

Riksdagen begärde i maj 1974 en allsidig och förutsättningslös utred-ning om det studiesociala stödet.

De nyligen utfärdade direktiven till den studiesociala utredningen har givit upphov till skilda tolkningar.

Anser statsrådet att direktiven möjliggör en fri prövning av olika stu-diefinansieringssystem i enlighet med riksdagens begäran?

1975/76:57 av herr *Takman* (vpk) till herr utrikesministern om svenskt initiativ mot indonesiskt ingripande på östra Timor:

Den portugisiska fascismens kollaps skulle ha kunnat innebära na-tionellt oberoende för östra Timor efter 464 år under kolonialt förtryck. Fretilin (Den revolutionära fronten för östra Timors oberoende) har gjort stora ansträngningar att få till stånd en fredlig övergång från landets koloniala status till självständighet och gick först efter den blodiga kuppen i augusti till väpnad kamp mot imperialisternas agenter. De fascistiska kuppmaakarna besegrades i grund på några veckor, och vad som nu äger rum är en militär intervention av Indonesien, en intervention som fort-farande kan stoppas om världsoinionen reagerar mot de blodbesudlade makthavarna i Jakarta.

Jag anhåller att till utrikesministern få ställa frågan:

Vad gör svenska regeringen för att i FN och annorstädes bidra till att den indonesiska regeringens aggression mot östra Timor stoppas?

§ 23 Kammaren åtskildes kl. 18.40.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON